

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY NUR

LIPIEC 2025

ZLECENIODAWCA:
G M I N A N U R
U L . D R O H I C Z Y Ń S K A 2
0 7 - 3 2 2 N U R

WYKONAWCA:
E K O D U R B A N I S T Y K A Ł U K A S Z K O W A L S K I
E - M A I L : e k o d . u r b a n i s t y k a @ g m a i l . c o m

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	6
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU	10
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	17
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH	21
1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA.....	22
2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	23
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE.....	23
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	24
2.3. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	26
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA.....	26
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA.....	30
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	30
2.3.4. TRANSPORT WODNY	31
2.3.5. TRANSPORT ZBIOROWY.....	31
2.3.6. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	31
2.3.7. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	32
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ.....	34
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	35
2.5. WNIOSKI.....	36
3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE.....	37
3.1. STAN LUDNOŚCI	37
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	37
3.1.2. STRUKTURA PŁCI.....	38
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	39
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	39
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	39
3.2.2. MIGRACJE	40
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	41
3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.....	42
3.3. WNIOSKI.....	43
4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	44
4.1. ROLNICTWO	44
4.2. PODMIOTY GOSPODARSTWA	45
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	45
4.2.2. WIELKOŚĆ	48
4.2.3. RODZAJ	48
4.3. RYNEK PRACY	50
4.3.1. PRACUJĄCY	50
4.3.2. BEZROBOCIE	51
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	52
4.5. WNIOSKI.....	52
5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA.....	53
5.1. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE	53
5.1.1. WARUNKI KLIMATYCZNE	53
5.1.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	55
5.1.3. LITOSFERA I GLEBY.....	57
5.1.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	58
5.1.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN.....	59
5.1.6. ZASOBY LEŚNE	59
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW.....	60
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	61
5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY.....	61
5.3.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY.....	63
5.4. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY	63
5.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	64
5.5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	64
5.5.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	65
5.5.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	65
5.5.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	66
5.5.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	66

5.5.6.	INFRASTRUKTURA GAZOWA	66
5.5.7.	GOSPODARKA ODPADAMI	66
5.6.	WNIOSKI	68
6.	KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	69
6.1.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	69
6.1.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW	69
6.1.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW	69
6.1.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	70
6.1.4.	STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ	71
6.1.5.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	72
6.2.	INSTYTUCJE KULTURY	72
6.3.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	74
6.4.	WNIOSKI	76
7.	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	77
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	77
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	77
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	77
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	78
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI	80
7.3.	WNIOSKI	81
8.	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	82
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	82
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	82
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	83
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	84
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	84
8.3.	REWITALIZACJA	85
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA	85
8.5.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	86
8.6.	WNIOSKI	86
9.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE	87
9.1.	OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA	87
9.2.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA	87
9.3.	PRZESTĘPCZOŚĆ	88
9.4.	ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE	89
9.4.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	89
9.4.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU	90
9.4.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	94
9.4.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	95
9.4.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE	98
9.4.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ	100
9.5.	WNIOSKI	101
10.	POLITYKA SPOŁECZNA	102
10.1.	OCHRONA ZDROWIA	102
10.2.	POMOC SPOŁECZNA	103
10.3.	MIESZKALNICTWO	104
10.4.	WNIOSKI	107
11.	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY	108
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	108
11.2.	LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI	108
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	109
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	109
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	110
11.4.	WNIOSKI	111
12.	FINANSE SAMORZĄDOWE	112
12.1.	DOCHODY GMINY	112
12.2.	WYDATKI GMINY	115
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA	116
12.4.	WNIOSKI	117
13.	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO	118
14.	MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	124

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Nur. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Nur oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w lipcu 2025 roku, w związku z czym znaczna część analizowanych wskaźników dotyczy roku 2024 lub 2023 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiane są w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Nur.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym - *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, w której Polska jest członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach europejskich w czerwcu 2024 r. Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2024-2029**. Określono wówczas priorytety UE i strategiczne wytyczne. W obliczu zmieniających się globalnych realiów i wzrastającej niestabilności program strategiczny zakłada zwiększenie suwerenności Europy i lepiej przygotowuje ją na aktualne i przyszłe wyzwania. Program oparty jest na trzech filarach tj.³:

- **Wolna i demokratyczna Europa** – zakłada się, że wartości takie jak: promowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka będzie głównym atutem UE. Priorytety Rady Europejskiej w tym zakresie to:
 - promowanie i ochrona praworządności;
 - wzmacnianie odporności demokracji i debaty demokratycznej;
 - ochrona wolnych i pluralistycznych mediów oraz społeczeństwa obywatelskiego;
 - przeciwdziałanie ingerencjom zewnętrznym i próbom destabilizacji;
 - zapewnianie, by giganci technologiczni brali odpowiedzialność za ochronę debat demokratycznych w Internecie;

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: <https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>

- utrzymanie w mocy Karty Narodów Zjednoczonych i propagowanie pokoju, sprawiedliwości i stabilności na świecie;
- działania na rzecz zreformowanego i bardziej inkluzywnego systemu wielostronnego;
- **Silna i bezpieczna Europa** – zakłada się, że Unia Europejska będzie miała zdolności adaptacyjne do funkcjonowania w konfrontacyjnym i niepewnym świecie. UE dąży do potwierdzenia swoich ambicji i roli strategicznego podmiotu na arenie międzynarodowej. Priorytety Rady Europejskiej w tej dziedzinie to:
 - dalsze wsparcie dla Ukrainy, w tym jej odbudowy i dążenia do sprawiedliwego pokoju;
 - silniejsza gotowość i zdolność obronna UE oraz zwiększone wydatki i inwestycje w obronność, współpraca z partnerami transatlantyckimi i NATO;
 - walka z przestępczością zorganizowaną, radykalizacją, terroryzmem i brutalnym ekstremizmem;
 - wzmacnianie odporności, gotowości, zapobiegania kryzysom i zdolności reagowania w celu ochrony obywateli i społeczeństw przed różnymi kryzysami, takimi jak klęski żywiołowe i sytuacje nadzwyczajne w zakresie zdrowia;
 - proces rozszerzenia UE oparty na zasługach i zachętach, który będzie przebiegał równolegle z niezbędnymi reformami wewnętrznymi;
 - kompleksowe podejście do zarządzania migracjami i granicami;
- **Zamożna i konkurencyjna Europa** – zakłada się wzmocnienie długoterminowej konkurencyjności oraz poprawę ekonomicznego i społecznego dobrobytu obywateli. Obejmuje to zwiększenie ich siły nabywczej, tworzenie nowych miejsc pracy i zagwarantowanie wysokiej jakości towarów i usług. Priorytety UE mające na celu wzmocnienie suwerenności Europy w strategicznych sektorach technologicznych i przemysłowych to:
 - pogłębianie jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie energii, finansów i telekomunikacji;
 - znaczne wspólne wysiłki inwestycyjne z uruchomieniem finansowania zarówno publicznego, jak i prywatnego, w tym za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego i zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych;
 - ambitna, solidna, otwarta i zrównoważona polityka handlowa;
 - ograniczenie szkodliwych zależności oraz dywersyfikacja i zabezpieczenie strategicznych łańcuchów dostaw;
 - zwiększenie zdolności w zakresie kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, technologie neutralne emisyjnie i półprzewodniki;
 - transformacja ekologiczna i cyfrowa, w tym rzeczywista unia energetyczna i inwestycje w przełomowe technologie cyfrowe w Europie;
 - zrównoważony i odporny sektor rolny;
 - promowanie środowiska sprzyjającego innowacjom i przedsiębiorczości;
 - rozwój współpracy w dziedzinie zdrowia na szczeblach europejskim i międzynarodowym;
 - inwestycje w umiejętności, szkolenia i edukację.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2024 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **siedem priorytetów politycznych Komisji Europejskiej**, do których zaliczono⁴:

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_en i <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>

- **Nowy plan na rzecz zrównoważonego dobrobytu i konkurencyjności Europy** – zapewnienie firmom warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Rozwój odpornej gospodarki o obiegu zamkniętym, w której na pierwszym miejscu są badania naukowe i innowacje oraz przyspieszone inwestycje, zapobieganie niedoborom pracowników i kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. Wiodąca rola we wprowadzaniu innowacji w dziedzinie technologii cyfrowych;
- **Nowa era dla europejskiej obrony i bezpieczeństwa** – zagwarantowanie Europie bezpieczeństwa poprzez zbudowanie Europejskiej Unii Obrony. Reagowanie na wszystkie zagrożenia w Internecie i poza nim oraz przygotowanie się na kryzysy. Wzmocnienie wspólnych granic oraz sprawiedliwe i zdecydowane zarządzanie migracją;
- **Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny** – utrzymanie i podniesienie standardu życia obywateli poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej w nowoczesnej gospodarce, wzmacnianie solidarności przez jednoczenie społeczeństw i wspieranie młodych ludzi oraz zapewnianie wszystkim równych szans;
- **Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda** – budowanie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego oraz ochrona różnorodności biologicznej, co służy wspieraniu rolników i produkcji zdrowej żywności;
- **Ochrona demokracji i wartości europejskich** – ochrona demokracji i zwiększenie odporności i gotowości społecznej, wzmocnienie praworządności z myślą o sprawiedliwym i dobrze funkcjonującym społeczeństwie, promowanie aktywności obywatelskiej i czerpanie z pomysłów obywateli przy kształtowaniu polityki;
- **Globalna Europa: silna pozycja, silne partnerstwa** – dążenie do rozszerzenia Unii, aby wzmocnić jej wpływy na arenie międzynarodowej. Nacisk na współpracę w szerszym sąsiedztwie w celu promowania pokoju, partnerstwa i stabilności gospodarczej. Prowadzenie nowej gospodarczej polityki zagranicznej i reforma systemu międzynarodowego w celu dostosowania go do współczesnego świata;
- **Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość** – skonstruowanie wydajnego budżetu UE. Wdrożenie reform, aby większa Unia funkcjonowała sprawnie oraz wzmocnienie partnerstwa między Komisją Europejską a Parlamentem Europejskim, aby wspólnie działać skuteczniej.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności⁵

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służącym do realizacji reform strukturalnych i inwestycji, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility* – RRF). KPO koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu

⁵ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>.

widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu następujących komponentów:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;**
- 3) **Transformacja cyfrowa;**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia;**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność;**
- 6) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji KPO.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH)* – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku.**

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności⁶

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: realizowanie **inwestycji na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa;**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa;**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa;**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie;**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji;
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w

⁶ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/>

obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T);

- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiada na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymuluje zrównoważony rozwój gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI);
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej;
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** – służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Nadrzędne uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju określone zostały w poszczególnych dokumentach strategicznych, które w sposób syntetyczny opisano w poniższej tabeli.

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050	Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 jest dokumentem, który ma umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorządy terytorialne i innych interesariuszy gry o rozwój. KRK 2050 jest ważnym, parasolowym dokumentem w polityce rozwoju państwa i dotyczy kluczowych dla przyszłości kraju zagadnień. Dokument zarysowuje możliwe zmiany, które mogą wydarzyć się w długookresowej perspektywie w przyszłości i zmienić rzeczywistość naszego kraju. To nowy sposób planowania rozwoju w Polsce – z wykorzystaniem foresightu strategicznego. KRK 2050: – identyfikuje trendy i wyzwania rozwojowe, z jakimi już teraz oraz w przyszłości będzie zmagало się państwo; – dostarcza scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację” warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje, i które przygotują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach; – zarysowuje celowo wyidealizowaną wizję kraju w 2050 r. wyznaczającą poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych; – wskazuje kluczowe wnioski. Wizja KRK 2050 brzmi następująco: Polska w 2050 r. jest krajem, który rozwinął swoje potencjały rozwojowe stanowiące trwałe fundamenty na przyszłość oraz miejscem, w którym chcemy żyć i pracować. Panuje konsensus między społeczeństwem i decydentami co do potrzeby spójności społecznej oraz kluczowej roli środowiska naturalnego w procesach rozwojowych, zwłaszcza w obliczu coraz bardziej dotkliwych i nieodwracalnych skutków zmian klimatu. Nowoczesna gospodarka, zarządzana w sposób społecznie i środowiskowo odpowiedzialny, tworzy dobre warunki rozwoju dla obecnych i przyszłych pokoleń. Luka demograficzna została zniwelowana. Optymalne

Strategia Rozwoju Polski do 2035 r. - projekt	wykorzystanie rozwiązań technologicznych, instytucjonalnych i społecznych pozwala na zrównoważone gospodarowanie zasobami. Policentryczna struktura osadnicza kraju zapewnia trwały rozwój wszystkich terytoriów, zarówno miast i ich obszarów funkcjonalnych jak i obszarów wiejskich. Polska jest bezpieczna pod względem militarnym, żywnościowym i energetycznym oraz odporna na zagrożenia. Posiada silną pozycję w zmieniających się układach międzynarodowych. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, KRK – jako dokument o długofalowym charakterze będzie podlegać aktualizacji w przypadku wystąpienia znaczących zmian trendów rozwojowych w kraju, jak i na świecie.
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SRP stanowić będzie kluczowy, średniookresowy dokument strategiczny Polski, określający cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Motywem przewodnim projektowanej Strategii jest poszukiwanie nowej równowagi między: konkurencyjnością gospodarki (czyli jej zdolnością do utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego), spójnością społeczną i terytorialną (czyli dbałość o dobrą jakość życia wszystkich obywateli niezależnie od ich miejsca zamieszkania), bezpieczeństwem kraju, rozumianym nie tylko jako siła militarna, ale także odporność społeczeństwa i instytucji państwa na sytuacje kryzysowe. Cel horyzontalny to utrzymanie policentrycznego modelu rozwoju kraju. Ma to polegać na dbaniu w równym stopniu o rozwój tyleż metropolii, co przede wszystkim małych i średnich miast, które są kluczowe dla zachowania dobrej jakości życia obywateli w całym kraju. SOR nadal obowiązuje, choć niektóre obszary (jak polityka regionalna) posiadają już nowsze, bardziej szczegółowe strategie (jak KSRR 2030 – opis w dalszej części). SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), zdefiniowane w filarze II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSRR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi

**Polityka energetyczna
Polski do 2040 r.
(PEP 2040)**

interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.

Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa.

W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki.

W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.

PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych.

Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

Cele szczegółowe PEP 2040 to:

- 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych.
- 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej.
- 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych.
- 4) Rozwój rynków energii.
- 5) Wdrożenie energetyki jądrowej.
- 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii.
- 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji.
- 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; Obszar VII. Umiedzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Celem głównym Strategii jest zapewnienie zdolności państwa do przeciwdziałania zagrożeniom i sprostania wyzwaniom, wynikającym ze zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Ma również na celu wykorzystanie szans, dzięki którym możliwa będzie poprawa bezpieczeństwa państwa i obywateli, zapewnienie jego dalszego rozwoju oraz wzmacnianie pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące filary:

	Filar I: Bezpieczeństwo państwa i obywateli, uwzględniający zagadnienia, jak zarządzanie bezpieczeństwem narodowym, odporność państwa i obronę powszechną, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, cyberbezpieczeństwo i przestrzeń informacyjną; Filar II: Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, uwzględniający Sojusz Północnoatlantycki i Unię Europejską, współpracę bilateralną, regionalną i w wymiarze globalnym; Filar III: Tożsamość i dziedzictwo narodowe, odnoszący się do tożsamości narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenie pozytywnego wizerunku Polski; Filar IV: Rozwój społeczny i gospodarczy i Ochrona środowiska, odnoszący się do zdrowia i ochrony rodziny, polityki migracyjnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, energetycznego, ochrony środowiska naturalnego i potencjału naukowego i technologicznego. W lipcu 2024 r. wprowadzony został dokument poświęcony rekomendacjom do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bazują one na prowadzonych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) analizach środowiska bezpieczeństwa, wnioskach wynikających z wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz z przeprowadzonych w 2023 r. ćwiczeń symulacyjnych z udziałem najwyższych organów władzy państwowej.⁷ Rekomendacje zostały skonsultowane z wiodącymi ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Równolegle z propozycjami dotyczącymi wzmocnienia sektora militarnego, rekomendacje wskazują także na szeroki pakiet pilnych i ważnych zadań w pozamilitarnej sferze bezpieczeństwa, zwłaszcza dotyczących budowy systemu odporności i obrony powszechnej, realizowanych przy wykorzystaniu całości dostępnych zasobów ludzkich (czynnik społeczny), organizacyjnych (czynnik strukturalny), materialnych (czynnik gospodarczy) i niematerialnych (czynnik <i>soft power</i>). Treść rekomendacji została ujęta w trzech zasadniczych obszarach problemowych: – Zdefiniowane zostały interesy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego; – Dokonana została diagnoza środowiska bezpieczeństwa; – Zaprojektowane zostały potrzebne działania strategiczne oraz niezbędne przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Rekomendacje zawarte w dokumencie uwzględniają i systematyzują wnioski z realizowanych dotąd zamierzeń, a także wskazują obszary wymagające dalszych konsekwentnych działań. Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczynić się będzie 5 celów szczegółowych – I: Lepsze prawo. – II: Sprawne instytucje państwa. – III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWIR 2030)	

⁷ Ćwiczenia symulacyjne wysokiego szczebla (tzw. Tabletop exercises, TTX), zorganizowane z inicjatywy Prezydenta RP w styczniu i kwietniu 2023 r. z udziałem organów władzy państwowej: Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Sejmu RP, Marszałka Senatu RP, wybranych ministrów rządu, Kancelarii Prezydenta RP oraz najwyższych dowódców SZ RP.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Nur istotne są następujące działania: – Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; – Działania renaturyzacyjne; – Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych; – Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcwp; – Kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin; – Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami.
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym;

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

- Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych,
- Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych,
- Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi,
- Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności,
- Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe,
- Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Nur:

- w stopniu „silnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy atmosferycznej;
- prawie w całości w stopniu „ekstremalnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej;
- w całości w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej;
- w stopniu „słabym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrogeologicznej;
- w przeważającej części w stopniu „silnym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy.

W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym):

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych;
- Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych;
- Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych;
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji;
- Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy;
- Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji;
- Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej;
- Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych;
- Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych;
- Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli;
- Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów;
- Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej;
- Czasowe ograniczenie korzystania z wód;

- Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód;
- Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych;
- Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>.

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie. Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałą i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań: – Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; – Dostępne i mobilne Mazowsze; – Zielone, niskoemisyjne Mazowsze; – Mazowsze, zintegrowane społecznie; – Mazowsze bogate kulturowo. Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa):

WIZJA					
Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie					
CEL GŁÓWNY					
Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałą i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska					
obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO
nazwa celu	<i>Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze</i>	<i>Dostępne i mobilne Mazowsze</i>	<i>Zielone, niskoemisyjne Mazowsze</i>	<i>Mazowsze zintegrowane społecznie</i>	<i>Mazowsze bogate kulturowo</i>
opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia
wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI				
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO					

W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji:

- problemowe – podregiony NUTS 3,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne.

Obszar gminy Nur położony jest w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Ostrowi Mazowieckiej – potencjalnym biegunie wzrostu. Ponadto zlokalizowana jest w granicach ostrołęckiego obszaru problemowego – ryc. 10 Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

Gmina Nur stanowi obszar zagrożony trwałą marginalizacją z uwagi na kumulację problemów społecznych. Jednocześnie podkreśla się, że gmina zlokalizowana jest w pobliżu miasta obniżającego się potencjału (Ostrowi Mazowieckiej) (Ryc. 11 Strategii).

W odniesieniu do MOF Ostrowi Mazowieckiej jako miasta średniego tracącego funkcje społeczno-gospodarcze, w Strategii zapisano (str. 80-81, Strategii Rozwoju Województwa): W przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze i pozostałych miast subregionalnych, niezbędne jest efektywne wykorzystanie potencjału, którym dysponują i wzmacnianie współpracy w obszarach funkcjonalnych, tak aby miasta te mogły pełnić rolę biegunów wzrostu w swoim otoczeniu.

Sprzyjające wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej i poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej, przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska w MOF Ostrowi Mazowieckiej i innych potencjalnych biegunów wzrostu, będą:

- *działania wspólne dla wszystkich MOF,*
- *rozwój lokalnych rynków pracy i aktywizacja zawodowa mieszkańców, w tym w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej i doradztwa zawodowego, zapewniając równowagę popytowo-podażową na rynku pracy i niwelując zjawisko bezrobocia strukturalnego,*
- *zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i wspieranie przedsiębiorczości w celu rozwoju nowych gałęzi gospodarki, w tym w zakresie przemysłu przyszłości oraz zielonych (zrównoważonych) inwestycji,*
- *rozwój uczelni wyższych w ośrodkach subregionalnych.*

W odniesieniu do Ostrołęckiego OSI w Strategii zapisano (str. 82, Strategii Rozwoju Województwa):

Interwencja w OSI ostrołęckim zorientowana będzie na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i zwiększenie zdolności absorpcyjnych podregionu, z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów obszaru, w tym miast Ostrołęki i Ostrowi Mazowieckiej. Kluczowe w tym zakresie są działania na rzecz poprawy skomunikowania podregionu z resztą województwa, zwłaszcza poprzez rozwój sieci kolejowej oraz powiązanej z nią komunikacji autobusowej. Oprócz systemu transportowego, dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska obszaru istotne jest zwiększenie dostępności do sieciowej infrastruktury komunalnej, w szczególności gazowej i kanalizacyjnej. Warunki przyrodnicze obszaru, jak również duże znaczenie sektora rolnego dla gospodarki podregionu, tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach rodzinnych gospodarstw rolnych.

Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, zasadne jest także wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarki podregionu.

Działania w OSI ostrołęckim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach:

1. Poprawa dostępności obszaru poprzez:

- rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych, uzupełnienie sieci przystankowej oraz zwiększenie liczby połączeń,
- rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych,

2. Ochrona oraz wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego poprzez:

- rozwój rolnictwa ekologicznego,
- wykorzystanie potencjału przyrodniczego, w tym obszarów nadrzecznych i leśnych, na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe, np. agroturystyki,
- modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej oraz budowę nowych szlaków turystyki aktywnej,
- rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Gmina Nur znajduje się natomiast w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych wymagających wsparcia procesów rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wspieranie prac scaleniowych i wymiany gruntów; – kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach najwyższych klas bonitacyjnych I-III; – wielofunkcyjny rozwój obszarów o średniej i niskiej zdolności produkcyjnej, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego (m.in.: tradycyjnego krajobrazu rolniczego, wolnych przestrzeni użytkowanych rolniczo, trwałych użytków zielonych); – poprawa dostępności komunikacyjnej, m.in. poprzez rozwój transportu publicznego, w tym przywrócenie połączeń kolejowych na nieczynnych liniach kolejowych, a także przebudowę/rozbudowę istniejącej sieci drogowej, w szczególności dróg powiatowych i gminnych; – budowa i rozbudowa systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków; – poprawa bezpieczeństwa energetycznego, m.in. poprzez budowę, rozbudowę i modernizację sieci elektroenergetycznej w zakresie niskich i średnich napięć; – zwiększenie nasycenia infrastrukturą ICT (ang. Information and Communication Technologies), a także zapewnienie dostępu do systemu e-usług; – tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych; – objęcie ochroną unikalnych elementów architektury wiejskiej charakterystycznej dla poszczególnych regionów, w tym układów ruralistycznych. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego wskazano następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym: – inwestycje celu publicznego w zakresie infrastruktury transportowej: - budowa obwodnicy Nura w ciągu drogi wojewódzkiej nr 694; – inwestycje celu publicznego w zakresie żeglugi śródlądowej:

Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	- budowa drogi wodnej E40 Morze Bałtyckie – Morze Czarne obejmującej na terenie województwa rzekę Wisłę, rzekę Narew oraz rzekę Bug. - inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej: - zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Pukawka w km 0+000-6+480. Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: - Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; - Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; - Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; - Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: - Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; - Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; - Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; - Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; - Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; - Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalni; - Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; - Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; - Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; - Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH

Strategia rozwoju gminy musi być spójna ze strategią rozwoju ponadlokalnego (stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Ponadto wskazane jest, aby cele i kierunki działań uwzględniały założenia innych dokumentów i opracowań ponadlokalnych (jeżeli obowiązują) oraz szczebla powiatowego.

Na poziomie powiatu ostrowskiego kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2023-2030, przyjęta uchwałą Nr LIX/348/2023 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 30 marca 2023 r.

Na poziomie ponadlokalnym kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Doliny Dolnego Bugu na lata 2024-2030, przyjęta uchwałą Nr 117/XVIII/2025 Rady Gminy Małkinia Górna z dnia 16 lipca 2025. Obszar objęty strategią ponadlokalną stanowią łącznie 4 gminy, tj.: Brok, Małkinia Górna, Nur oraz Zaręby Kościelne.

Tab. 4 Najważniejsze założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2023-2030 oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Doliny Dolnego Bugu na lata 2024-2030

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2023-2030	Dokument sporządzony został w celu właściwego ukierunkowania polityki powiatu ostrowskiego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego na lata 2023-2030. Na potrzeby Strategii przyjęta została Misja, na którą składa się kolejno: 1. Tworzenie atrakcyjnych warunków do mieszkania w przyjaznym, bezpiecznym środowisku. 2. Rozwijanie potencjału gospodarczego poprzez wykorzystanie atutów Powiatu zwłaszcza w obszarze walorów przyrodniczych i krajobrazowych. 3. Dbłość o lokalne dziedzictwo kulturowe, edukację jako element wzmacniania więzi społecznych. Strategia określa także wizję Powiatu Ostrowskiego, jako: <i>atrakcyjną przestrzeń do życia, z zachowanym środowiskiem naturalnym, spuścizną kulturową i historyczną, rozwijającą się w zrównoważony sposób, poprzez aktywność w sferze gospodarczej, dbałość o sferę przyrodniczą oraz wsparcie osób wykluczonych w sferze społecznej</i> W ramach wdrażania ustaleń zdefiniowanej Misji wyznaczonych zostało następujących 5 celów strategicznych, wraz z zadaniami szczegółowymi, a mianowicie: I. Powiat aktywny społecznie; II. Powiat aktywny gospodarczo; III. Powiat nowoczesnej infrastruktury; IV. Powiat dbający o bezpieczeństwo; V. Powiat rekreacji i turystyki.
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Doliny Dolnego Bugu na lata 2024-2030	W strategii sformułowano następującą wizję rozwoju: <i>Gminy Doliny Dolnego Bugu stanowią atrakcyjną przestrzeń do zamieszkania i pobytu oraz inwestycji, w pełni wykorzystując walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe oraz atuty położenia komunikacyjnego. Współpraca międzygminna prowadzi do podniesienia potencjału gospodarczego, mieszkaniowego i turystycznego, a w konsekwencji rangi regionu na arenie powiatowej i wojewódzkiej. Wszystkie działania uwzględniają poszanowanie środowiska naturalnego i racjonalne wykorzystanie jego zasobów. W sposób zrównoważony wspierane jest rolnictwo.</i> Strategia ponadlokalna wyznacza następujące cele strategiczne i operacyjne: 1. Zwiększenie konkurencyjności gospodarczej i poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku: 1.1. Poprawa stanu i dostępności infrastruktury technicznej. 1.2. Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego i poprawa jakości życia. 1.3. Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej. 1.4. Rozwój przedsiębiorczości i otoczenia biznesu. 1.5. Rozwój gospodarstw rolnych i sektora rolno-spożywczego. 2. Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego 2.1. Kształtowanie i promowanie wartości kulturowych. 2.2. Poprawa jakości kształcenia i edukacji. 2.3. Ograniczenie problemów społecznych. 2.4. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej. 2.5. Rozwój opieki zdrowotnej i ochrony zdrowia.

	3. <i>Poprawa dostępności komunikacyjnej i cyfrowej oraz rozwój współpracy wraz z aktywną promocją Gmin Doliny Dolnego Bugu</i>
3.1. <i>Zwiększanie dostępności transportowej i powiazań komunikacyjnych.</i>
3.2. <i>Rozwój nowoczesnych technologii i innowacji cyfrowych.</i>
3.3. <i>Współpraca i promocja.</i>
4. <i>Ochrona środowiska, walorów przyrodniczych i potencjału kulturowego</i>
4.1. <i>Świadoma i racjonalna polityka przestrzenna.</i>
4.2. <i>Zachowanie materialnych zasobów kultury i dziedzictwa.</i>
4.3. <i>Ochrona i zachowanie walorów i zasobów środowiska.</i>
4.4. <i>Poprawa stanu i jakości środowiska oraz zapobieganie zagrożeniom naturalnym.</i> |
|--|---|

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanych dokumentach.

1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Gmina Nur włączona została do Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 dla Lokalnej Grupy Działania „Zielone Sioło”. Dokument ten zatwierdzony i uchwalony został na mocy uchwały nr 35/2023 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „ZIELONE SIOŁO” z dnia 31 maja 2023 r.

Obszar działania LGD ZS zamieszkuje łącznie ok. 56,3 tys. osób, natomiast jego powierzchnia to ok. 1,4 tys. km². LGD funkcjonuje na terenie 11 gmin (w tym w gminie Nur) i 1 powiat (ostrowski).

Celem realizacji LSR na lata 2023-2027 jest: *spowolnienie negatywnych procesów demograficznych zachodzących na obszarze LGD przy jednoczesnym wsparciu ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji*. W Strategii wskazano następujące przedsięwzięcia do realizacji:

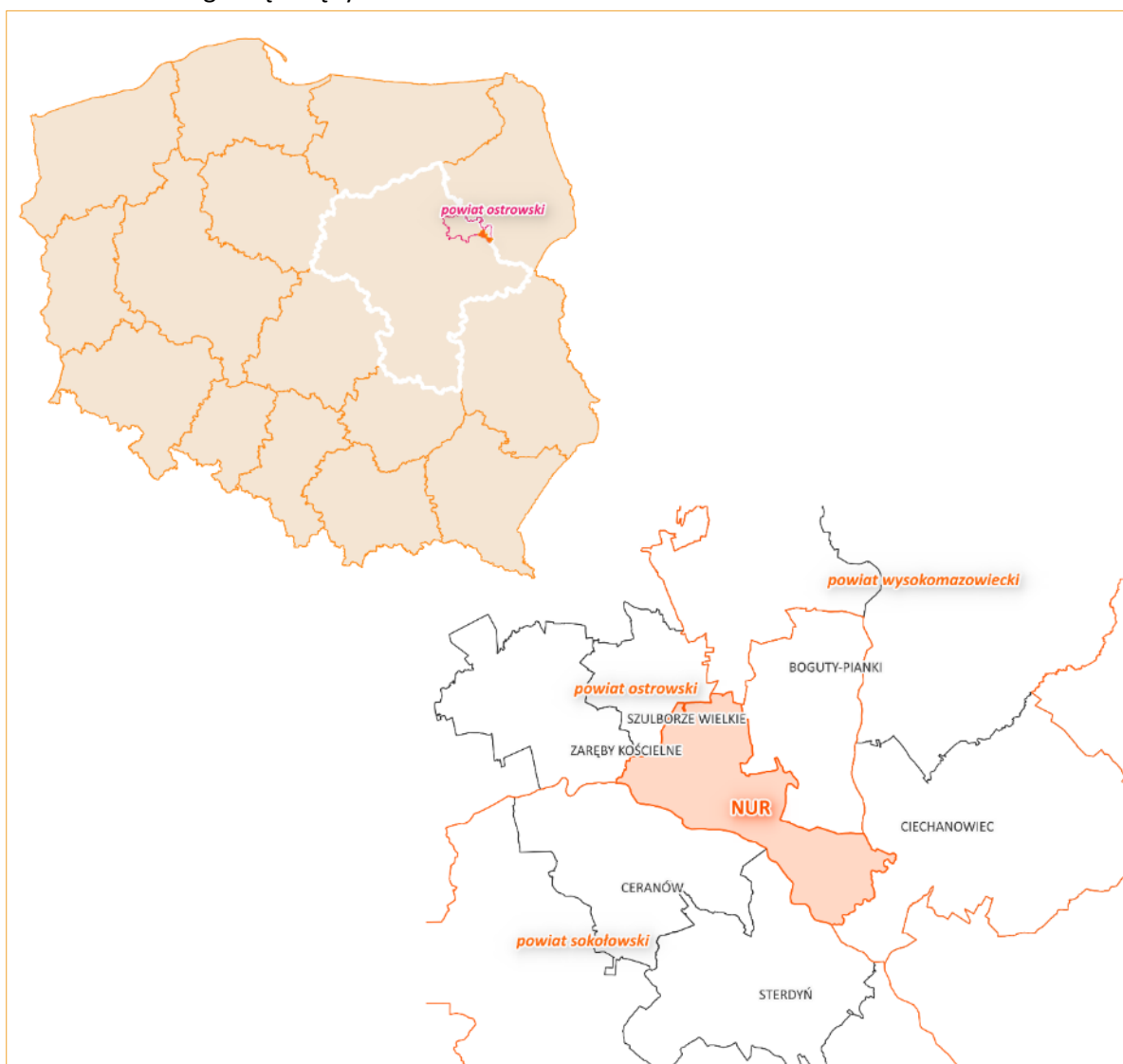
- rozwój ogólnodostępnej infrastruktury społecznej;
 - poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych,
 - poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej,
- wzmocnienie zaangażowania społecznego w rozwój lokalny i włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji;
 - opracowanie koncepcji inteligentnych wsi,
 - włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych, osób w niekorzystnej sytuacji,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi,
 - wzmocnienie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego.

2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Nur posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 96 km² i położona jest w południowo-wschodniej części powiatu ostrowskiego, w województwie mazowieckim i sąsiaduje:

- od północy z gminami Szulborze Wielkie, Czyżew, Boguty-Pianki;
- od wschodu z gminą Ciechanowiec;
- od południa z gminami Sterdyń i Ceranów;
- od zachodu z gminą Zaręby Kościelne.

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy

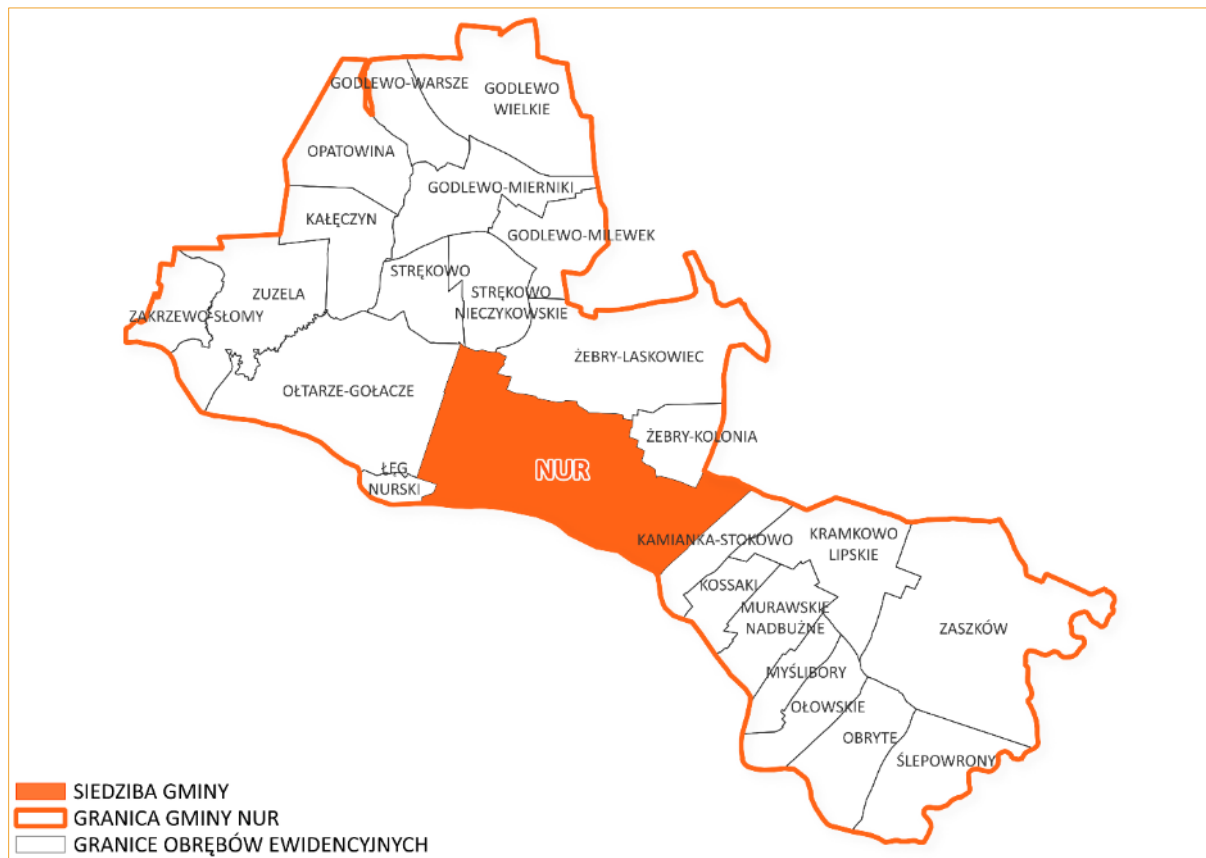
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład gminy wchodzi następujące miejscowości⁸: Godlewo-Mierniki, Godlewo-Milewek, Godlewo-Warsze, Godlewo-Wielkie, Kałużyn, Kamianka Nadbużna, Kamianka-Stokowo, Kolonia

⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

Wschodnia, Kolonie Zachodnie, Kossaki, Kramkowo Lipskie, Łęg Nurski, Murawskie Nadbużne, Myślibory, Nur, Obryte, Ołowskie, Ołtarze Gołacze, Opatowina, Strękowo, Strękowo Nieczykowskie, Ślepowrony, Zakrzewo-Słomy, Zaszów, Zaszów-Kolonia, Zuzela, Żebry-Kolonia, Żebry-Laskowiec.

Zaznacza się jednocześnie, że granice obrębów ewidencyjnych nie zawsze pokrywają się z granicami poszczególnych miejscowości.

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Nur położony jest w zasięgu trzech mezoregionów o odmiennym krajobrazie:

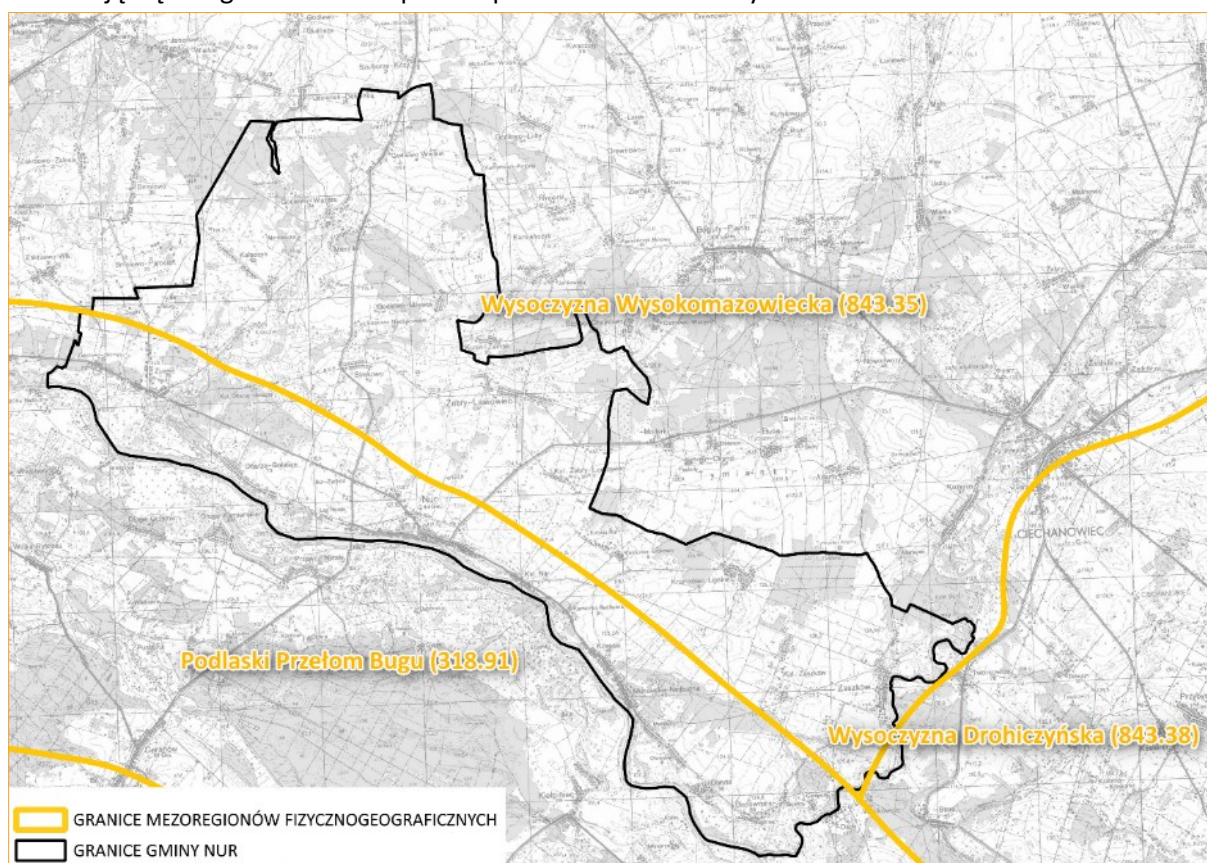
- Wysoczyzna Wysokomazowiecka (843.35),
- Podlaski Przełom Bugu (318.91),
- Wysoczyzna Drohiczyńska (843.38).

Mezoregion Wysoczyzna Wysokomazowiecka znajduje się pomiędzy Kotliną Biebrzańską na północy, Doliną Górnej Narwi na wschodzie, Doliną Dolnego Bugu na południu i Międzyrzeczem Łomżyńskim z wałem Czerwonego Boru na zachodzie. Zajmuje powierzchnię około 2430 km, urozmaiconą przez zdenudowane pagórki żwirowe, dochodzące pod Rutkami do wysokości 172 m.

Mezoregion Podlaski Przełom Bugu jest częścią doliny Bugu pomiędzy Polesiem a Niziną środkowomazowiecką. W okolicach Mielnika dolina przechodzi w poprzek strefy moren czołowych zlodowacenia warciańskiego, od których wody lodowcowo-rzeczne kierowały się na wschód. Dolina w największym miejscu ma szerokość około 1,3 km i rozszerza się w obie strony do 6 km, zajmując powierzchnię około 670 km. Głębokość wcięcia doliny w otaczające wysoczyzny wynosi od 30 do 60 m. Dno doliny obniża się od 130 m w okolicach Terespoła i Brześcia do 95 m pod Małknią, gdzie Bug skręca ku Kotlinie Warszawskiej. Rzeka w omawianej części doliny ma 187,5 km długości. Między Terespołem

na lewym brzegu i Niemirowem na prawym brzegu Bug jest granicą między Polską a Białorusią. Na zboczach doliny zaznaczają się listwy zrównań tarasowych, ale dno doliny zajmuje szeroki taras zalewowy. Piaszczysty taras nadzalewowy wznosi się 4-8 m nad średnie zwierciadło rzeki. Między Terespołem a Drohiczyńnem występuje tylko fragmentarycznie, ale poniżej Drohiczyńna, gdzie dolina zmienia kierunek z zachodniego na północno-zachodni i rozszerza się, taras nadzalewowy zajmuje zwartą powierzchnię najpierw na prawym, a następnie na lewym brzegu rzeki, gdzie występuje kompleks Lasów Sterdyńskich.

Mezoregion Wysoczyzna Drohiczyńska rozciąga się na obszarze około 1560 km pomiędzy Nurcem a Podlaskim Przełomem Bugu. Jest to region nieco wyżej wzniesiony niż sąsiadująca z nim od północy Równina Bielska i ma bardziej urozmaicone ukształtowanie powierzchni. Najwyższe wzniesienia przekraczają 200 m n.p.m.: góra Uszczna nad doliną Bugu (204 m) i wierzchołek stożka sandrowego koło Radziwiłłówki (210 m). Wzniesienia te są związane z maksymalnym zasięgiem zlodowacenia warciańskiego. Pagórki zwirowe występują też koło Milejczyc (183 m) i Kleszczel oraz w dolinie Moszczoniej koło stacji kolejowej Siemiatycze (ozy). W zboczach doliny Bugu koło Mielnika odsłaniają się margle kredowe w postaci porwaków lodowcowych.⁹

Ryc. 3 Położenie fizycznogeograficzne gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

⁹ Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

2.3. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Nur stanowi¹⁰:

układ nadrzędny:

- droga krajowa nr 63, relacji Zambrów – Sokołów Podlaski;
- droga wojewódzka nr 694, relacji Poręba-Kocęby – Ciechanowiec;

układ podstawowy:

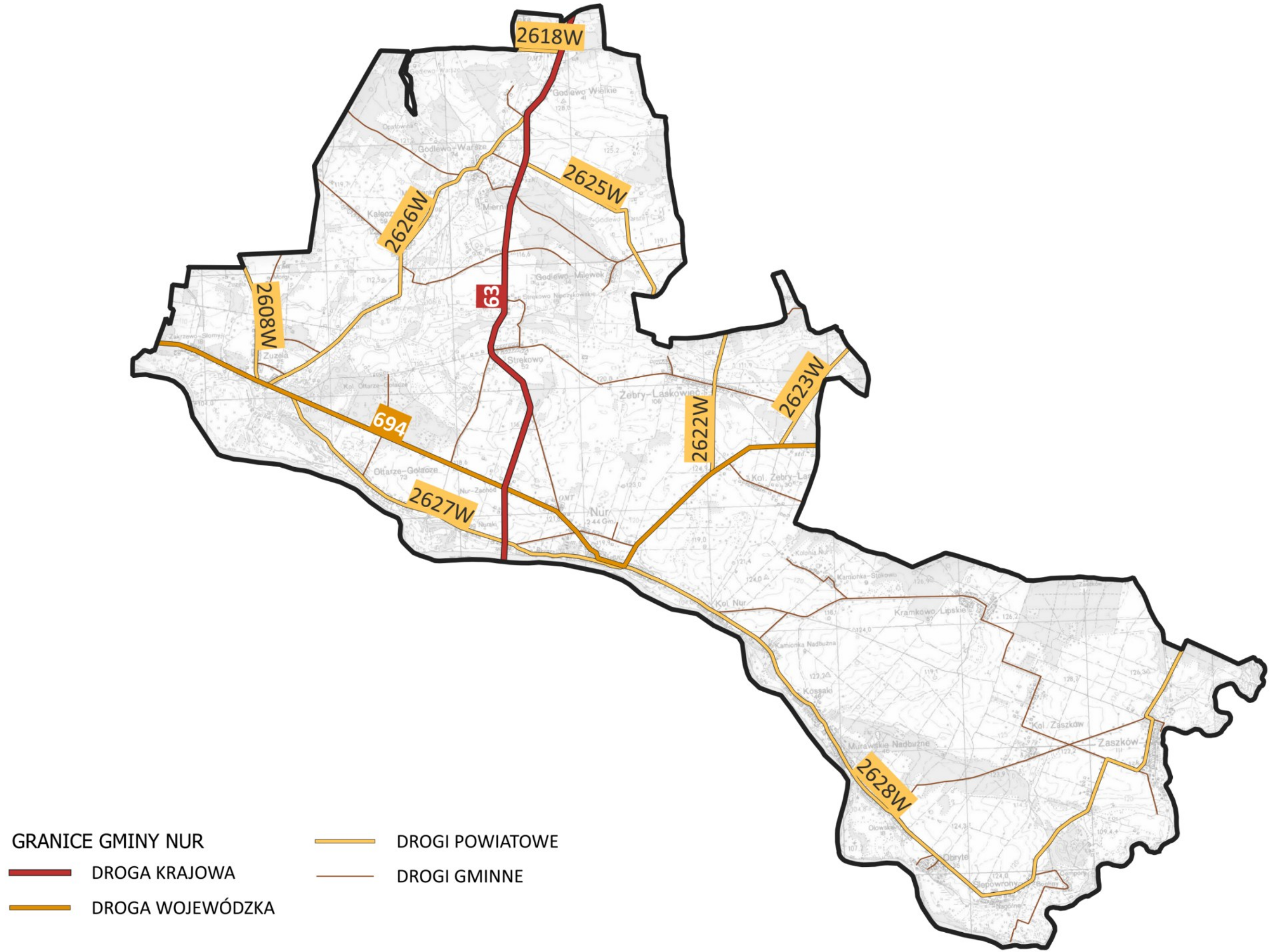
- drogi powiatowe:
 - 2608W, relacji Andrzejewo – Szulborze Wielkie – Zuzela;
 - 2618W, relacji Szulborze Wielkie – Uścianek Dębiana;
 - 2622W, relacji Żebry Laskowiec – Kamieńczyk;
 - 2623W, relacji Boguty Pianki – Cietrzewie – Warzyno – Żebry Laskowiec;
 - 2625W, relacji Godlewo Warsze – Kunin Zamek do drogi (Żebry Laskowiec – Kamieńczyk);
 - 2626W, relacji Godlewo – Kałęczyn – Zuzela;
 - 2627W, relacji Nur – Ołtarze – Zuzela;
 - 2628W, relacji Ciechanowiec – Zaszaków – Ślepowrony – Nur;
- układ uzupełniający:
 - drogi gminne:
 - droga gminna nr 260501W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W Zaszaków - dr. powiatowa nr 2628W Myślibory;
 - droga gminna nr 260502W na odcinku: dr. powiatowa nr 2623W - dr. kraj. nr 63 Strękowo;
 - droga gminna nr 260503W na odcinku: dr. woj. nr 694 - dr. kraj. nr 63 Nur;
 - droga gminna nr 260504W na odcinku: Strękowo - dr. woj. nr 694;
 - droga gminna nr 260505W na odcinku: dr. powiatowa nr 2626W Kałęczyn - dr. kraj. nr 63;
 - droga gminna nr 260506W na odcinku: Opatowina-Godlewo Warsze-Godlewo Milewek – gr. gminy;
 - droga gminna nr 260507W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W - dr. powiatowa nr 2629W Kamianka Stokowo;
 - droga gminna nr 260508W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W - dr. gminna nr 260507W;
 - droga gminna nr 260509W na odcinku: dr. powiatowa nr 2626W - dr. kraj. Nr 63 Godlewo Warsze;
 - droga gminna nr 260510W na odcinku: dr. powiatowa nr 2627W - Ołtarze Gołacze Kolonia;
 - droga gminna nr 260511W na odcinku: dr. powiatowa nr 2608W - Zuzela (Smolewo-Parcele);
 - droga gminna nr 260512W na odcinku: dr. powiatowa nr 2608W - dr. powiatowa nr 2626W-Zuzela (za szkołą);
 - droga gminna nr 260513W na odcinku: dr. powiatowa nr 2608W - dr. powiatowa nr 2626W Zuzela (za cmentarzem);
 - droga gminna nr 260514W na odcinku: dr. gminna nr 260502W-Żebry Laskowiec (rzeka Pukawka);
 - droga gminna nr 260515W na odcinku: dr. gminna nr 260502W-Strękowo Nieczykowskie - dr. kraj. 63;
 - droga gminna nr 260516W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W - Zaszaków;

¹⁰ Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Nur.

- droga gminna nr 260517W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W - Zaszków;
 - droga gminna nr 260518W na odcinku: dr. powiatowa nr 2628W -Ślepowrony (rzeka Nurzec);
 - droga gminna nr 260519W na odcinku: dr. powiatowa nr 2626W - Godlewo Wielkie;
 - droga gminna nr 260520W na odcinku: dr. kraj. 63 - dr. gminna nr 260505W Godlewo Milewek;
 - droga gminna nr 260521W na odcinku: dr. woj.nr 694 - dr. powiatowa nr 2627W Nur (ul. Ogrodowa);
 - droga gminna nr 260522W na odcinku: dr. powiatowa nr 2626W Kałęczyn - gr. gminy;
 - droga gminna nr 260523W na odcinku: Nur (ul. Łomżyńska);
 - droga gminna nr 260524W na odcinku: dr.woj.nr 694 (Żebry Kolonia) - gr. gminy;
 - droga gminna nr 260525W na odcinku: Nur Kolonia Wschodnia-Kamianka Stokowo-Kramkowo Lipskie-Zaszków Kolonia-Zaszków;
 - droga gminna nr 260526W na odcinku: dr. gminna nr 260523W (ul. Łomżyńska) – przy szkole;
 - droga gminna nr 260527W na odcinku: dr. powiatowa 2628W Obryte w kierunku rzeki Bug, cz. działki nr ewid. 619;
 - droga gminna nr 260528W na odcinku: dr. powiatowa 2628W Obryte w kierunku rzeki Bug, cz. działki nr ewid. 679.
- pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

Infrastruktura drogowa gminy Nur charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem, ze względu na to, że składają się na nią odcinki drogi krajowej, drogi wojewódzkiej, dróg powiatowych oraz gminnych.

Układ drogowy gminy przedstawia się następująco:

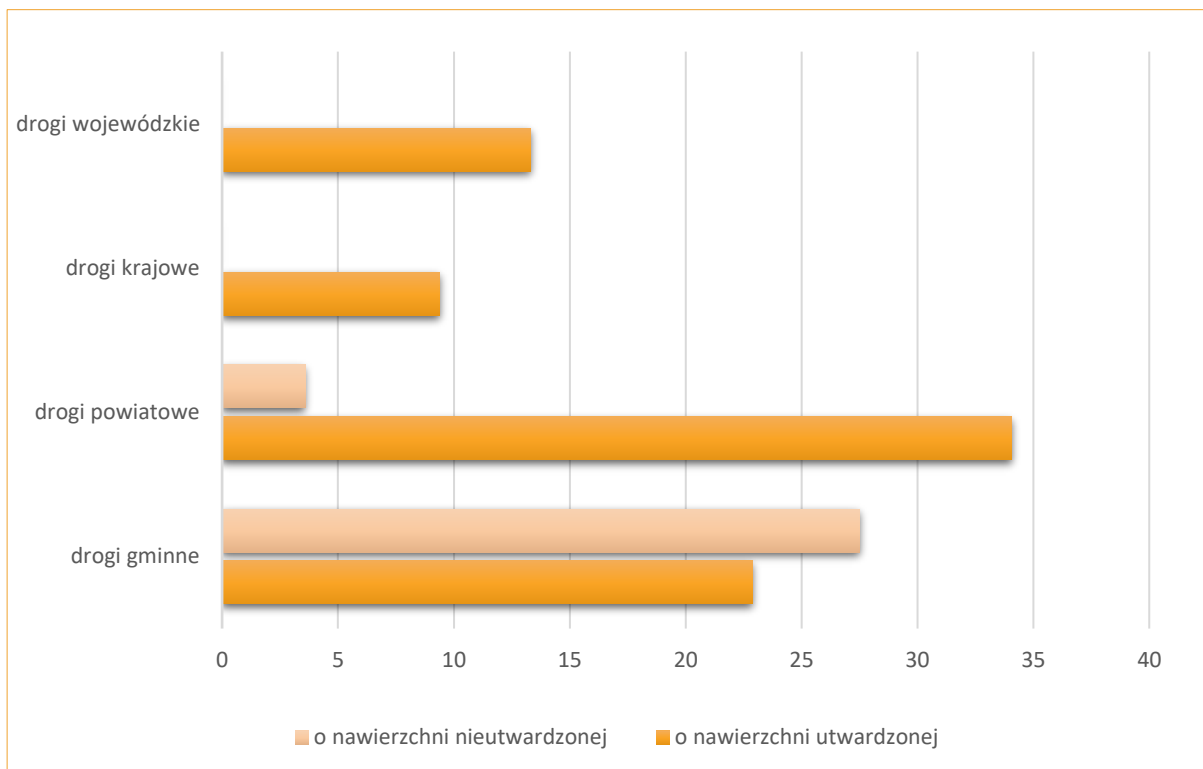

Ryc. 4 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10K.

Stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 694 należy ocenić jako dobry.

W odniesieniu do dróg gminnych przeważają drogi o nawierzchni nieutwardzonej¹¹ (ok. 55%). Ponadto, problem nieutwardzonej nawierzchni dotyczy również niektórych fragmentów dróg powiatowych.

W dalszym ciągu stan części dróg wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

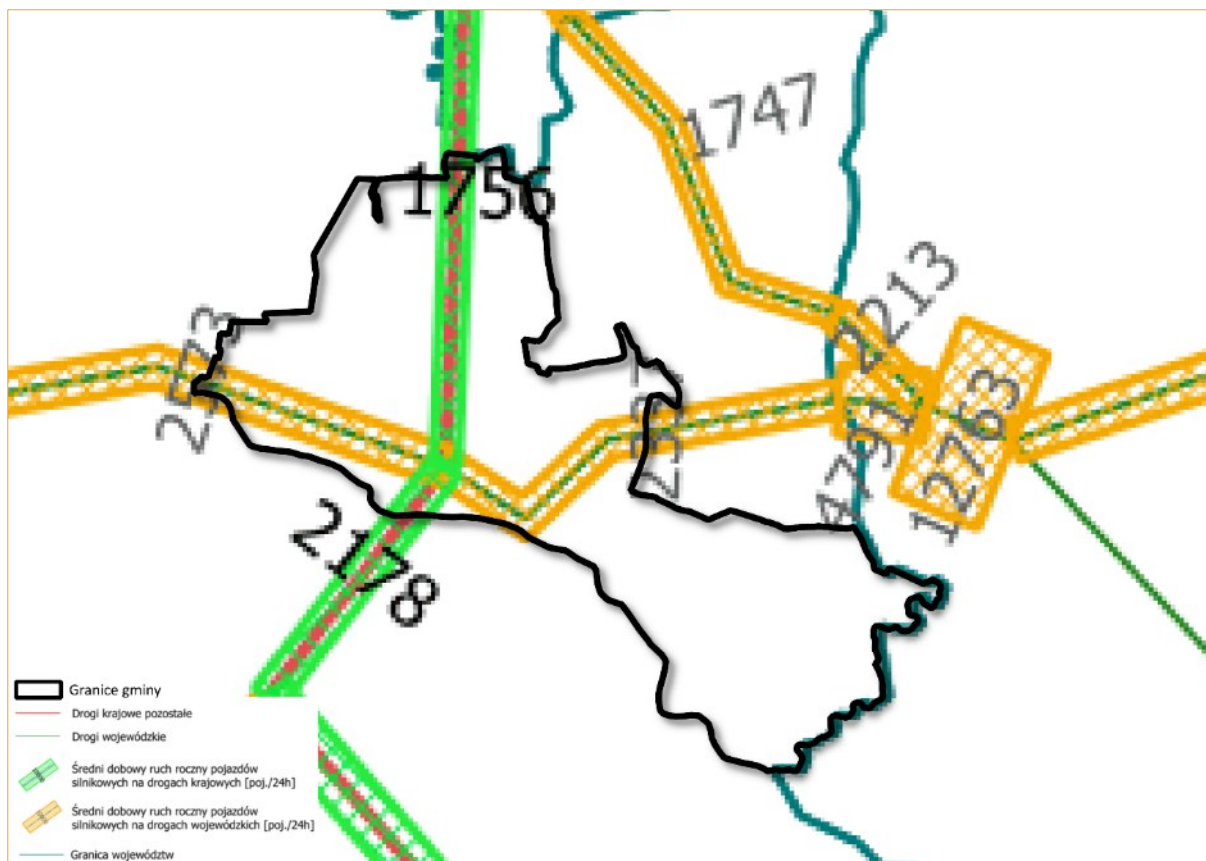

Ryc. 5 Długość dróg [km] na terenie gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz Dane GUS, stan na 2023 r.

Spośród dróg przebiegających przez teren gminy, badaniem natężenia ruchu objęty został odcinek drogi wojewódzkiej nr 694, której średniodobowa liczba pojazdów silnikowych kształtuje się na poziomie ok. 2,4 tys. – 2,6 tys. sztuk oraz odcinek drogi krajowej nr 63, o średniodobowej liczbie pojazdów silnikowych na poziomie ok. 1,8 tys. – 2,2 tys. sztuk. Zdecydowanie większe natężenie ruchu drogowego występuje w pobliżu miejscowości Ostrów Mazowiecka, Ciechanowiec oraz Zambrów, gdzie liczba pojazdów przekracza 10 tys. sztuk/dobę. Wyniki badań zobrazowano na rycinie poniżej.

¹¹ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

Ryc. 6 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich

Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Nur nie przebiegają obecnie linie kolejowe. Najbliższa czynna stacja kolejowa znajduje się w odległości ok. 5 km w miejscowości Czyżew, która obsługuje linię kolejową nr 6 (relacji Zielonka – Kuźnica Białostocka) oraz w odległości ok. 10 km w miejscowości Małkinia Górna, która obsługuje linie kolejowe nr 6 (relacji Zielonka – Kuźnica Białostocka) i nr 34 (relacji Ostrołęka – Małkinia) oraz nr 55 (relacji Małkinia – Siedlce).¹² Z obu tych miejscowości funkcjonują połączenia kolejowe do Warszawy i Białegostoku oraz bocznicą obsługująca ruch towarowy.

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Nur infrastruktura rowerowa nie jest rozwinięta, a większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami. Nie funkcjonuje spójny system ścieżek rowerowych.¹³

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

¹² Materiał źródłowy: <http://mapa.plk-sa.pl/>

¹³ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

2.3.4. TRANSPORT WODNY

Na terenie gminy Nur zlokalizowany jest most drogowy w ciągu drogi krajowej nr 63, w okolicach wsi Łęg Nurski. Należy nadmienić, że obecnie nie funkcjonują tutaj przeprawy promowe.

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego planowane jest użegłowanie rzeki Bug, stanowiącej drogę wodną E40.

W związku z powyższym należy uznać, iż istnieje potencjał do rozwoju transportu wodnego na rzece Bug.

2.3.5. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Nur opiera się wyłącznie na transporcie autobusowym (brak transportu kolejowego). Na terenie gminy nie znajduje się żaden dworzec autobusowy, natomiast występuje 51 przystanków autobusowych,¹⁴ które zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej nr 63 drogi wojewódzkiej nr 694 i dróg powiatowych.

Z terenu gminy Nur realizowane są bezpośrednie połączenia autobusowe do Ostrowi Mazowieckiej, Bielska Podlaskiego, Ciechanowca, Małkini Górnej oraz do Warszawy. Większość przejazdów ogranicza się jednak do jednego przejazdu dziennie.¹⁵ Możliwe jest także połączenie do Białegostoku, wymaga ono natomiast przesiadek w innych miejscowościach, takich jak Ciechanowiec czy Bielsk Podlaski.

Warto zaznaczyć, iż funkcjonują tutaj połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły. Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy PKS oraz prywatne linie autobusowe. Usługa transportu zbiorowego odbywa się przez przewoźnika lokalnego, posiadającego zezwolenie Wójta gminy Nur, natomiast przewoźnik dowożący uczniów posiada linie regulowane.¹⁶

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

2.3.6. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Nur najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Ostrow Mazowiecka, pełniąca funkcję siedziby powiatu ostrowskiego, znajdująca się w odległości ok. 30 km, Bielsk Podlaski (województwo podlaskie, powiat bielski) oddalony o ok. 60 km, Wysokie Mazowieckie (województwo podlaskie, powiat wysokomazowiecki) oddalone o ok. 30 km, Zambrów (województwo podlaskie, powiat zambrowski) oddalony o ok. 35 km oraz Sokołów Podlaski (województwo mazowieckie, powiat sokołowski) oddalony o ok. 30 km.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Nur to: Ostrołęka (województwo mazowieckie, powiat ostrołęcki), Łomża (województwo podlaskie, powiat łomżyński), Wyszaków (województwo mazowieckie, powiat wyszkowski), Węgrów (województwo mazowieckie, powiat węgrowski), Siemiatycze (województwo podlaskie, powiat siemiatycki).

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest o ok. 100 km, a czas dojazdu zajmuje średnio ok. 1 godz. 50 min., natomiast siedziby sąsiednich

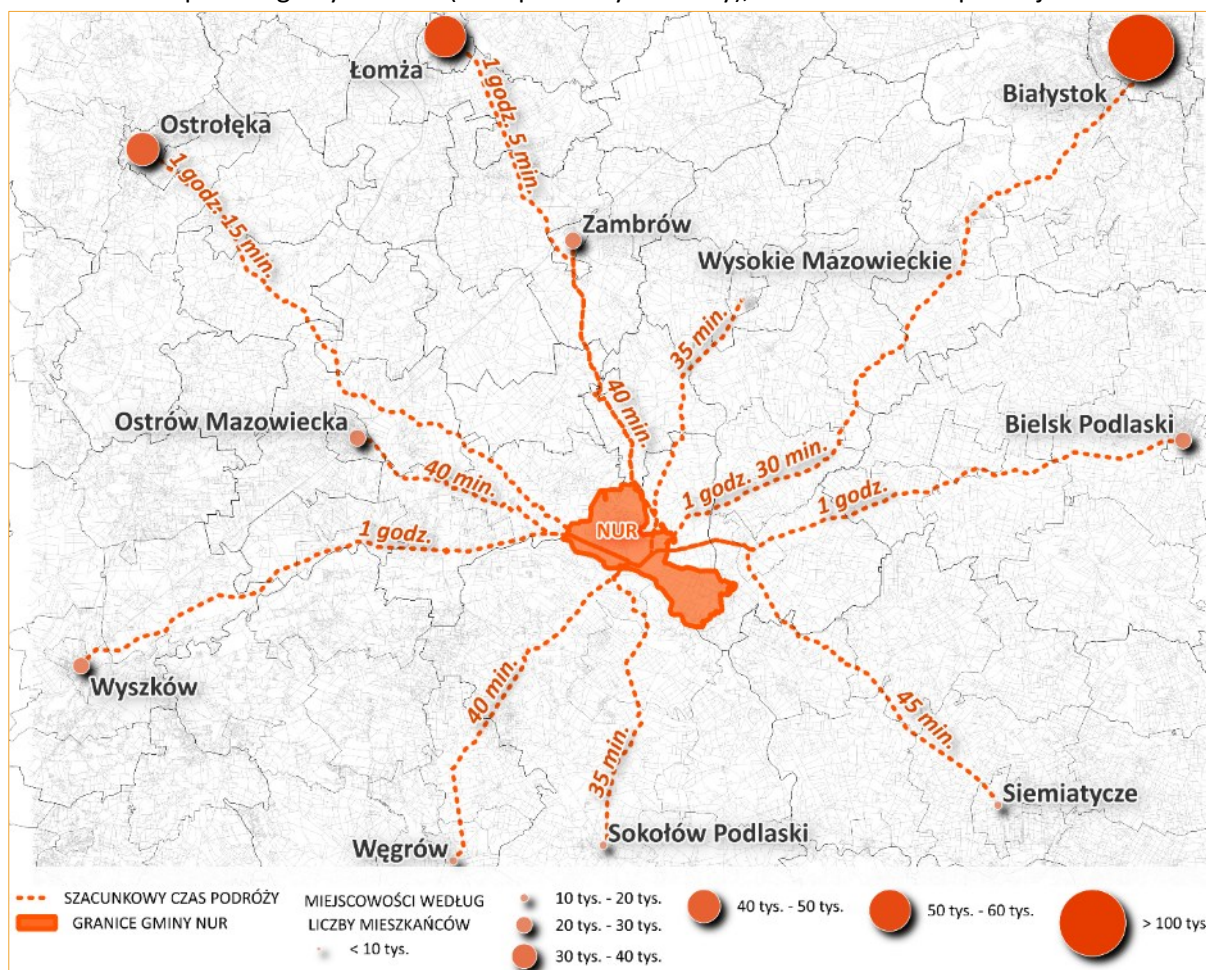
¹⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – transport i łączność: komunikacja miejska, stan na 31.12.2023 r.

¹⁵ Materiał źródłowy: <https://www.e-podroznik.pl/> i <https://www.gminanur.pl/rozklad-jazdy-pks.html>

¹⁶ Materiał źródłowy: <https://pksnova.pl>.

województw: warmińsko-mazurskiego (Olsztyn) oraz podlaskiego (Białystok), znajdują się w odległości kolejno ok. 170 km (3 godz. 10 min.) i 80 km (1 godz. 30 min.).

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

Ryc. 7 Lokalizacja gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

* szacunkowy czas liczony z miejscowości Nur do centrów poszczególnych miejscowości.

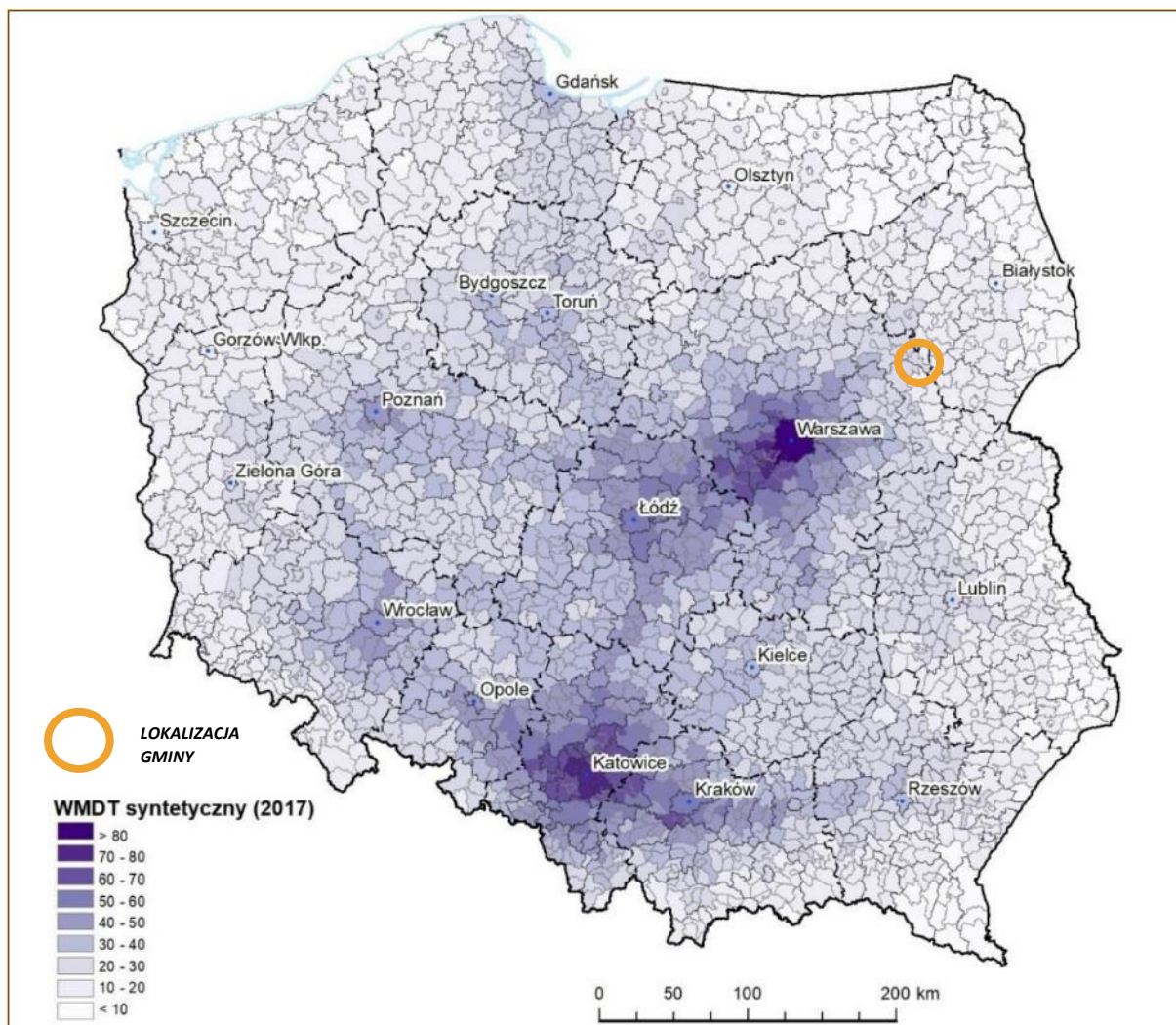
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.7. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu.¹⁷

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Nur odznaczała się umiarkowanym w skali kraju wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 20-30). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa mazowieckiego, które cechuje zbliżona lub nieco bardziej korzystna dostępność transportowa. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

¹⁷ Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniając wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

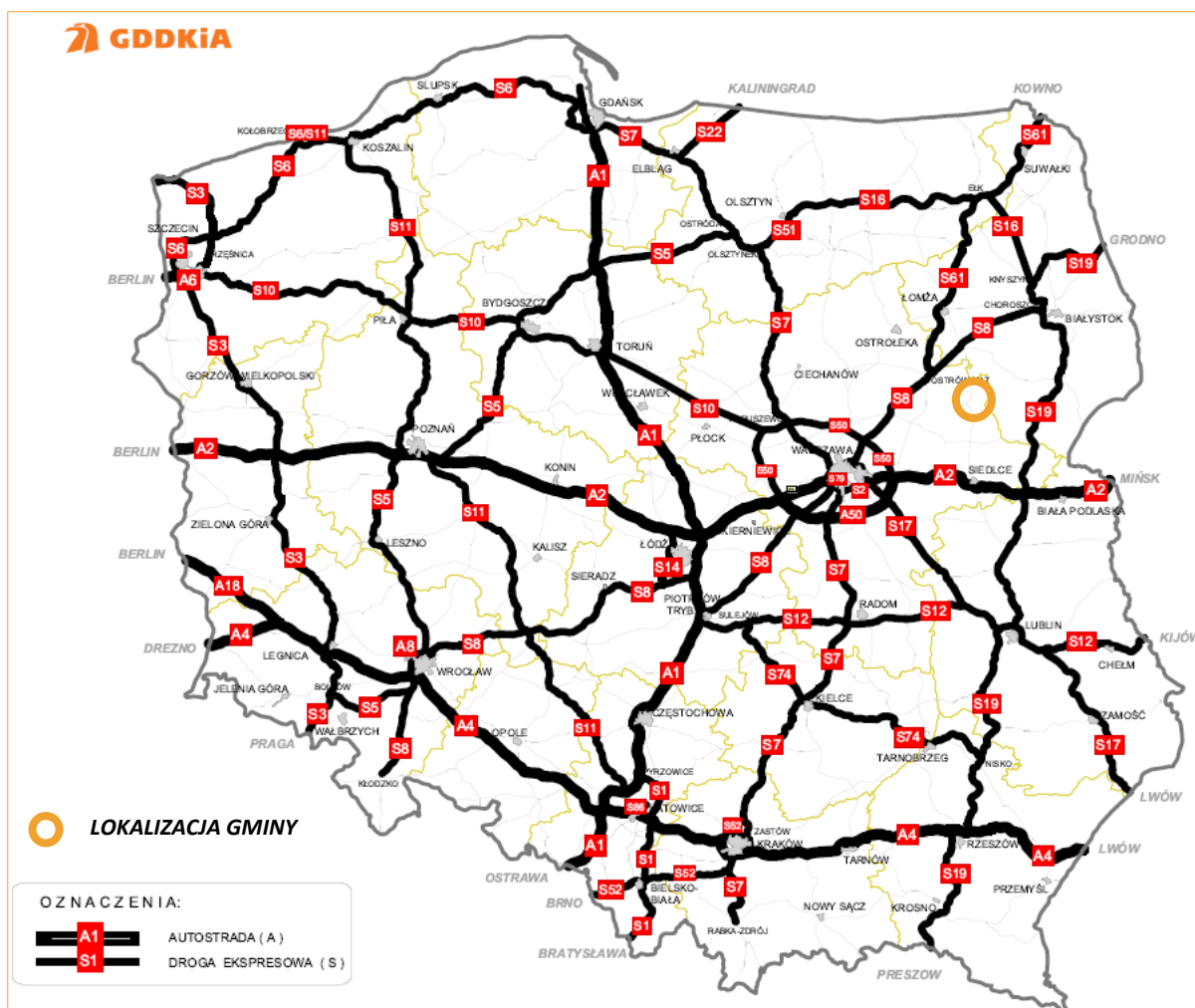

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając układ sieci dróg ekspresowych i autostrad¹⁸, gmina Nur odznaczać się będzie relatywnie wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Spowodowane jest to relatywnie bliskim sąsiedztwem drogi ekspresowej S8, zlokalizowanej ok. 30 km od zachodniej granicy gminy Nur. Trasa ta umożliwia dogodny dojazd do Warszawy i Białegostoku. Ponadto bezpośrednio na terenie gminy Nur przebiega droga krajowa nr 63 oraz droga wojewódzka nr 694, która zapewnia dojazd do takich ośrodków miejskich jak m.in. Łomża, Siedlce, Ostrów Mazowiecka, Sokołów Podlaski. Obszar gminy znajduje się w odległości ok. 20 km od stacji kolejowej Małkinia w miejscowości Małkinia Górna, która łączy dwie linie kolejowe, w tym linie o znaczeniu krajowym nr 6 relacji Zielonka-Kuźnica Białostocka, z linią nr 34 relacji Ostrołęka-Małkinia.

¹⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Na terenie gminy Nur, według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, planowana jest:

- budowa obwodnicy Nura w ciągu drogi wojewódzkiej nr 694;
- budowa drogi wodnej E40 Morze Bałtyckie – Morze Czarne, obejmującej na terenie województwa rzekę Wisłę, rzekę Narew oraz rzekę Bug.

Ponadto w planach rozwojowych i modernizacyjnych gminy przewidziano działania obejmujące przebudowę i rozbudowę dróg lokalnych.¹⁹

W odniesieniu do dróg powiatowych, na chwilę obecną, jako priorytetowe wskazuje się na inwestycję w odniesieniu do dróg:

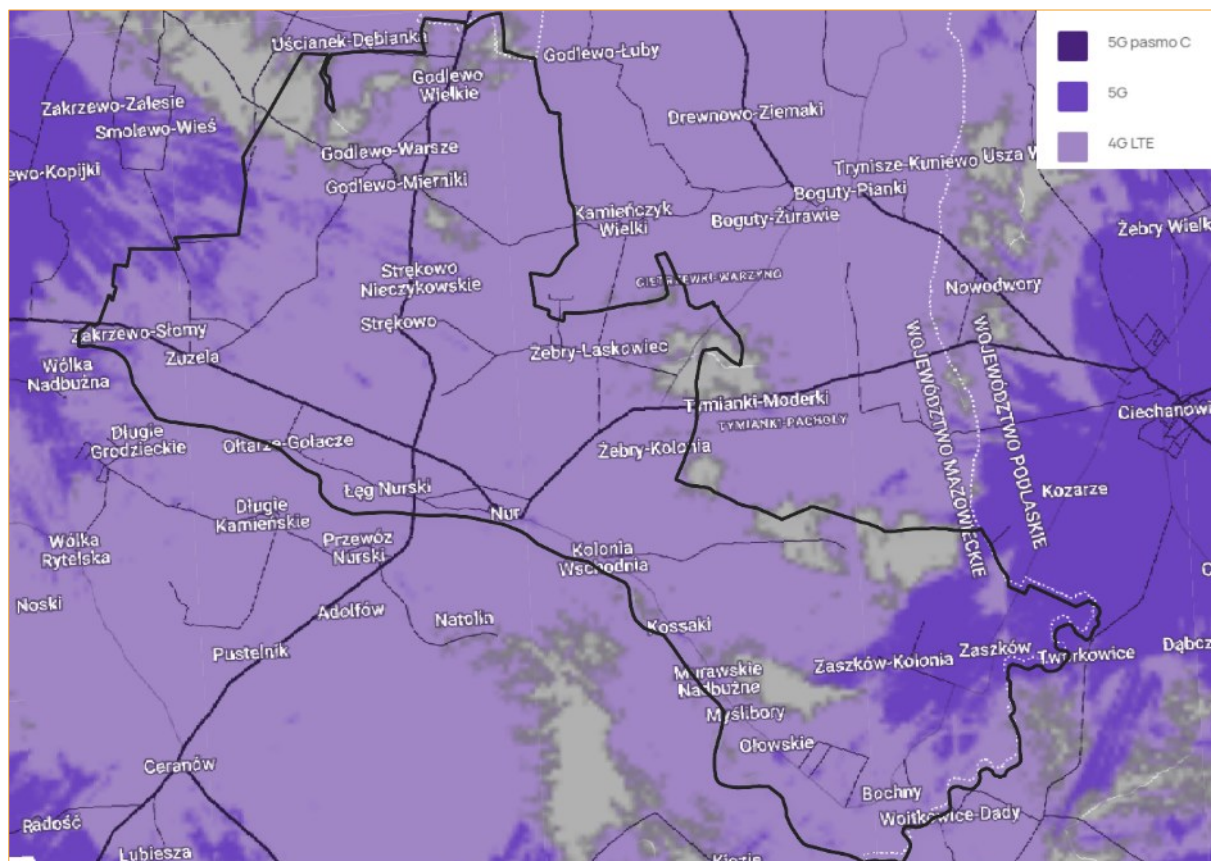
- Nur – Zasków;
- Godlewo Wielkie – Zuzela;
- ul. Brokowska, Nur.

¹⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur

2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Nur znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łącz telekomunikacyjnych i radiowych.

W granicach gminy znajduje się kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości stosunkowo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują głównie na terenach niezagospodarowanych (lasy, łąki itp.) oraz lokalnie na terenach, gdzie występuje rozproszona zabudowa. Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

Ryc. 10 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w maju 2025 r.

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu. Ponadto mieszkańcy niektórych miejscowości posiadają dostęp do sieci telekomunikacyjnej nowej generacji 5G.²⁰

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” rozpoczęła się rozbudowa sieci szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. W granicach gminy siecią objęta została większość miejscowości.²¹

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać w przyszłości z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura może zostać zrealizowana w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych

²⁰ Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.

²¹ Materiał źródłowy: <https://capap.gugik.gov.pl/mapa/cppc/cppc-internet/>

doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.5. WNIOSKI

Położenie gminy w rejonie dwóch odmiennych typów krajobrazu (wysoczyzna morenowa i dolina Bugu).

Obecność układu komunikacyjnego poziomu krajowego (droga krajowa nr 63) i regionalnego (droga wojewódzka nr 694).

W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.

Stosunkowo wysoki poziom dostępności transportowej w ujęciu krajowym.

Brak infrastruktury kolejowej.

Potencjał do rozwoju transportu wodnego na rzece Bug (obecność przepraw mostowych).

Brak rozwiniętej infrastruktury rowerowej.

Niejednorodny zasięg działania mobilnych sieci komórkowych (problemy z dostępnością sieci, zwłaszcza na terenach wiejskich w zabudowie rozproszonej).

Istniejąca sieć światłowodowa w większości miejscowości.

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Nur zamieszkuje ogółem ok. 2,6 tys. osób, co stanowi ok. 3,8% ludności powiatu ostrowskiego. Największy odsetek zamieszkuje miejscowość Nur oraz w dalszej kolejności miejscowości: Żebry-Laskowiec, Zuzela, Zaszków, Ołtarze Gołacze, Godlewo-Wielkie i Kramkowo Lipskie.²²

Tab. 5 Liczba ludności na terenie gminy w 2024 roku

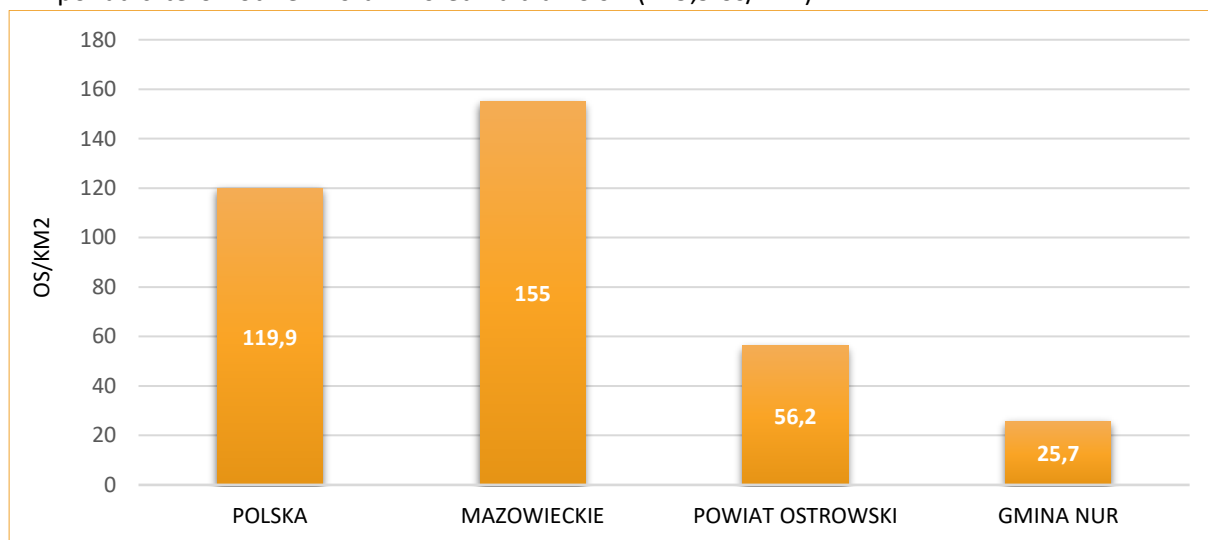
MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Godlewo-Mierniki	93	3,56
Godlewo-Milewek	84	3,21
Godlewo-Warsze	83	3,17
Godlewo-Wielkie	131	5,01
Kałęczyn	103	3,94
Kamianka Nadbużna	31	1,19
Kamianka-Stokowo	23	0,88
Kolonia Wschodnia	69	2,64
Kolonie Zachodnie	8	0,31
Kossaki	94	3,59
Kramkowo Lipskie	128	4,89
Łęg Nurski	20	0,76
Murawskie Nadbużne	117	4,47
Myślibory	24	0,92
Nur	473	18,09
Obryte	57	2,18
Ołowskie	57	2,18
Ołtarze Gołacze	142	5,43
Opatowina	4	0,15
Strękowo	92	3,52
Strękowo Nieczykowskie	50	1,91
Ślepowrony	65	2,49
Zakrzewo-Słomy	56	2,14
Zaszków	145	5,54
Zaszków-Kolonia	43	1,64
Zuzela	159	6,08
Żebry-Kolonia	75	2,87
Żebry Laskowiec	189	7,23

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

²² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

Gęstość zaludnienia gminy Nur wynosi 25,7 os/km² i jest²³:

- ponad dwukrotnie niższa niż dla powiatu ostrowskiego (56,2 os/km²),
- ponad sześciokrotnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (155,0 os/km²),
- ponad czterokrotnie niższa niż średnia dla Polski (119,9 os/km²).

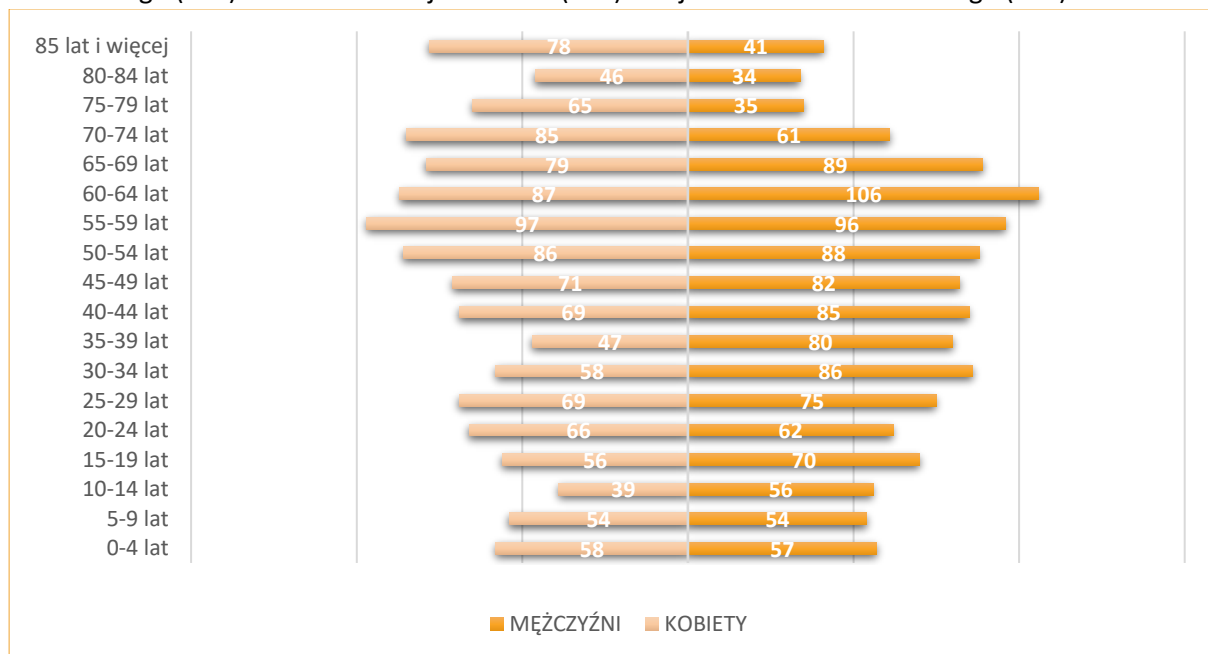

Ryc. 11 Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Nur zaznacza się niewielka przewaga mężczyzn, których liczba wynosi 1 257, w stosunku do liczby 1 210 kobiet.²⁴ Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 96, co jest wartością niższą w stosunku do średniej dla całego powiatu ostrowskiego (103) oraz do średniej dla Polski (107) i województwa mazowieckiego (109).²⁵

Ryc. 12 Piramida wieku i płci w gminie Nur

Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

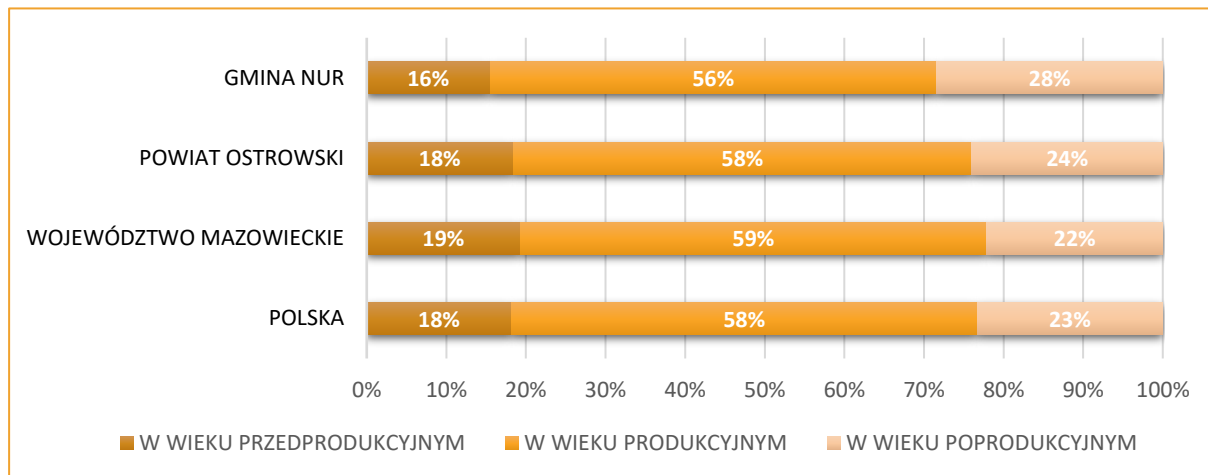
²³ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2023 r.

²⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2023 r.

²⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2023 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Nur dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 56% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 28% mieszkańców. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 16%. Są to wyniki mniej korzystne w stosunku do powiatu ostrowskiego, województwa mazowieckiego i kraju.²⁶

Ryc. 13 Udział ekonomicznych grup wieku w gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

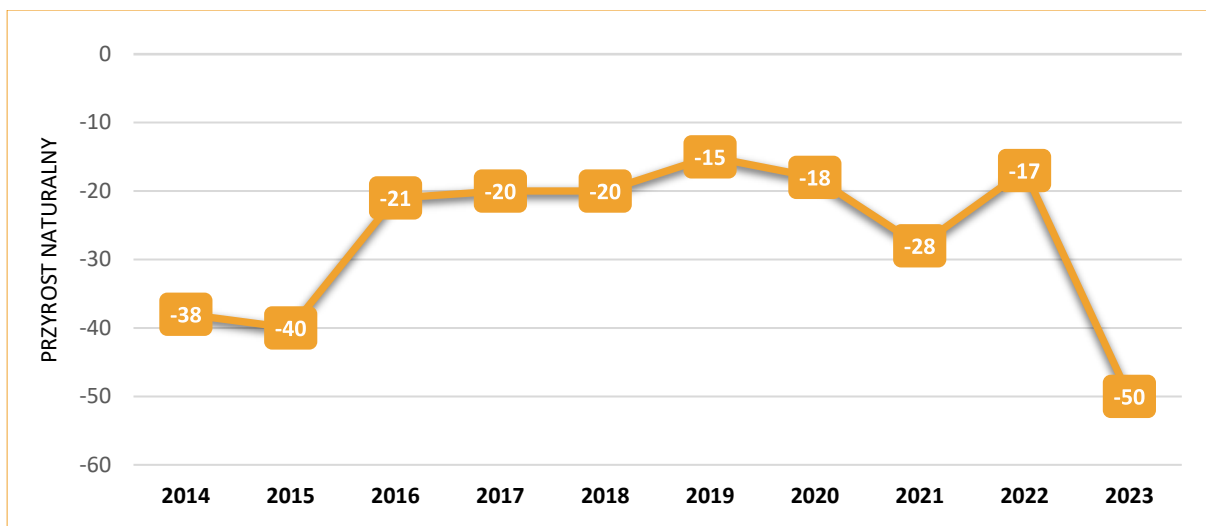
Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał wyłącznie ujemne wartości i wahał się od -50 os. w 2023 r. do -15 os. w 2019 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -26,7 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Tab. 6 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2014-2023

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	16	21	29	18	22	20	29	24	25	13	21.7
Mężczyźni	5	8	16	11	10	8	11	14	15	12	11
Kobiety	11	13	13	7	12	12	18	10	10	1	10.7
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	54	61	50	38	42	35	47	52	42	63	48.4
Mężczyźni	28	32	26	26	22	19	25	29	21	33	26.1
Kobiety	26	29	24	12	20	16	22	23	21	30	22.3
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	-38	-40	-21	-20	-20	-15	-18	-28	-17	-50	-26.7
Mężczyźni	-23	-24	-10	-15	-12	-11	-14	-15	-6	-21	-15.1
Kobiety	-15	-16	-11	-5	-8	-4	-4	-13	-11	-29	-11.6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2023 r.

Ryc. 14 Przyrost naturalny w gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Nur na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się w wyłącznie ujemne saldo migracji. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2019 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -29 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -17,9 os./rok²⁷, natomiast łącznie w analizowanych latach 2014-2023²⁸ dokonano 169 zameldowań i 330 wymeldowań a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -161 os.

Tab. 7 Migracje w gminie w latach 2014-2023

tab. 7. Migracje w gminie w latach 2014-2023

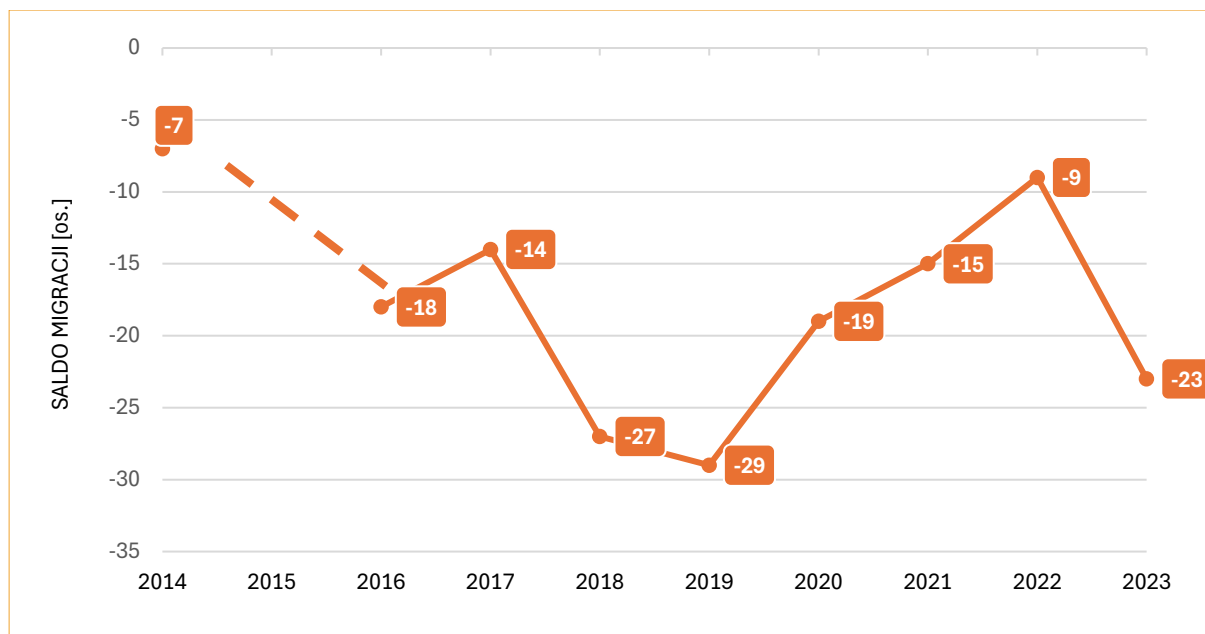
MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	22	0*	18	21	15	24	15	19	25	10	18.8
Z miast	6	10	7	6	4	15	4	2	10	2	6.6
Ze wsi	15	4	10	15	11	8	11	17	14	8	11.3
WYMELDOWANIA											
Ogółem	29	0*	36	35	42	53	34	34	34	33	36.7
Do miast	22	13	25	20	31	30	23	21	17	17	21.9
Na wieś	7	16	11	15	11	23	11	13	17	15	13.9
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-7	0*	-18	-14	-27	-29	-19	-15	-9	-23	-17.9

0* – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2023 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

²⁸ Bez 2015 roku – brak danych.

Ryc. 15 Saldo migracji w gminie w latach 2014-2023

*brak danych dla 2015 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Nur jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

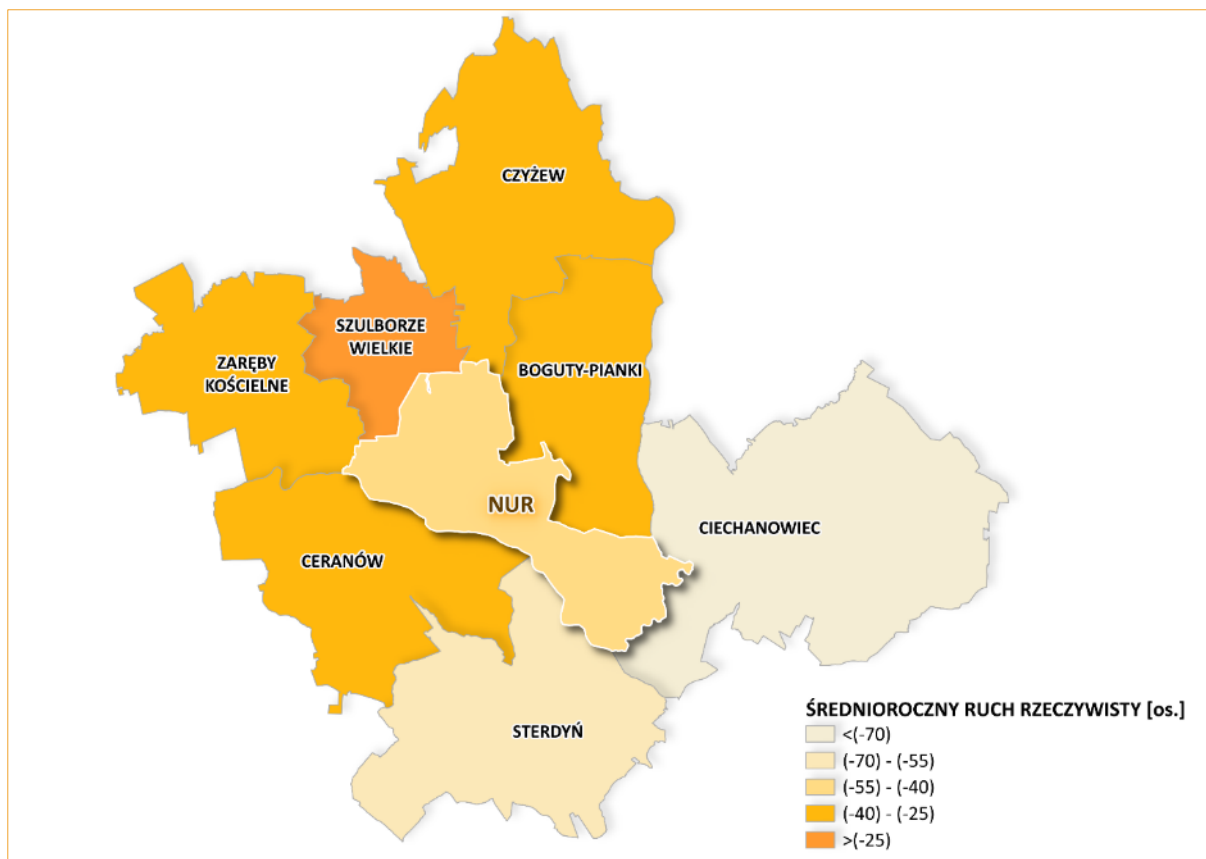
Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrostu naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Nur i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2014 z rokiem 2023) wynika, że we wszystkich jednostkach terytorialnych zmalała liczba mieszkańców.

Tab. 8 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Nur oraz gminach sąsiednich w latach 2014-2023

ROK	PRZYROST RZECZYWISTY										ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2014-2023
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
BOGUTY-PIANKI	-42	-25	-38	-9	-43	-17	-30	-40	-49	-18	-31
CERANÓW	-21	-29	-37	-25	-28	-48	-41	-64	-38	-50	-38
CIECHANOWIEC	-46	-30	-88	-61	-88	-88	-90	-140	-119	-84	-83
CZYŻEW	-19	-25	15	-61	-41	-27	-40	-40	-78	-72	-39
STERDYŃ	-86	-35	-81	-50	-88	-64	-71	-83	-43	-54	-66
SZULBORZE WIELKIE	-24	-11	-29	-31	-8	-31	-27	-9	-19	-36	-23
ZARĘBY KOŚCIELNE	-28	-6	-27	-27	-30	-31	-43	-31	-68	-42	-33
NUR	-45	-40	-39	-34	-47	-44	-37	-43	-26	-73	-43

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

Spadek liczby ludności w gminie Nur wynosił średnio w analizowanych latach -43 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było przeciętnym wynikiem. Relatywnie najkorzystniejszy wynik odnotowała gmina Szulborze Wielkie, w której liczba ludności spadała średnio o -23 os./rok. Zdecydowanie najniższy wskaźnik zanotowano w gminie Ciechanowiec, w której spadek liczby ludności średnio w analizowanych latach wyniósł -83 os.

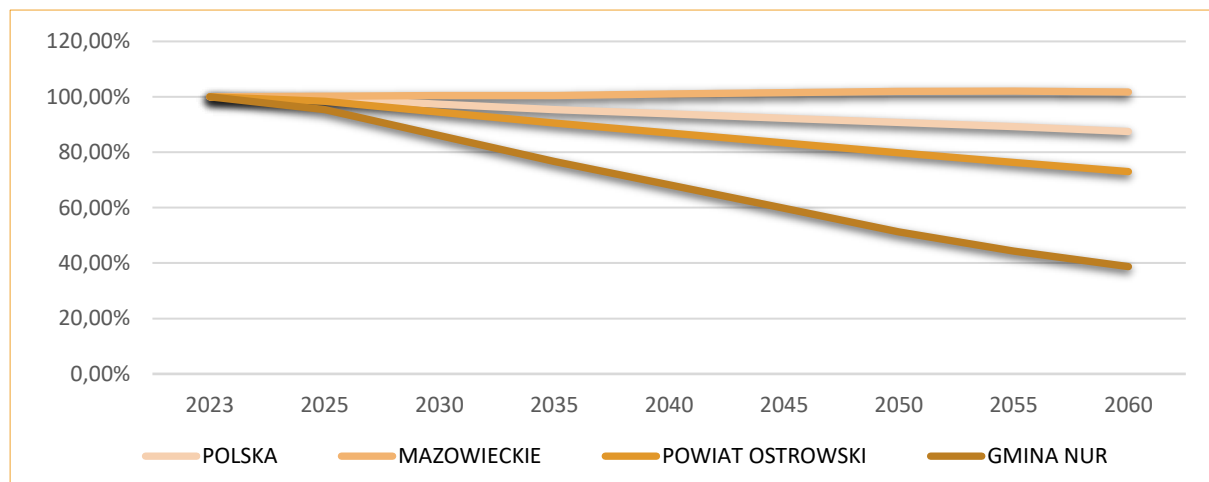

Ryc. 16 Ruch rzeczywisty w gminie Nur i w gminach sąsiednich w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego” i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2023 r. (2023=100%) dla kraju, województwa, powiatu i gminy Nur zaprezentowano na poniższym wykresie.

Ryc. 17 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2023 r. (2023=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu ostrowskiego i gminy Nur

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 18.04.2025 r.)

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne²⁹:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 12,5%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 1,7%;
- na terenie powiatu ostrowskiego spodziewany jest ubytek ludności na poziomie ok. 27%;
- na terenie gminy Nur spodziewany jest spadek liczby ludności o ok. 61,3%.

W związku z czym przewiduje się, że ubytek ludności w gminie Nur będzie wyraźnie wyższy niż wskaźniki prognoz demograficznych dla kraju, województwa i powiatu. Początkowy wzrost liczby ludności w województwie mazowieckim można interpretować jako znaczący wpływ Warszawy i jej strefy podmiejskiej, jako miasta docelowego większości krajowych migracji.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego w Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Nur powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

3.3. WNIOSKI

²⁹ Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

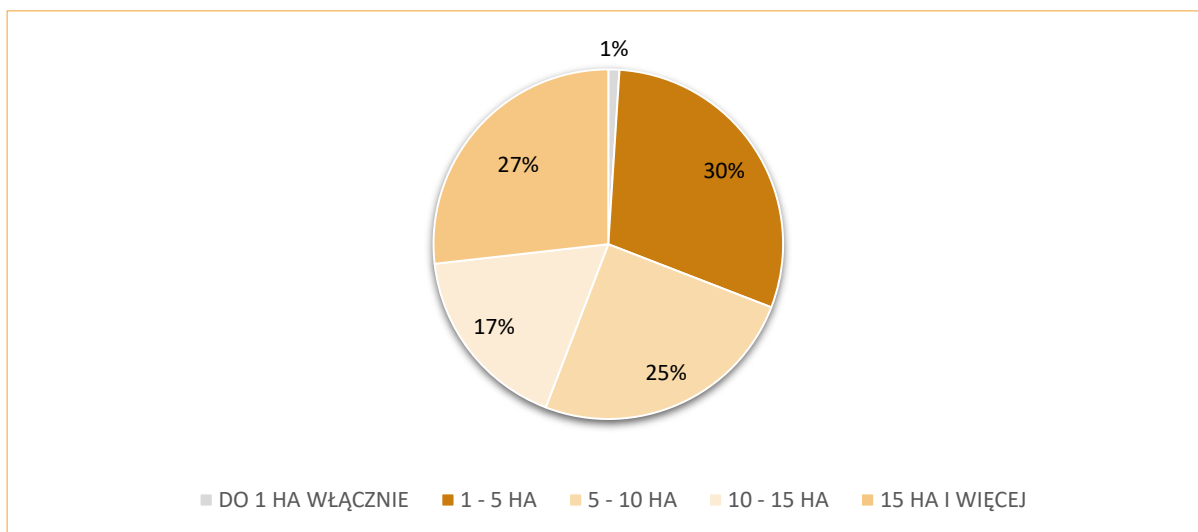
4.1. ROLNICTWO

W gminie Nur rolnictwo stanowi istotny sektor gospodarki, a także jest jednym z głównych aktywności i źródłem utrzymania lokalnej społeczności. Łączna powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi ok. 7,2 tys. ha (ok. 75% powierzchni gminy Nur). W strukturze użytkowania terenu dominują tutaj grunty orne, które zajmują ok. 5,5 tys. ha, łączna powierzchnia łąk i pastwisk to ok. 1,3 tys. ha, natomiast sady zajmują obszar jedynie 72 ha.³⁰

Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest produkcja roślinna poprzez uprawy zbożowe, determinowane warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów ornych). W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla bydła. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby oznaczające się wysokimi lub przeciętnymi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczny udział gleb III i IV klasy bonitacyjnej).³¹

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Nur znajdowało się 489 gospodarstw rolnych, z czego 488 szt. to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ok. 7,1 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 960 osób, w tym 584 mężczyzn i 376 kobiet. Ponadto na terenie gminy 381 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 78%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział mają gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha oraz w dalszej kolejności 15 ha i więcej.³²

Ryc. 18 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 zaobserwowano spadek znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Nur. Liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 113 sztuk, natomiast całkowita powierzchnia gospodarstw rolnych zmniejszyła się o ok. 545 ha. Zmalała również powierzchnia zasiewów upraw o ok. 39 ha. Różnice zauważalne są również w pogłowie zwierząt gospodarczych. Jedyny wzrost, który nastąpił dotyczy liczby bydła, natomiast w stosunku do pogłowia trzody chlewnej i drobiu odnotowano znaczny spadek. Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

³⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 31.12.2014 r.

³¹ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur, 2023 r.

³² Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Tab. 9 Gospodarka rolna na terenie gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	602	489
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	7 645,8	7 100,91
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	21	5
	1 - 5 HA	szt.	173	146
	5 - 10 HA	szt.	176	122
	10 -15 HA	szt.	101	85
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	131	131
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	7 007	7 515
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	5 416	3 120
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	91	11
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	3 583,10	3 543,8
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	12,70	14,52
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	10,49	12,24

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2015 r. funkcjonowało 176 podmiotów, a w 2024 r. ich liczba wzrosła do poziomu 217. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (163 w 2024 r., tj. ok 75,1% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie).

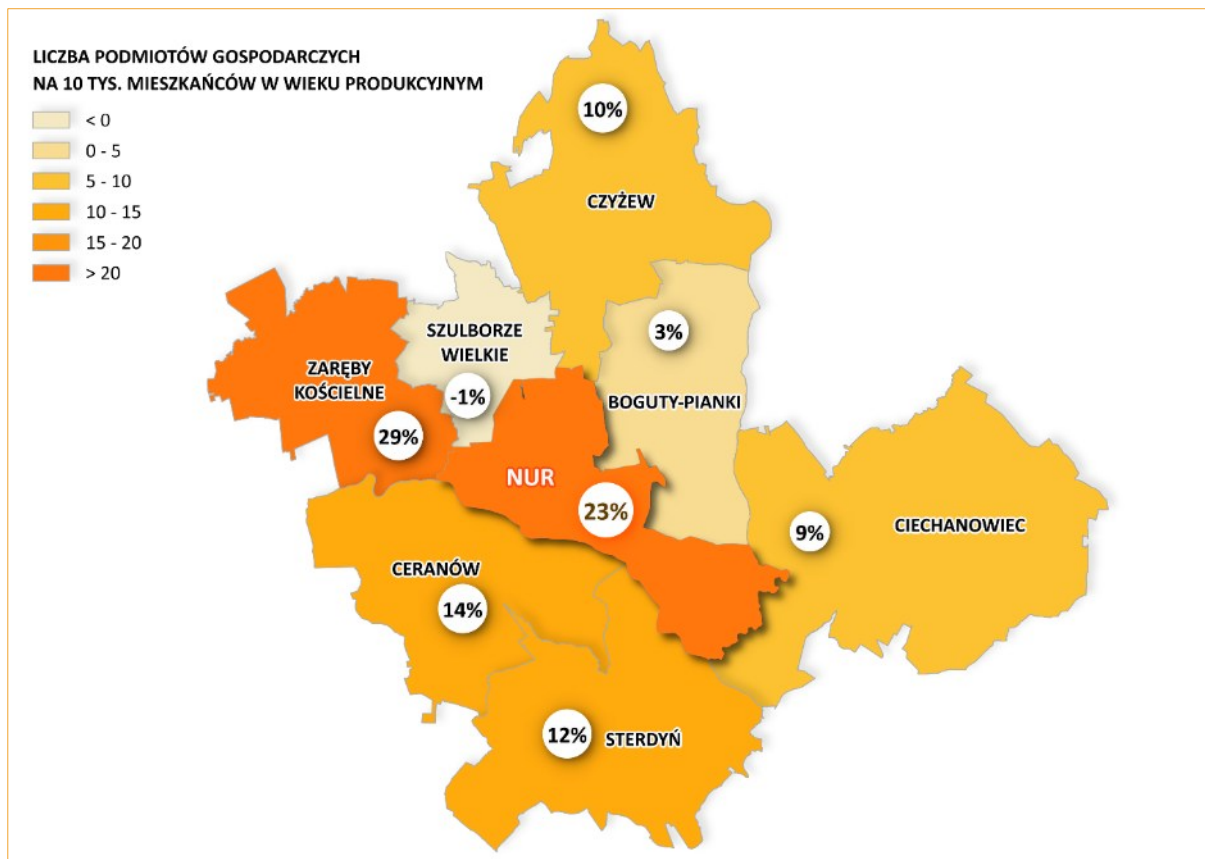
Tab. 10 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sektor publiczny	11	11	9	8	8	8	8	8	8	8
Sektor prywatny	165	163	170	171	174	183	193	197	203	209
w tym: osoby fiz. prowadzące dz. gosp.	131	124	131	132	135	141	151	155	160	163
Ogółem podmioty gospodarcze	176	174	179	179	182	191	201	205	211	217

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2015 z rokiem 2024) można zauważyć, że gmina Nur odznaczała się wysokim wzrostem poziomu przedsiębiorczości, który osiągnął wartość 23%. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Szulborze Wielkie, gdzie nastąpił niewielki spadek podmiotów gospodarczych na przestrzeni analizowanych lat (-1%). W zestawieniu tym natomiast wyraźnie przoduje gmina Zaręby Kościelne, w której odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 29%.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

Ryc. 19 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024

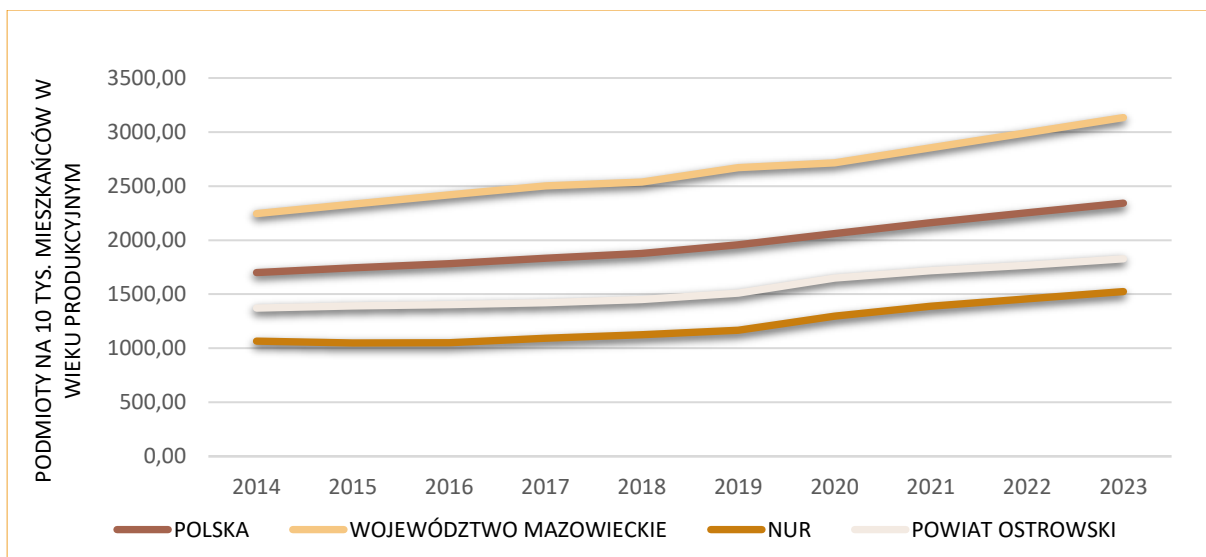
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2023 r. wskazują, że na terenie gminy Nur funkcjonuje 1 524,6 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 342,5 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 134,0 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie ostrowskim jest to 1 827,6 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.³³

Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w gminie jest niższy od średniej dla powiatu oraz zauważalnie niższy w stosunku do województwa i kraju.

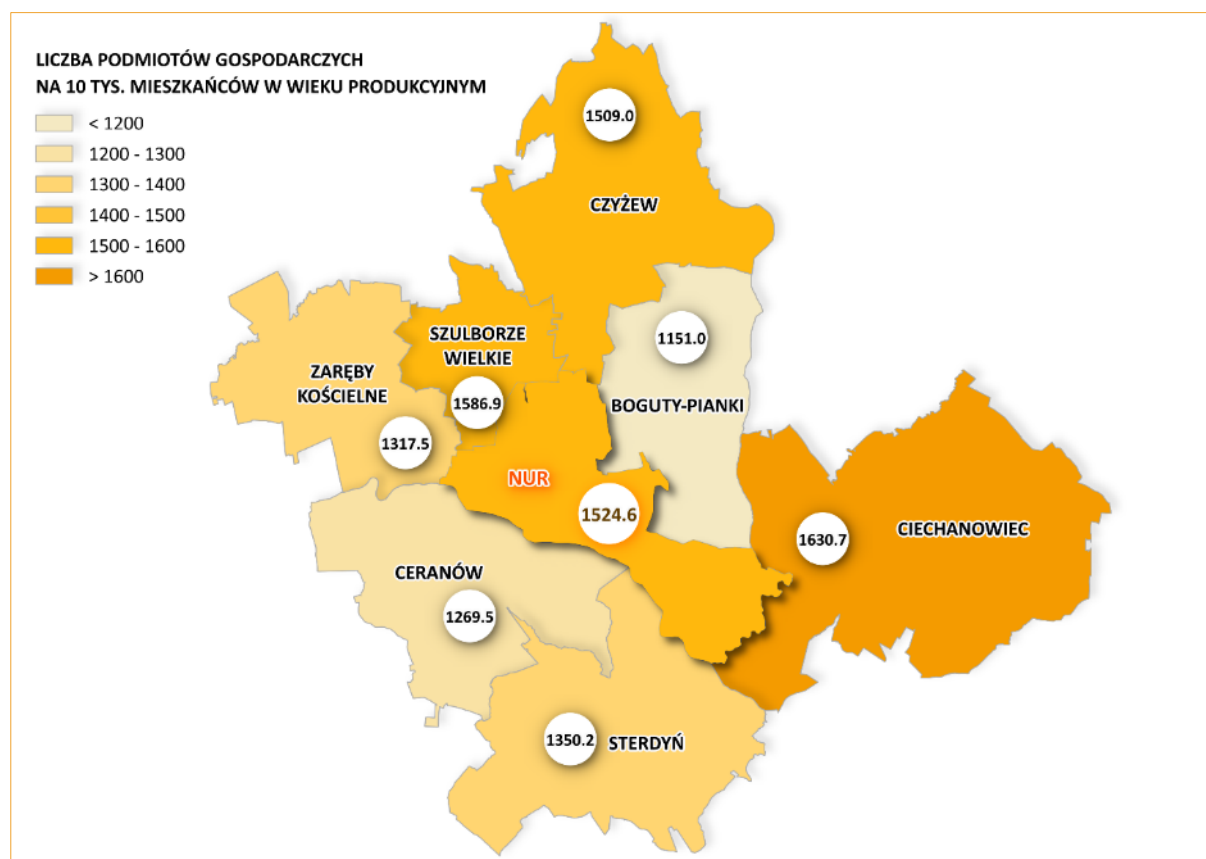
³³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 14.05.2025 r.)

Ryc. 20 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 14.05.2025 r.)

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2023 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 21 Liczba podmiotów gospodarczych/ 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Nur i w gm. sąsiednich w 2023 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Nur odznacza się relatywnie wysokim poziomem gospodarczym. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina miejsko-wiejska Ciechanowiec, natomiast zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja plasuje się w gminie Boguty-Pianki.

4.2.2. WIELKOŚĆ

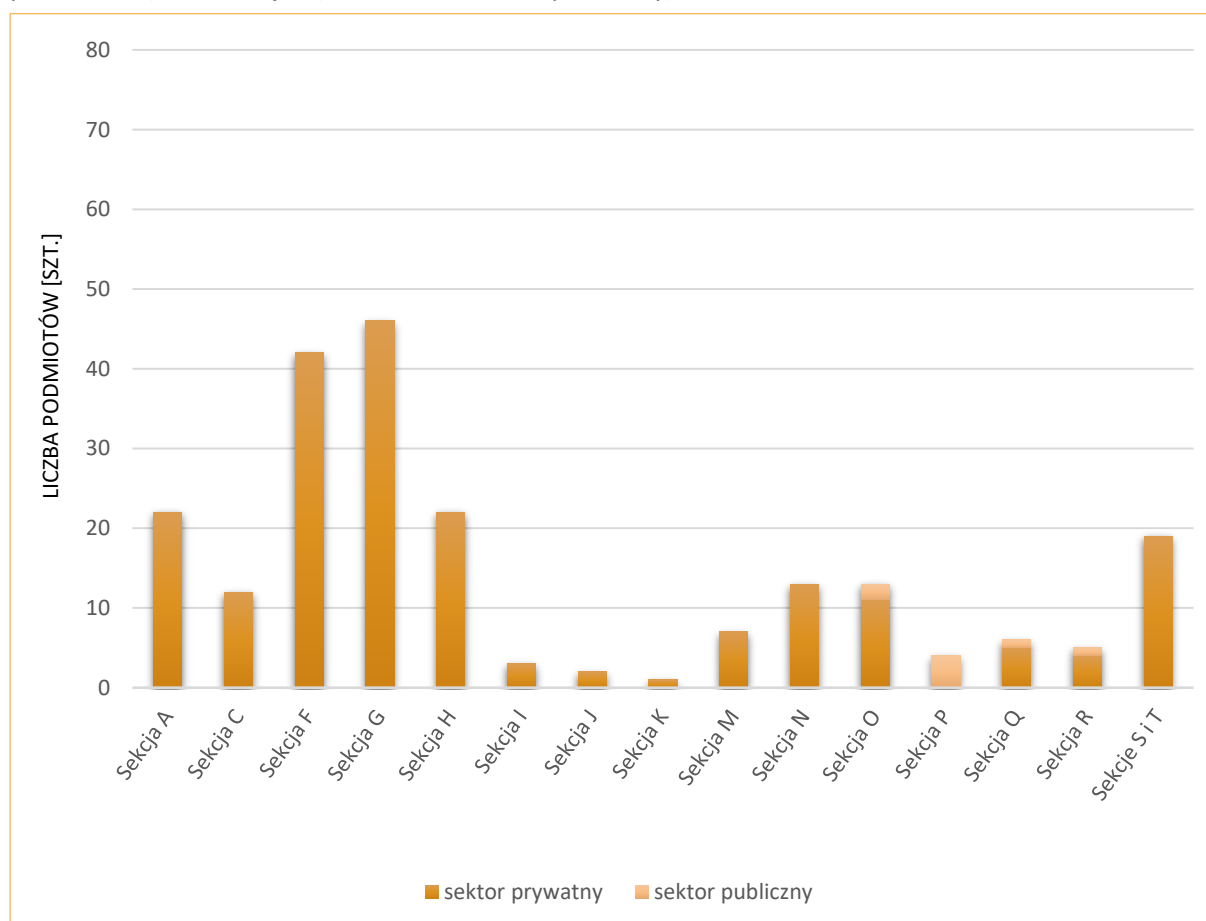
Spośród funkcjonujących 217 podmiotów gospodarczych, aż 214 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 3 podmioty zatrudnia 10-49 os.

W związku z powyższym na terenie gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro- oraz małych przedsiębiorstw. Dominują zdecydowanie podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, przy niskim udziale małych przedsiębiorstw. Nie występują tutaj natomiast średnie i duże przedsiębiorstwa (dane za 2024 r.).³⁴

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 8 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (4), administracji publicznej i obrony narodowej wraz z obowiązkowymi zabezpieczeniami społecznymi (2), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (1), a także działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 46 podmiotów) oraz sekcji F (budownictwo – 42 podmioty).

Ryc. 22 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie gminy w 2024 roku

Objaśnienia:

³⁴ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

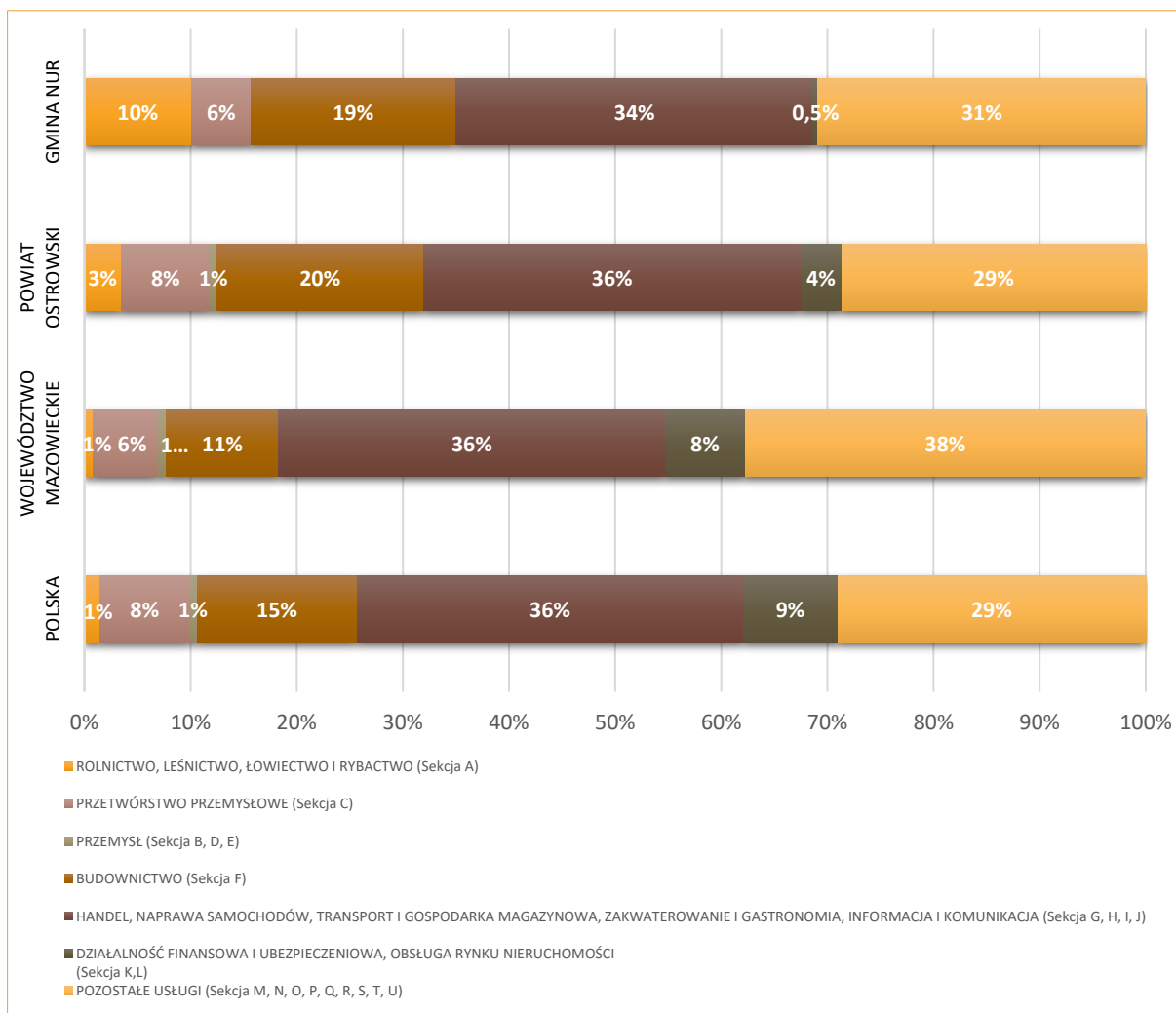
Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
 Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
 Sekcja F – Budownictwo
 Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
 Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
 Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
 Sekcja J – Informacja i komunikacja
 Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
 Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
 Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
 Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
 Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
 Sekcja P – Edukacja
 Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
 Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
 Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Nur na tle kraju, województwa mazowieckiego i powiatu ostrowskiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (10%). Zdecydowanie najwyższy odsetek podmiotów gospodarczych przypada na handel, naprawę samochodów, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację, osiągając wartość 34%. Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie gminy przypada na działalność finansową i ubezpieczeniową oraz obsługę rynku nieruchomości (0,5%).

Ryc. 23 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2024 r. w podziale na dane dla gminy, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy Nur zalicza się³⁵:

- Firma transportowo-spedycyjna MAX BUD Paweł Socik w Zakrzewie-Słomach,
- Firma budowlana STANBUD. STANBUD – Stanisław Wrzosek w Zakrzewie-Słomach,
- Transport i spedycja międzynarodowa J&M KAMIŃSCY w Nurze.

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

W 2023 roku liczba pracujących na terenie gminy Nur wynosiła średnio w miesiącu 957 os., z czego większość (ok. 59%) pracujących stanowili mężczyźni. Największy udział pracujących przypada na marzec (973 os. pracujących), natomiast najniższy na listopad i grudzień (941 os. pracujących).

Tab. 11 Struktura osób pracujących wg miesięcy na terenie gminy w 2023 r.

MIESIĄC/ROK	2023	
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
STYCZEŃ	571	397
LUTY	574	396
MARZEC	573	400
KWIECIEŃ	567	398
MAJ	563	394
CZERWIEC	566	390
LIPIEC	566	384
SIERPIEŃ	567	387
WRZESIEŃ	566	388
PAŹDZIERNIK	564	386
LISTOPAD	557	384
GRUDZIEŃ	561	380
ŚREDNIA OGÓŁEM	566	390
SUMA	957	

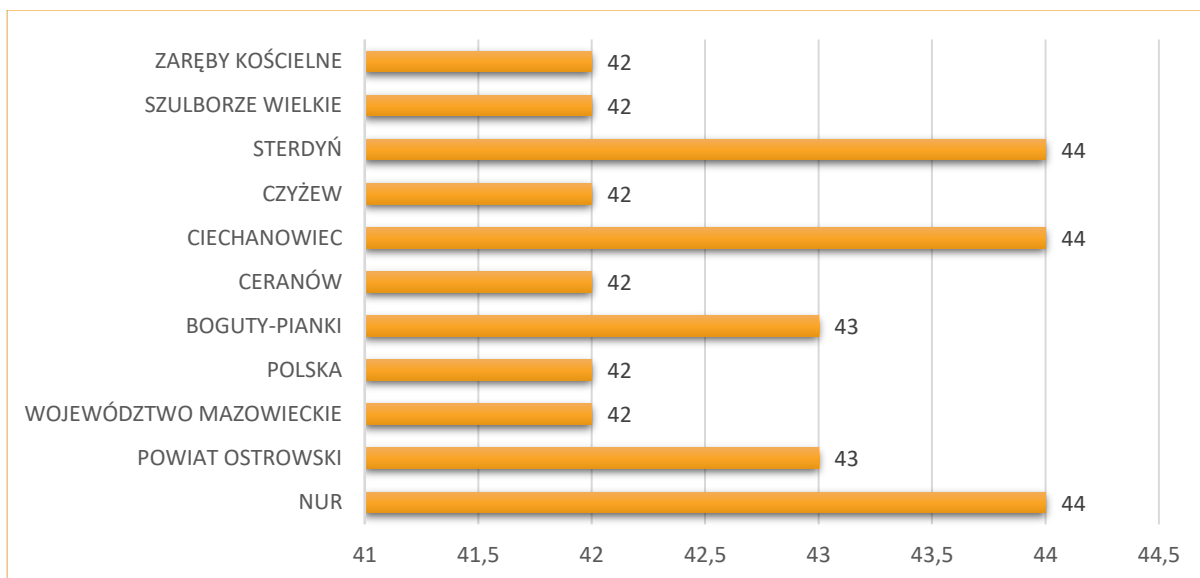
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za grudzień 2024 r., data dostępu: 14.05.2025 r.)

W 2023 r. odsetek liczby pracujących w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w gminie Nur wynosił ok. 69,1% i był to wynik nieco niższy w stosunku do województwa mazowieckiego (ok. 76,3%) oraz nieco wyższy w stosunku do kraju (68,7%).³⁶

Mediana wieku wśród osób pracujących na terenie gminy Nur jest mało korzystna. W porównaniu do gmin ościennych (z wyjątkiem gminy Sterdyń i gminy Ciechanowiec), ale także powiatu, województwa i kraju jest to najwyższa wartość (44 lata). Zdecydowanie najkorzystniej kształtuje się sytuacja w większości gmin ościennych, tj.: Zaręby Kościelne, Szulborze Wielkie, Czyżew, Cerańów (42 lata).

³⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur

³⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r.

Ryc. 24 Mediana wieku wśród osób pracujących w podziale na dane dla gminy, gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Ponadto w strukturze pracujących w gospodarce narodowej według sektorów ekonomicznych zdecydowanie najwięcej jest osób zatrudnionych w rolnictwie (470 os.), następnie w usługach (333 os.). Najmniejszy udział dotyczy zatrudnionych w przemyśle (138 os.).³⁷

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Nur wynosi 5,3% (2023 r.), przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 5,4%, a wśród kobiet 5,1%. W 2024 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 66 os., z czego 40 os. stanowili mężczyźni, wobec 26 kobiet.³⁸

Tab. 12 Liczba bezrobotnych na terenie gminy w latach 2015-2024

PLEĆ/ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mężczyźni	61	56	39	44	36	48	44	42	43	40
Kobiety	45	37	31	26	27	26	38	29	30	26
Ogółem	106	93	70	70	63	74	82	71	73	66

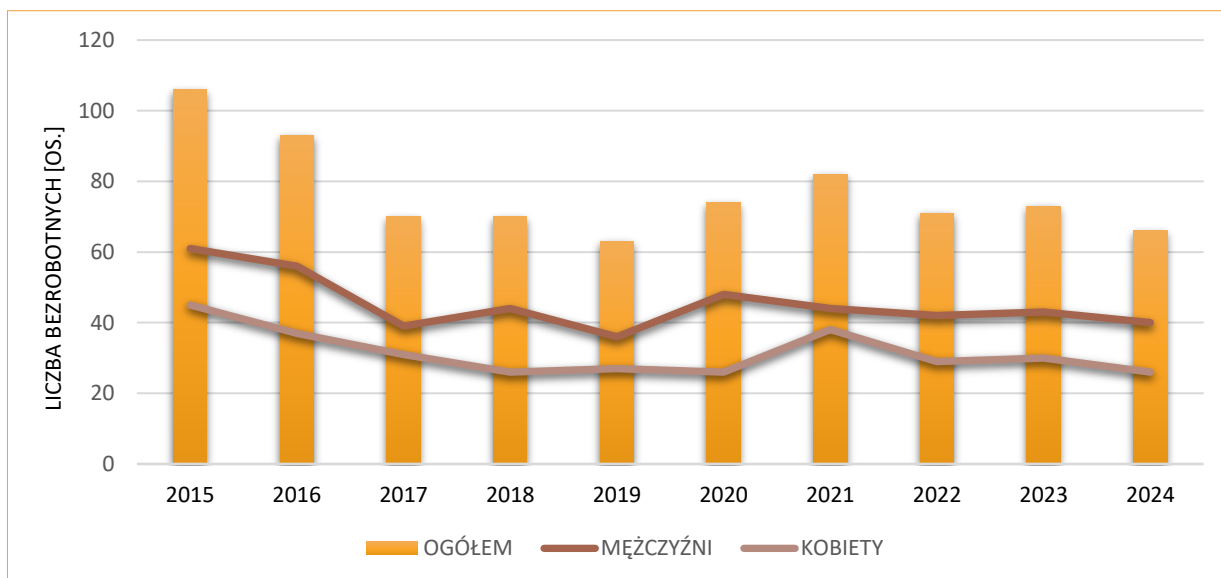
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia zanotowano wyraźny spadek bezrobocia w gminie. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2015-2024 o 40 osób, czyli o ok. 38%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych dominują mężczyźni, średnio 61% w stosunku do 39% kobiet. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2015 r. – 106 osób, zaś najniższą w 2019 r. – 63 osoby.³⁹

³⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r.)

³⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

³⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

Ryc. 25 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Nur nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych.⁴⁰

4.5. WNIOSKI

Stosunkowo korzystne warunki rozwoju gospodarki rolnej.

Stosunkowo niewielkie rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym duży udział gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha.

W dalszym ciągu niższy od średniej w powiecie, województwie i kraju poziom przedsiębiorczości.

Relatywnie wysoki w stosunku do gmin ościennych poziom przedsiębiorczości.

Brak dużych i średnich zakładów pracy.

Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.

Mało korzystna mediana wieku wśród pracujących na tle gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju.

W dalszym ciągu zbyt niski wskaźnik zatrudnienia.

Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych w zasobie samorządu.

⁴⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

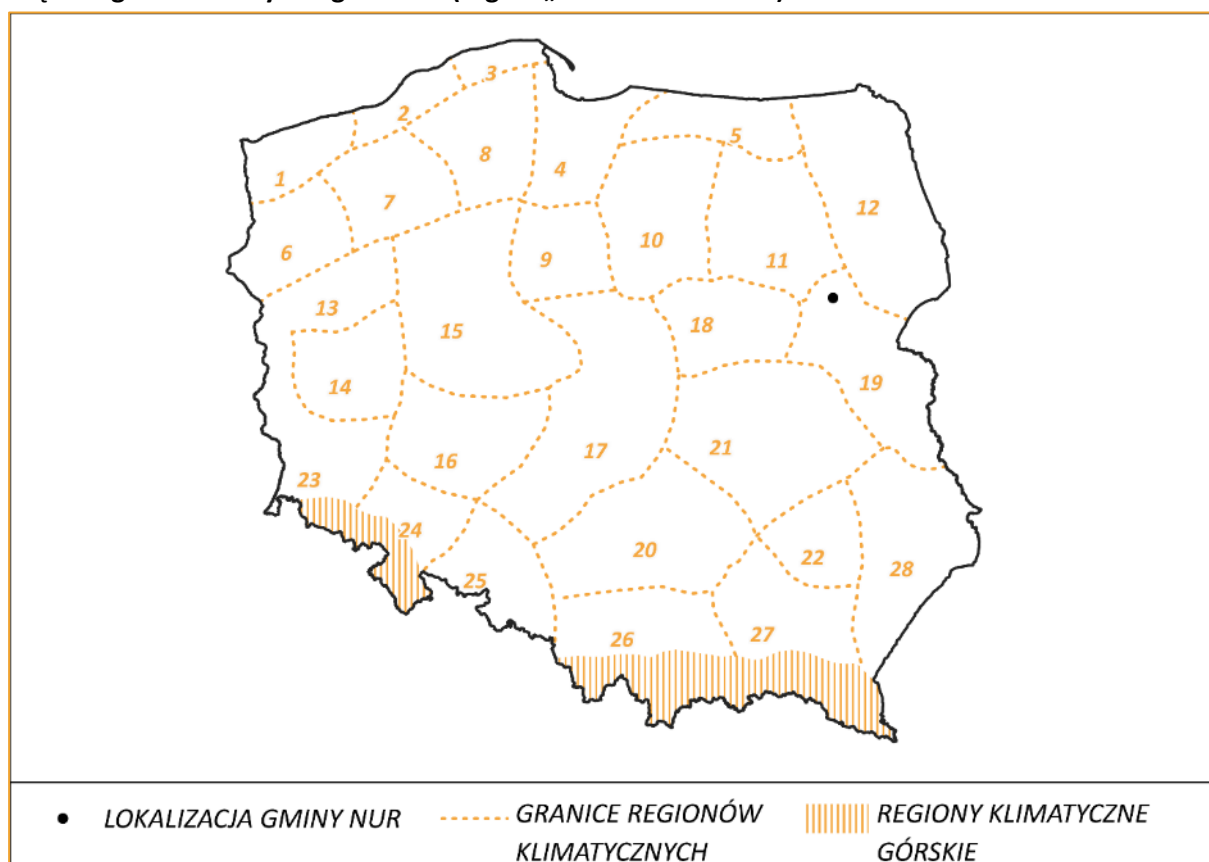
5.1. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

5.1.1. WARUNKI KLIMATYCZNE

REGIONALIZACJA KLIMATYCZNA

Gmina Nur położona jest w środkowo-północno-wschodniej części Mazowsza, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy charakteryzuje się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencja ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego oraz suchego – kontynentalnego.

Pod względem regionalizacji klimatycznej Polski obszar gminy Nur położony jest w północnej części **regionu klimatycznego Nr XIX (region „Podlasko-Poleski”)**.⁴¹

Ryc. 26 Położenie Gminy w stosunku do regionów klimatycznych Polski

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według regionalizacji klimatycznej A. Woś (1999).

⁴¹ ⁴¹ Materiał źródłowy: Woś A., 1999r., *Klimat Polski*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Region „Podlasko-Poleski” (R-XIX) cechuje najmniejsza liczba dni z pogodą umiarkowaną ciepłą. W ciągu roku jest ich średnio około 119. Dni umiarkowanie ciepłych i jednocześnie pochmurnych jest około 70 w roku. Region ten odznacza się również najmniejszą liczbą dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z opadem. Dni z taką pogodą jest średnio tylko 55. Inną cechą regionu jest stosunkowo największa liczba dni umiarkowanie ciepłych i jednocześnie pochmurnych z opadem – w ciągu roku jest ich tylko około 26. Częściej niż w innych regionach, zjawiają się dni z pogodą dość mroźną, słoneczną, bez opadu (średnio 5 dni w ciągu roku). Region wyróżniają ponadto nieco większe liczby dni dość mroźnych bez opadu (19 dni) oraz nieco większa częstość występowania dni przymrozkowych z pogodą umiarkowanie zimną, których notuje się w roku średnio 30, wśród nich 14 z dużym zachmurzeniem.⁴²

LOKALNE WARUNKI KLIMATYCZNE

Lokalne warunki klimatyczne uzależnione są od różnych czynników, m.in.: rzeźby terenu, występowania lasów i innych zbiorowisk roślinnych, wód powierzchniowych, podmokłych zagłębień terenowych itp. Wpływ na klimat lokalny wywierają przede wszystkim porastające równomiernie obszar gminy zwarte kompleksy leśne Puszczy Białej. Ich występowanie na ogół oznacza mniejszą dobową amplitudę temperatury powietrza w stosunku do terenów otwartych, większą wilgotność powietrza, rzadsze występowanie mgieł oraz redukcję prędkości wiatru. Z kolei w dnach dolinnych (doliny rzek Bug) panują mniej korzystne warunki klimatyczne, objawiające się zwiększoną amplitudą dobową temperatury powietrza, zwiększoną wilgotnością oraz częstszym występowaniem mgieł.

Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu w jakim zlokalizowana jest gmina Nur przedstawiono poniżej:

Tab. 13 Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu gminy Nur

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Temperatura średnia rok	(+8,0)°C – (+9,0)°C
Temperatura średnia styczeń	(-3,0)°C – (-2,0)°C
Temperatura średnia lipiec	(+19,0)°C – (+20,0)°C
Temperatura średnia zima	(-2,0)°C – (-1,0)°C
Temperatura średnia wiosna	(+8,0)°C – (+9,0)°C
Temperatura średnia lato	(+18,0)°C – (+19,0)°C
Temperatura średnia jesień	(+8,0)°C – (+9,0)°C
Suma opadu rok	500 – 600 mm
Suma opadu zima	80 – 100 mm
Suma opadu wiosna	120 – 140 mm
Suma opadu lato	200 – 225 mm
Suma opadu jesień	120 – 140 mm
Usłonecznienie sumaryczne rok	1800 – 1850 h
Usłonecznienie sumaryczne zima	120 – 140 h
Usłonecznienie sumaryczne wiosna	580 – 600 h
Usłonecznienie sumaryczne lato	750 – 800 h
Usłonecznienie sumaryczne jesień	320 – 340 h
Zachmurzenie średnie rok	4,75-5/8
Zachmurzenie średnie zima	5,75-6/8

⁴² Materiał źródłowy: Woś A., 1993, *Klimat Polski*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Zachmurzenie średnie wiosna	4,5 - 4,75/8
Zachmurzenie średnie lato	4,25 - 4,5/8
Zachmurzenie średnie jesień	5 - 5,25/8
Pokrywa śnieżna – średnia grubość pokrywy śnieżnej	10–15 cm
Średnia liczba dni z prędkościami wiatru powyżej progów zagrożeń meteorologicznych	<2 dni
Średnia roczna liczba dni z burzą	20-25 dni
Średnia roczna liczba dni z gradem	1-4dni
Średnia roczna liczba dni z mgłą	40-60 dni
Średnia roczna liczba dni z sadzią	< 5 dni
Średnia roczna liczba dni z gołoledzią	3 – 6 dni

Materiał źródłowy: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW).

5.1.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

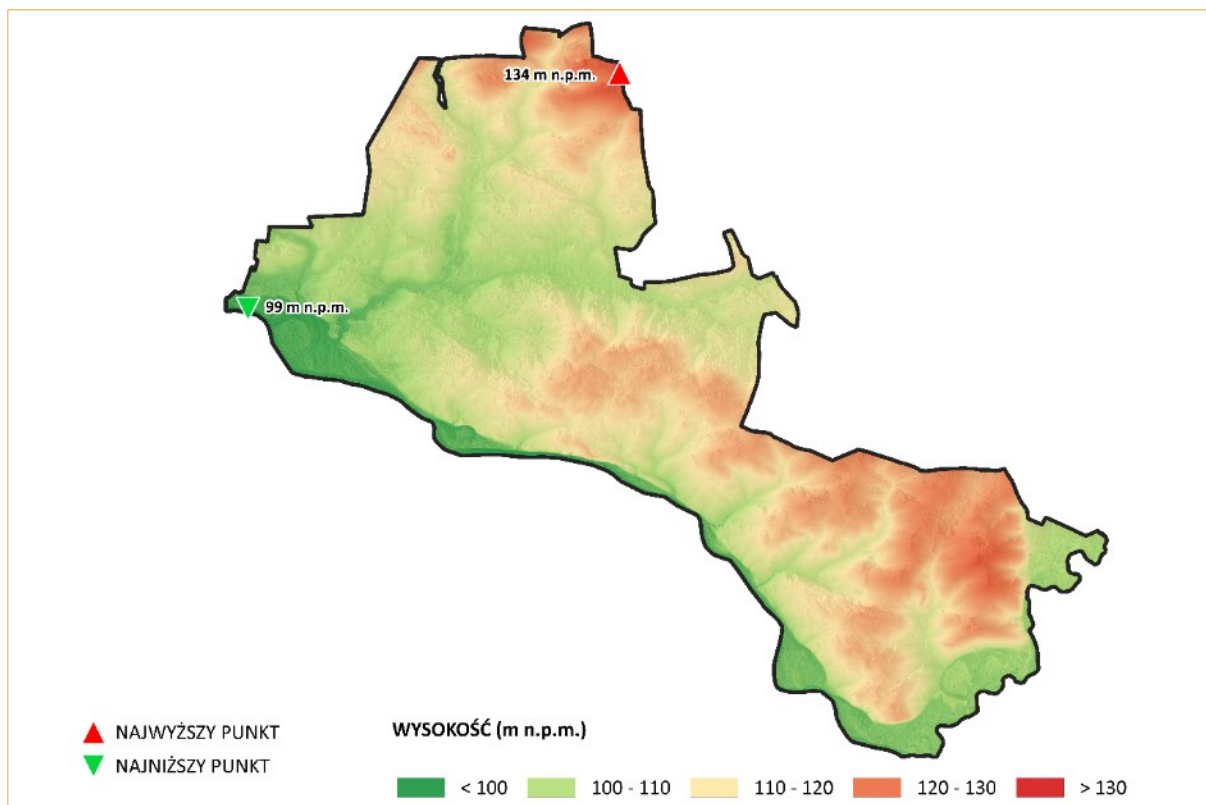
Obszar gminy Nur położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstocenijskiego (Wisły). Rzeźba terenu ukształtowana została w wyniku procesów glacialnych w trakcie zlodowacenia środkowopolskiego, a także w trakcie późniejszych procesów zachodzących w holocen.

Pod względem geomorfologicznym wyróżnić można tutaj następujące jednostki strukturalne⁴³:

- zdenudowane wysoczyzny morenowe;
- równiny sandrowe;
- wały morenowe i ostańce wzgórz strefy marginalnej;
- doliny rzeczne (w tym Bugu).

⁴³ Materiał źródłowy: Przeglądowa Mapa Geomorfologiczna Polski 1:500 000

Powierzchnia terenu gminy Nur jest w niewielkim stopniu nachylona w kierunku południowo-zachodnim. Ukształtowanie powierzchni terenu północnej i wschodniej części gminy przybiera równinny charakter. W głównej mierze teren zbudowany został z utworów morenowych urozmaiconych żwirowymi pagórkami i płytko rozciętymi dopływami Bugu. Południowa i zachodnia część gminy obejmuje meandrujący krajobraz doliny Bugu. Obszar ten przecina polodowcowe wysoczyzny i zagłębia się w nich do głębokości około 20-30 m.⁴⁴

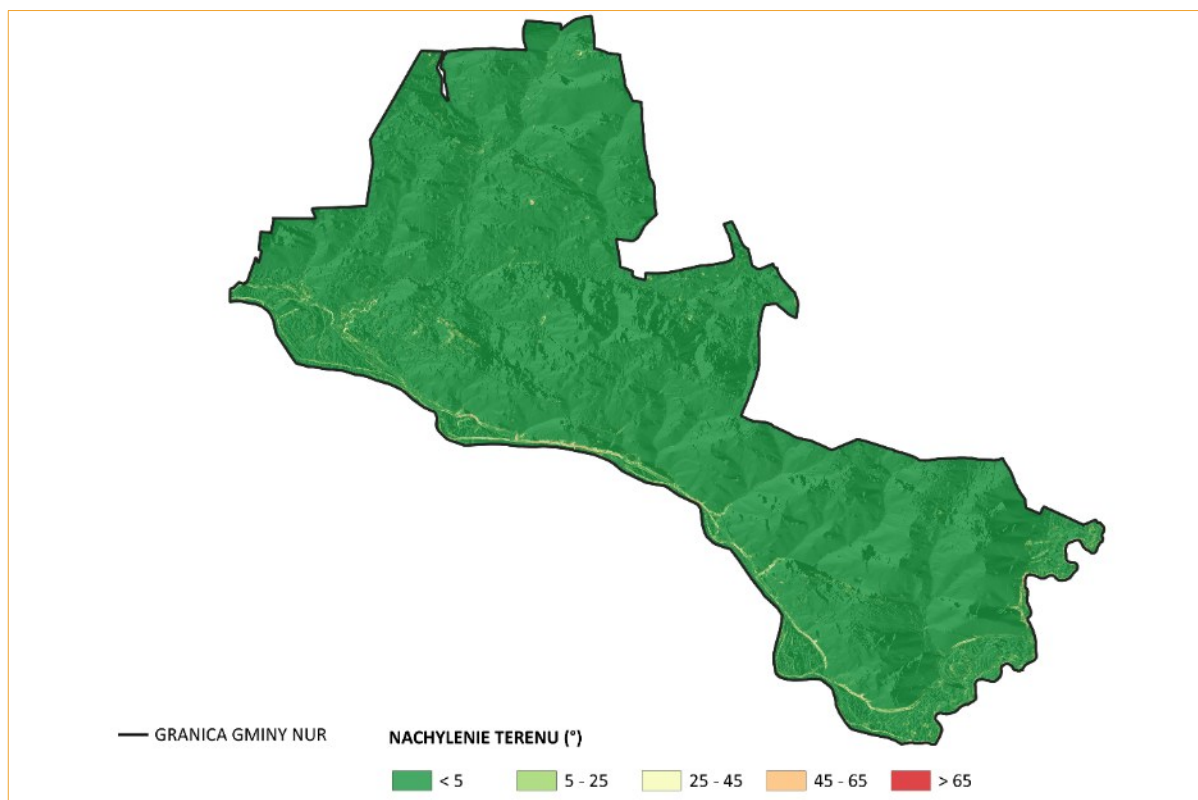
Ryc. 27 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Nur

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

Należy zaznaczyć, że ukształtowanie powierzchni terenu w dużym stopniu ukształtowane zostało na rzeźbotwórczą działalnością rzeki Bug. Dolina Dolnego Bugu na wielu odcinkach poddana jest intensywnym procesom hydrologicznym, przy czym w niektórych fragmentach rzeka posiada meandrujący charakter, silnie oddziałując na formy brzegowe. Najwyższym punktem w gminie Nur jest wzniesienie o wysokości ok. 134 m n.p.m., położony na wschód od wsi Godlewo Wielkie. Z kolei najniżej usytuowany punkt znajduje się w dolinie Bugu, w zachodniej części gminy, gdzie wysokość terenu osiąga wartość ok. 99 m n.p.m.

⁴⁴ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur, 2023 r.

Ograniczenia do wdrażania procesów rozwojowych występują głównie wzdłuż skarpy doliny Bugu i Nurca, na obszarach o większych spadkach terenowych, osuwiskach oraz w terenach zagrożonych ruchami masowymi ziemi (opisane szerzej w rozdz. 9.3.4.).

Ryc. 28 Poszczególne klasy nachylenia stoków na obszarze gminy Nur

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

5.1.3. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie czwartorzędu, w epokach plejstocenu i holocenu. Osady plejstoceńskie związane są z okresem zlodowacenia środkowopolskiego i występującymi wówczas procesami glacialnymi (lodowcowymi) i fluwioglacialnymi (rечно-lodowcowymi), choć również zlodowacenie północnopolskie (bałtyckie) miało wpływ na występowanie osadów plejstoceńskiej akumulacji rzecznej w pradolinie Bugu⁴⁵. Osady holocenne związane są z procesami erozyjnymi i akumulacyjnymi zachodzącymi przede wszystkim w dolinach rzecznych i zagłębieniach terenowych. W przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy wyróżnić można piaski i żwiry sandrowe, gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe, piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły, piaski, żwiry i mułki rzeczne, piaski eoliczne, lokalnie na wydmach. Na terenach wysoczyznowych i równinnych pokrywa glebowa ukształtowana została na utworach wodnolodowcowych (piaskach i żwirach) oraz lodowcowych (glinach zwałowych).⁴⁶

⁴⁵ Łądolód zlodowacenia środkowopolskiego było ostatnim jakim wkraczał na teren analizowanych gmin – nie sięgało tu czoło lądolodu zlodowacenia północnopolskiego (bałtyckiego).

⁴⁶ Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1 : 50 000.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby bielcowe, wytworzone z piasków gliniastych mocnych i lekkich oraz słabo gliniastych. W rejonie przebiegu najważniejszych dolin rzecznych dominują mady na piaskach słabo gliniastych, luźnych i gliniastych lekkich.⁴⁷

Na terenie gminy Nur nie występują gleby chronione I i II klasy bonitacyjnej. Znaczną część użytków rolnych stanowią gleby chronione III klasy bonitacyjnej, wobec których obowiązują przepisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz gleby IV klasy bonitacyjnej, które wykazują duży potencjał do rozwoju rolnictwa. Występują one głównie w części północnej, wschodniej oraz środkowej gminy.⁴⁸

Występują tutaj kompleksy rolniczej przydatności gleb od 1 do 9, przy czym do grupy o największym potencjale agroekologicznym należą kompleksy gruntów ornych żitych bardzo dobrych (4), pszennych dobrych (2) oraz zbożowo-pastewnych mocnych (8).⁴⁹

5.1.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Nur położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu). Jednostkami niższego rzędu są:

- Zlewnia rzeki Narew (II rzędu);
 - Zlewnia jez. Zegrzyńskiego i Narwi od zapory jez. Zegrzyńskiego do Wkry (III rzędu);
 - Zlewnia jez. Zegrzyńskiego (IV rzędu);

Najważniejszą rzeką gminy Nur jest Bug, który od południa jest rzeką graniczną gminy Nur. Bug jest lewostronnym dopływem Narwi, o łącznej długości ok. 772 km (w Polsce 587 km, pozostała część na Białorusi i Ukrainie) i powierzchni zlewni ok. 39,4 tys. km² (w Polsce 19,3 tys. km²).

Kolejnymi istotnymi rzekami w strukturze hydrograficznej gminy są rzeka Pukawka (wraz z uchodzącą do niej rzeki Kuniniana) oraz Nurzec, będące prawymi dopływami Bugu. Ponadto występują drobne ciek w postaci dopływów i strug nizinnych, najczęściej bezimienne lub przyjmujące nazwy od miejscowości, spod których wypływają (Dopływ z Godlewa-Gudosz, Dopływ spod Tymianek -Adamów).⁵⁰

W dolinie Bugu występują ślady starorzeczy, odcięte na skutek erozji od głównego koryta rzeki, przy czym koncentrują się one głównie w części południowo-wschodniej gminy. W ich obszarze znajdują się zbiorniki naturalne niewielkich rozmiarów, zlokalizowane w zagłębieniach bezodpływowych (oczka) oraz niewielkie zbiorniki wodne na gruntach prywatnych (stawy, oczka). Starsze starorzecza i zagłębienia wypełniają torfy i namuły organogeniczne.⁵¹

Na zasoby wód powierzchniowych w gminie składa się również system rowów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo.⁵²

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) gmina Nur położona jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie i znajduje się w zasięgu jednolitych części wód:

⁴⁷ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur, 2023 r.

⁴⁸ Materiał źródłowy: <http://archiwum.gminanur.pl/o-gminie.html>

⁴⁹ Materiał źródłowy: Mapa glebowo-rolnicza, geoportal.

⁵⁰ Materiał źródłowy: Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 (MHP10k), Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

⁵¹ Materiał źródłowy: Korytarz ekologiczny doliny Bugu, Stan - Zagrożenia - Ochrona, Fundacja IUCN Poland, Warszawa 2002.

⁵² Materiał źródłowy: BDOT 10k.

Tab. 14 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA (km ²)	OCENA STANU OGÓLNEGO
Bug od granicy w Niemirowie do Broku (RW20001226714759)	Naturalna	513,46	Zły
Pełchówka (RW20001026714689)	Naturalna	198,87	Zły
Pukawka (RW20001026714729)	Naturalna	175,73	Brak danych
Nurzec od Siennicy do ujścia (RW2000112671469)	Naturalna	114,63	Zły
KOD JCWPd	MONITORING	POWIERZCHNIA (km ²)	OCENA STANU
GW200055	Tak	9484,79	Dobry

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

W granicach administracyjnych gminy Nur nie występują udokumentowane i nieudokumentowane główne zbiorniki wód podziemnych.

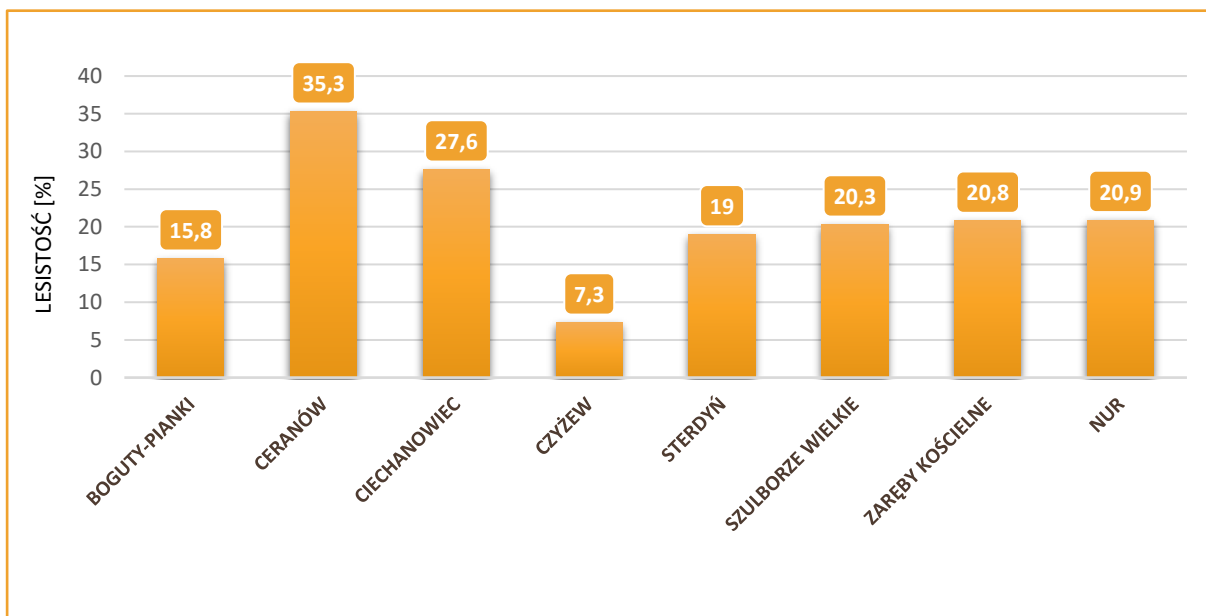
5.1.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na terenie gminy Nur nie występują udokumentowane złoża kopalin.

5.1.6. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Nur wynosi 2 006,93 ha, z czego ok. 90% to grunty prywatne, natomiast pozostałe z nich to grunty publiczne należące do nadleśnictwa Rudka. Lesistość w gminie (20,9%) jest niższa w stosunku do średniej dla powiatu ostrowskiego (28,5%), województwa mazowieckiego (23,4%), jak i kraju (29,6%).⁵³

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

Ryc. 29 Lesistość gminy Nur na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 15.05.2025 r.)

⁵³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 rok.

Gmina Nur w stosunku do gmin ościennych się przeciętnym wskaźnikiem lesistości (20,9%). W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Ceranów (35,3%). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Czyżew, gdzie wskaźnik lesistości wynosi jedynie 7,3%.

Rozmieszczenie lasów na obszarze gminy charakteryzuje się rozproszeniem i dość równomiernym występowaniem w postaci niewielkich kompleksów, z wyłączeniem dolin rzecznych, gdzie lasy praktycznie nie występują. Wśród większych skupisk leśnych wyróżnić można:

- w części południowo-zachodniej gminy (Zuzela, Ołtarze – Gołacze) – bory sosnowe na piaskach wydmych;
- w części południowo-wschodniej (Kossaki, Myślibory, Zaszków-Kolonia) – ubogie monokultury sosny;
- w części północnej (wsie o wspólnym prefiksie Godlewo) – głównie sosna.⁵⁴

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych (wodochronnych), w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach.⁵⁵

5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

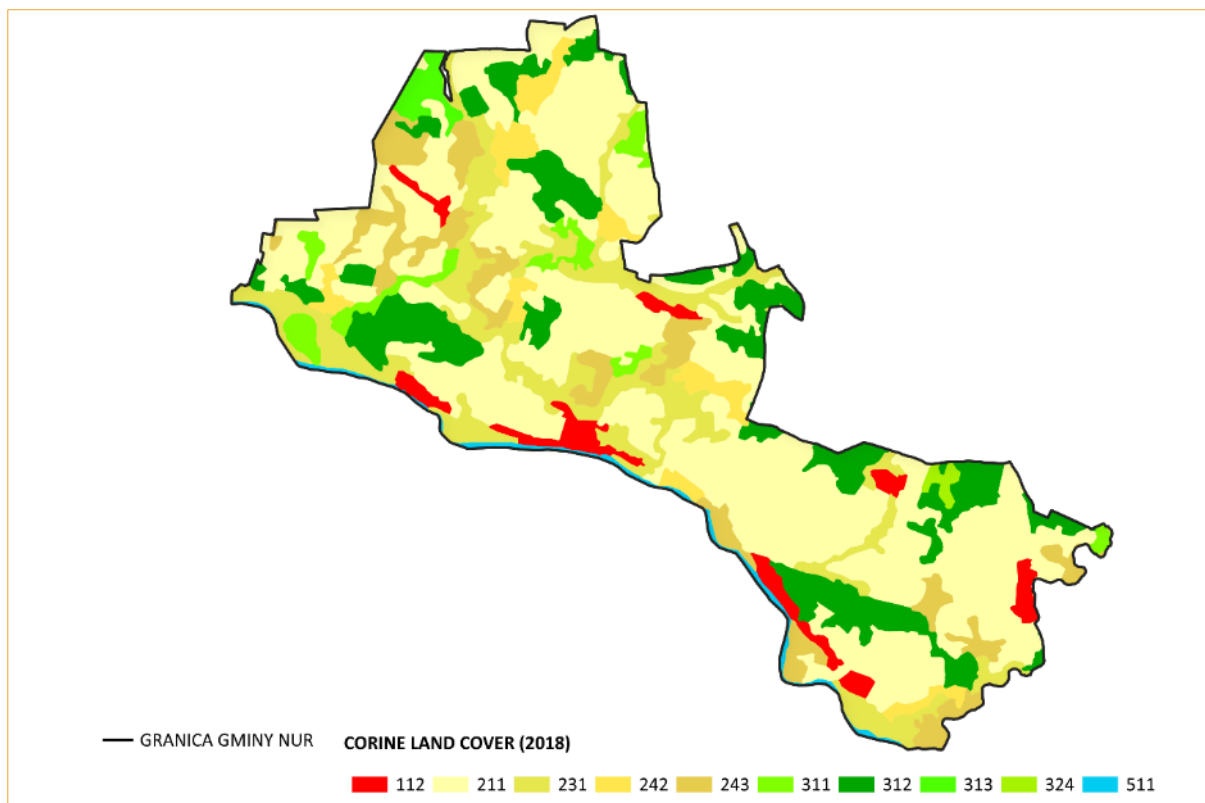
Zasklepienie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.⁵⁶

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, iż zdecydowanie dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne oraz łąki i pastwiska. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują relatywnie niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 3,8% pow. gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie arealty. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie gminy.

⁵⁴ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur, 2023 r.

⁵⁵ Materiał źródłowy: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>

⁵⁶ Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

Ryc. 30 Pokrycie terenu gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

- 112 – Zabudowa luźna
- 211 – Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
- 231 – Łąki, pastwiska
- 242 – Złożone systemy upraw i działek
- 243 – Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
- 311 – Lasy liściaste
- 312 – Lasy iglaste
- 313 – Lasy mieszane
- 324 – Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
- 511 – Ciek

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl)

5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

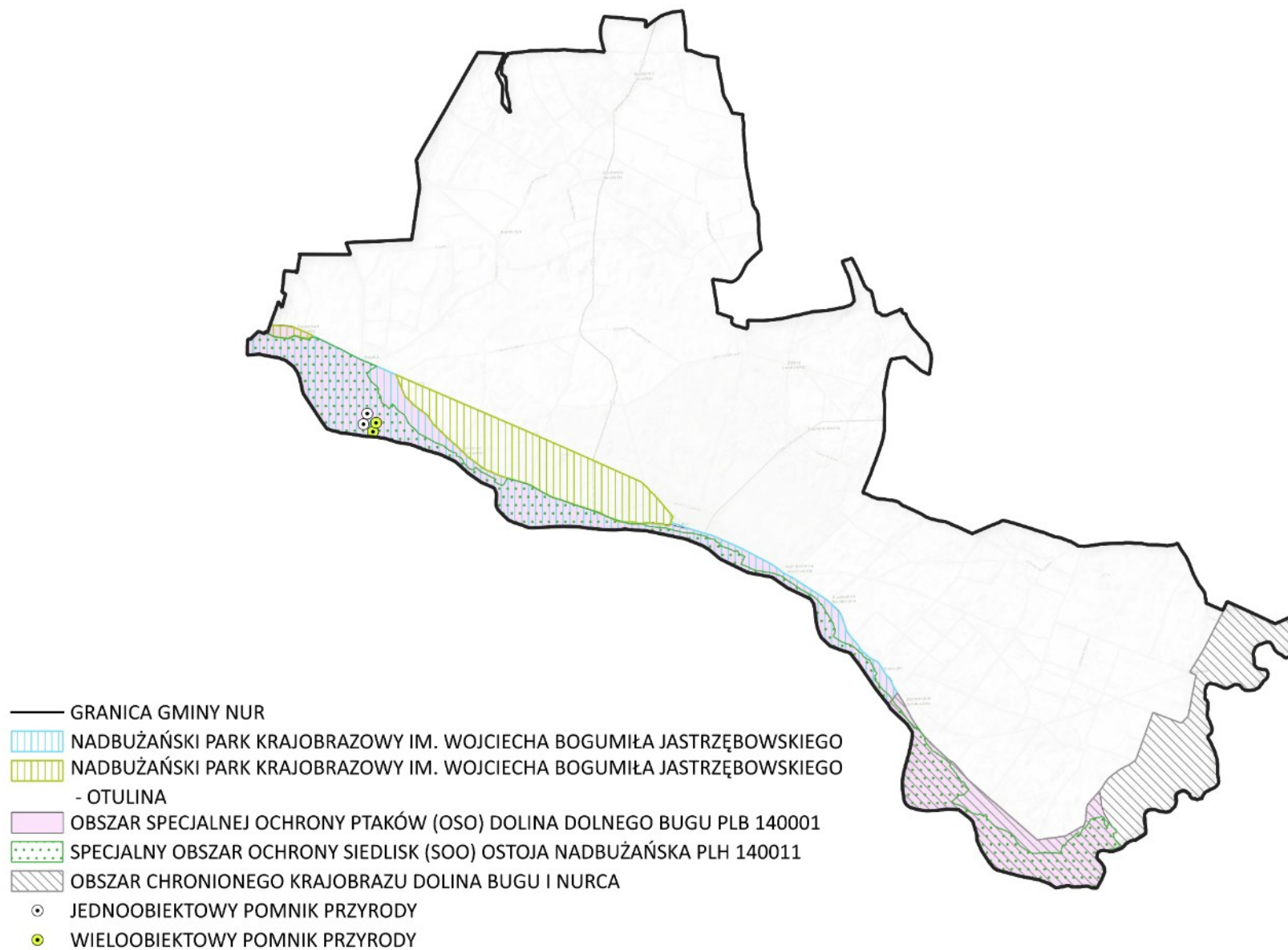
5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

W granicach gminy Nur występują:

- Nadbużański Park Krajobrazowy wraz z otuliną;
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Dolina Dolnego Bugu PLB 140001;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Ostoja Nadbużańska PLH 140011;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bugu i Nurca;
- pomniki przyrody.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi 1 212,50 ha, co stanowi 12,6% obszaru gminy Nur.⁵⁷ Ponadto z gminą od południowego wschodu bezpośrednio sąsiaduje Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bugu i Nurca. Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

⁵⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r.

Ryc. 31 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Nur
 Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

5.3.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych oraz wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;

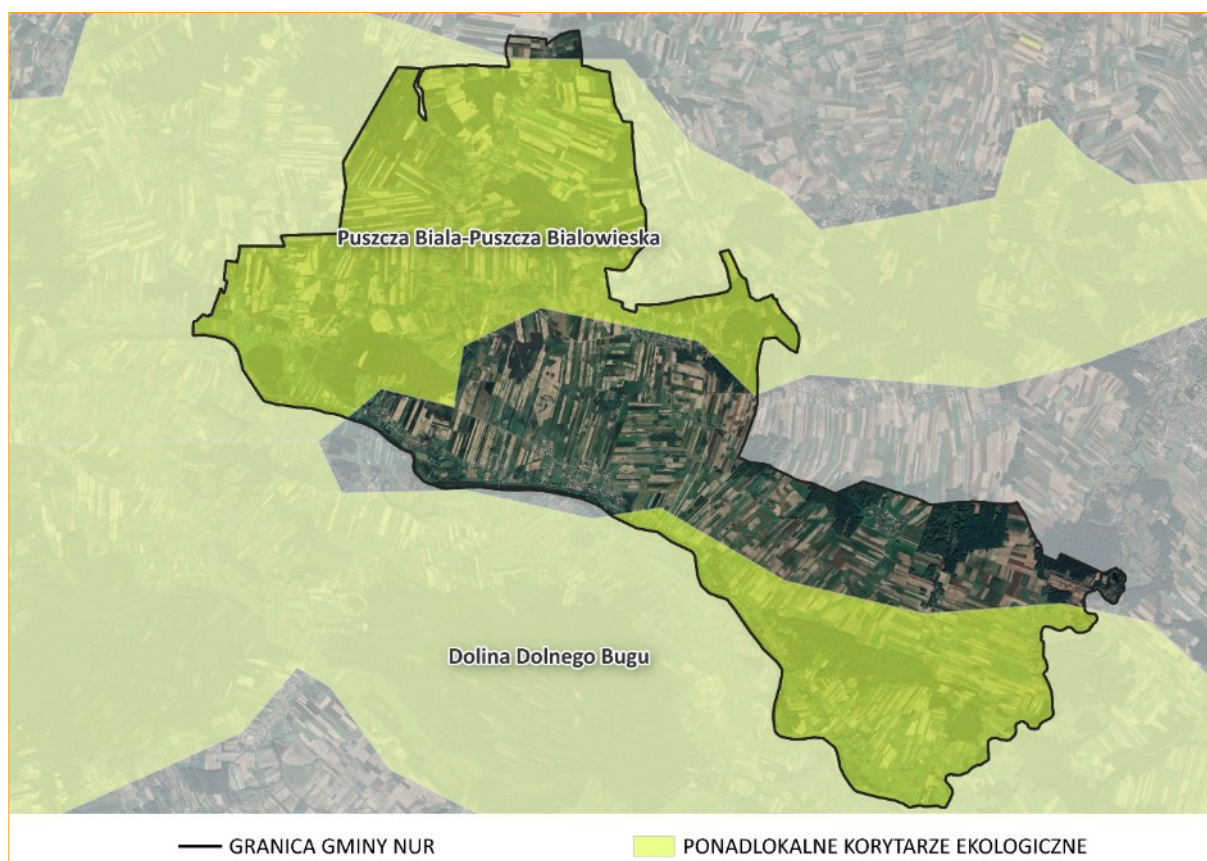
stwierdza się, że na terenie gminy Nur nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

5.4. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska⁵⁸, gmina Nur zlokalizowana jest w zasięgu ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, tj.:

- „Puszcza Biała-Puszcza Białowieska”;
- „Dolina Dolnego Bugu”.

Ryc. 32 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie: <http://mapa.korytarze.pl/>.

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy gminy:

⁵⁸ Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
 - Dolina Dolnego Bugu – korytarz ekologiczny rangi międzynarodowej GKPnc-1;
 - Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka – korytarz ekologiczny rangi krajowej GKPnc-2A;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
 - korytarze lokalne – obejmują doliny rzek i cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, z lokalnymi podmokłościami);
 - płaty lokalne – stanowią pojedyncze enklawy terenów leśnych i zadrzewionych i zlokalizowane w różnych fragmentach gminy.

Ponadto znajdują się tu również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których należą:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;
- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współzycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych. Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 97%, natomiast jej łączna długość to 66,5 km, z której korzystają 2 393 osoby.⁵⁹

Tab. 15 Sieć wodociągowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	97%
Długość sieci wodociągowej	66,5 km
Liczba osób korzystających z sieci	2 393 os.
Ilość wody dostarczonej	163 dam3
Liczba przyłączy wodociągowych	1 210 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	63,7 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 20.05.2025 r.)

Gmina Nur obsługuje w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy (21 sołectw)⁶⁰ oraz część wsi Smolewo Parcele położonej w gminie Szulborze Wielkie. Zwodociągowane są wszystkie wsie, z wyjątkiem terenów zabudowy kolonijnej.⁶¹ W granicach gminy zlokalizowane są 3 stacje uzdatniania wody (w których znajduje się łącznie 8 ujęć wody), mieszczące się w Nurze, Ołowskich oraz w Zuzeli.

⁵⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁶⁰ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Nur za 2023 rok.

⁶¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

W granicach gminy zlokalizowane są następujące stacje uzdatniania wody przeznaczone do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę:

Tab. 16 Wykaz ujęć wody na terenie gminy

LP.	NAZWA STACJI	LOKALIZACJA	WYDAJNOŚĆ		
			$Q_{MAX/S/H}$	$Q_{SR/D}$	$Q_{MAX/R}$
1	Stacja wody w Nurze	Nur	0,0042 m ³ /s	330 m ³ /d	122 400 m ³ /r
2	Stacja wody w Ołowskich	Ołowskie	0,010 m ³ /h	790 m ³ /d	287 660 m ³ /r
3	Stacja wody w Zuzeli	Zuzela	0,0056 m ³ /s	320 m ³ /d	118 625 m ³ /r

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

5.5.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Nur nie istnieje zbiorczy system kanalizacji sanitarnej (poza ul. Łomżyńską w Nurze). Niemal wszyscy mieszkańcy korzystają z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków. Według stanu na 2023 r. w gminie znajdowało się 659 szt. zbiorników bezodpływowych oraz 263 szt. oczyszczalni przydomowych.⁶²

Gmina Nur jest właścicielem Oczyszczalni Ścieków w Nurze oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Nur, ul. Łomżyńska.⁶³ Ponadto w pierwszej połowie 2024 r. odbył się odbiór nowej oczyszczalni ścieków dla Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Nurze. Odbiera ona ścieki z kompleksu szkolnego oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie szkoły.⁶⁴ Oczyszczalnia jest w pełni zautomatyzowana i nie wymaga stałego nadzoru, może oczyszczać średnio 70 m³ ścieków na dobę.⁶⁵

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem aglomeracji priorytetowych, natomiast najbliższa z nich została wyznaczona w gminie Małkinia Górna.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.5.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Nur składają się⁶⁶:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 KV relacji Siedlce Ujrzanów – Narew;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Sieć energetyczna w gminie zasilana jest z głównych punktów zasilania usytuowanych poza granicami gminy Nur.⁶⁷

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii

⁶² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

⁶³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁶⁴ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Nur za 2023 rok.

⁶⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁶⁶ Materiał źródłowy: <https://ebin.josm.pl/>

⁶⁷ Materiał źródłowy: <http://archiwum.gminanur.pl/o-gminie.html>.

elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.5.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

Gmina Nur znalazła się w gronie 98 gmin z obszaru województwa mazowieckiego, które zostały zakwalifikowane do uczestnictwa w projekcie „Mazowsze bez smogu” realizowanego w ramach Priorytetu II „Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza” dla Działania 2(i) „Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych” Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027. Projekt ma na celu ograniczenie emisji i zmniejszenie stężeń pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, B(a)P oraz dwutlenku azotu. W ramach projektu gmina Nur zatrudniła ekodoradcę, który będzie pełnił rolę doradcą i edukacyjną w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji.⁶⁸

Ponadto od 2019 r. gmina uczestniczy w realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze”, którego celem jest poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów do atmosfery z jednorodzinnych budynków mieszkalnych.⁶⁹

5.5.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Nur nie funkcjonują obecnie wolnostojące instalacje OZE o mocy powyżej 500 kW.

Pomimo wzrastającego zainteresowania zastosowania mikroinstalacji OZE wśród mieszkańców (panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła) należy nadmienić, iż w dalszym stopniu wykorzystywane są one w niewystarczającym zakresie.

Jednocześnie, na terenie gminy odbywają się szkolenia z zakresu Programu „Energia dla Wsi”, dzięki którym rolnicy mogą skorzystać ze wsparcia z Funduszu Modernizacyjnego na realizację przedsięwzięć dotyczących instalacji OZE. Zakres dofinansowania dotyczy:⁷⁰

- instalacje fotowoltaiczne i instalacje wiatrowe o mocy powyżej 50 kW, nie większej niż 1 MW;
- elektrownie wodne i biogazownie rolnicze o mocy powyżej 10 kW, nie większej niż 1 MW;
- magazyn energii pod warunkiem zintegrowania ze źródłem realizowanym w ramach inwestycji.

5.5.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Aktualnie nie istnieje zbiorczy, scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w gaz. Potrzeby ciepłe w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.5.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

⁶⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl/mazowsze-bez-smogu.html>

⁶⁹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Nur za 2023 rok.

⁷⁰ Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl/aktualnosci/szkolenie-z-zakresu-programu-energia-dla-wsi.html>.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa.

Na terenie gminy Nur nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne zbierane są w sposób zorganizowany oraz wywożone poza teren gminy (Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze, Czerwony Bór 71, 18-300 Zambrów).⁷¹

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany jest w miejscowości Nur, przy ul. Czyżewskiej 1, do którego mieszkańcy we własnym zakresie mogą dostarczać posegregowane odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych, nie pochodzące z prowadzonej produkcji rolniczej lub z innej formy działalności gospodarczej.⁷²

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2020-2023, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 17 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w latach 2020-2023

ROK	2020	2021	2022	2023
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	506,85	429,25	499,50	455,54
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	189,82	117,02	156,06	125,86
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	315,62	311,38	339,90	328,46
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	37,7	27,5	32,0	27,9

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 20.05.2025 r.)

Na przestrzeni omawianego okresu nieznacznie zmalała całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Zaobserwowano również spadek udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów na przestrzeni ostatnich kilku lat o niemal 10 pkt %.⁷³ W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań mających na celu dalsze sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Stosownie do art. 3b ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 r., poz. 339 z późn.zm.) gminy zobowiązane zostały do osiągnięcia poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, w wysokości co najmniej 45% wagowo - za rok 2024. Gmina Nur osiągnęła poziom: 23,87 %.⁷⁴

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy.⁷⁵

⁷¹ Materiał źródłowy: <https://pgkzambrow.pl/gmina-nur-harmonogram-odbioru-odpadow/>.

⁷² Materiał źródłowy: <https://nur.bipgmina.pl/>

⁷³ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁷⁴ Materiał źródłowy: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Nur w roku 2024.

⁷⁵ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XVII/116/20 Rady Gminy Nur z dnia 24 lipca 2020 r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Nur.

5.6. WNIOSKI

W większości sprzyjające zabudowie ukształtowanie terenu (brak istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych).

W większości brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).

W większości korzystne warunki agroekologiczne do produkcji rolniczej.

Wartościowe walory przyrodnicze w dolinie Bugu (urozmaicony krajobraz, zasoby wodne, bogactwo fauny i flory).

Zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód (wymaga działań naprawczych).

Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.

Relatywnie wysoki potencjał zasobów wodnych (bezpośrednie położenie gminy nad rzeką Bug).

Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Park Krajobrazowy, Obszary Natura 2000, Obszar Chronionego Krajobrazu).

Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.

Niski wskaźnik lesistości w odniesieniu do średniej dla powiatu, województwa i kraju.

Brak potencjału surowcowego (brak udokumentowanych złóż kopalin).

Bardzo wysoki poziom zwodociągowania gminy.

Brak zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej.

Brak sieci gazowej (gazu przewodowego) na terenie gminy.

Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.

Niski stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.

Obecność wyrobów zawierających azbest.

Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

Relatywnie niski udział odpadów zbieranych selektywnie.

6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie w Polsce obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.1.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztanrowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Nur znajdują się następujące zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru Zabytków.

Tab. 18 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP.	NR REJESTRU	DATA WPISU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	OKRES POWSTANIA	MIEJSCOWOŚĆ
1.	A-653	04.07.1990	Układ przestrzenny Nura	1434 r.	Centralna część miejscowości Nur
2.	A-651	13.06.1989	Plebania w granicach strefy ochrony konserwatorskiej	1929 r.	Nur, ul. Małkińska 7
3.	A-650	21.06.1990	Szkoła elementarna (obecnie muzeum)	koniec XIX w.	Zuzela 24a
4.	A-652	28.12.1993	Kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego	1908-1913 r.	Zuzela
5.	A-649	07.12.1994	Cmentarz z okresu I wojny światowej żołnierzy niemieckich	1915 r.	Kramkowo Lipskie, przy drodze gminnej nr 260525w
6.	A-648	15.10.1987	Kaplica cmentarna i nagrobki na cmentarzu rzymsko-katolickim	II poł. XIX w.	Zuzela

Materiał źródłowy: Dane NID oraz Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Ostrowskiego na lata 2024-2027, 2023.

Ponadto na terenie gminy Nur znajduje się 1 zabytek ruchomy wpisany do rejestru zabytków – wyposażenie kościoła w Nurze, nr rejestru: B-20, decyzja z dnia 31,07.2003 r.

6.1.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W gminnej ewidencji zabytków gminy Nur wpisano 33 obiekty, w tym obiekty ujęte w rejestrze zabytków.

Wykaz obiektów ujętych w ewidencji zabytków przedstawiono w poniższej tabeli:

Tab. 19 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do ewidencji zabytków (z wyłączeniem obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków)

LP	ADRES	OBIEKT	DATOWANIE
1	dz. ewid. 1166, Nur	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Nurze (wraz z nagrobkami wpisanymi do rejestru zabytków ruchomych pod numerem A-339)	I poł. XX w
2	dz. ewid. 121, Kossaki	Kaplica słupowa	około 1920 r.
3	Kramkowo Lipskie 14	Chałupa drewniana w Kramkowie Lipskim	1932 r.
4	dz. ewid. 186, plac przy remizie OSP, Murawskie Nadbużne	Kapliczka z oknami w Murawskich Nadbużnych	lata 30-te XX wieku
5	ul. Plac Kościelny 7, Nur	Organistówka w zespole kościelnym	1923 r.
6	ul. Małkińska 7, Nur	Obora ze stajnią w zespole kościelnym	po 1920 r.
7	ul. Małkińska 7, Nur	Spichlerz w zespole kościelnym	po 1920 r.
8	ul. Małkińska 7, Nur	Kurnik w zespole kościelnym	po 1920 r.
9	dz. ewid. 1166, Nur	Kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze	około 1920 r.
10	dz. ewid. 1166, Nur	Brama cmentarna na cmentarzu parafialnym w Nurze	około 1870 r.
11	ul. Rynek 6, Nur	Młyn motorowy/elektryczny	1946 r.
12	ul. Małkińska 16, Nur	Młyn motorowy	1946 r.
13	Ul. Brokowska 3, Nur	Budynek drewniany	przed 1939 r.
14	ul. Rynek 3, Nur	Budynek drewniany	lata 20-te XX w
15	ul. Rynek 4, Nur	Dom drewniany	okr. międzywojenny
16	ul. Rynek 14, Nur	Budynek drewniany	okr. międzywojenny
17	ul. Rynek 15, Nur	Budynek drewniany	okr. międzywojenny
18	Obryte 2	Obora drewniana w miejscowości Obryte	koniec XIX w
19	Ołtarze - Gołacze 34	Dom drewniany nr 34 w miejscowości Ołtarze-Gołacze	okr. międzywojenny
20	Ołtarze - Gołacze 65	Młyn wodny zespół	1932 r.
21	Zaszków 60	Chałupa drewniana w Zaszkowie	1915 r.
22	dz. ewid. 256, Zuzela	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Zuzeli	II poł. XIX w
23	Zuzela 24B	Dom zakonny, dawniej dom mieszkalny	pocz. XX w.
24	dz. ewid. 123, Nur	Nieczynny cmentarz żydowski w Nurze	II poł. XIX w
25	dz. ewid. 1411, Nur	Nieczynny cmentarz choleryczny w Nurze	pocz. XIX w

Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur, 2023 r.

6.1.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Gmina Nur bogata jest w dziedzictwo archeologiczne, sięgające czasów prehistorycznych, średniowiecza oraz późniejszych okresów historycznych. Znajdźiska archeologiczne świadczą o ciągłości osadniczej oraz kulturowej wartości tego obszaru. Na terenie objętym opracowaniem zidentyfikowano m.in. osadnictwo pradziejowe, osady średniowieczne, kurhany, grodziska i cmentarzyska.⁷⁶

⁷⁶ Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).

Spośród stanowisk archeologicznych, zidentyfikowano 4 wpisane do rejestru zabytków⁷⁷:

- nr rejestru: C-895 – osada z okresu wpływów rzymskich w miejscowości Łęg Nurski, decyzja z dnia 30.11.1970 r.,
- nr rejestru: C-873 - ślady osady z okresu wpływów rzymskich we wsi Nur Kolonia, decyzja z dnia 30.11.1970 r.,
- nr rejestru: C-884 - ślady osady średniowiecznej w miejscowości Ołtarze-Gołacz, decyzja z dnia 30.11.1970 r.,
- nr rejestru: C-894A - osada wczesnośredniowieczna w miejscowości Strękowo Nieczykowskie, decyzja z dnia 30.11.1970 r.;

Łącznie na terenie gminy Nur zidentyfikowano ponad 100 stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

6.1.4. STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefy ochrony konserwatorskiej są to obszary wskazywane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, dla których obowiązują zapisane w ustaleniach dokumentów planistycznych ograniczenia, zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

W granicach gminy Nur wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- układ urbanistyczny miasta Nur wpisany do rejestru zabytków:
 - strefa ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego i zachowanych nawarstwień kulturowych w miejscowości Nur (B);
 - strefa ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego w miejscowości Nur (K);
- strefa ochrony konserwatorskiej plebanii w Nurze wpisana do rejestru zabytków;
- strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych i stref obejmujących zgrupowania takich stanowisk;
- strefa szczególnego nadzoru konserwatorskiego w miejscowości Zuzela.

W ramach wyżej wymienionych stref obowiązują ustalenia:

- w strefie ochrony konserwatorskiej B - zachowanych elementów zabytkowych oraz układu przestrzennego w Nurze - ochronę w zakresie rozplanowania, historycznego przebiegu dróg dojazdowych, skali i brył zabudowy dla terenu miasta historycznego Nura po-chodzącego z 1 połowy XV w. - w granicach ulic: Podsadnej z kościołem, Kościelnej oraz skarpy rzeki Bug;
- w strefie ochrony konserwatorskiej K w Nurze - ochronę krajobrazu obejmującego obszar skarpy nadrzecznej wraz z terenem cmentarza parafialnego oraz elementami krajobrazu naturalnego (rzeźba terenu, skupiny zieleni) w granicach - od rzeki Bug drogą krajową - ul. Brokowską poprzez strefę B, dalej ul. Drohicką na wschód i do rzeki Bug;
- w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych i stref obejmujących zgrupowania takich stanowisk, strefy ochrony konserwatorskiej plebanii w Nurze oraz w strefie szczególnego nadzoru konserwatorskiego w miejscowości Zuzela - obowiązek uzyskania do projektu każdej inwestycji kubaturowej opinii właściwego konserwatora zabytków, która jest wiążąca w zakresie szczegółowych warunków zagospodarowania i zabudowy, odnoszących się do projektowanej inwestycji.⁷⁸

⁷⁷ Materiał źródłowy: Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Ostrowskiego na lata 2024-2017, 2023.

⁷⁸ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nur, 2023 r.

6.1.5. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

- W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:
- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.2. INSTYTUCJE KULTURY

GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna przy ul. Drohiczyńskiej 2 w Nurze. Podmiot ten ma na celu rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych osób korzystających z biblioteki, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury, przede wszystkim czytelniczej.⁷⁹ Całkowity księgozbiór biblioteki w 2023 r. wyniósł 14 012 wolumenów, z której wypożyczono łącznie 9 239 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 445 czytelników.⁸⁰

Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy:

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu oraz wypożyczanie ich na zewnątrz,
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej,

⁷⁹ Materiał źródłowy: <https://nur.naszabiblioteka.com>

⁸⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 14.05.2025 r.)

- popularyzacja książki i czytelnictwa w środowisku lokalnym,
- udostępnianie Internetu w celach informacyjno-edukacyjnych,
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej,
- współpraca z bibliotekami innych sieci, instytucjami i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa.

W ramach działalności biblioteki w latach 2024/2025 zorganizowano m.in. spotkania autorskie, warsztaty dla dzieci i młodzieży, zajęcia biblioteczne, warsztaty dla seniorów, zajęcia patriotyczne, gry terenowe, zajęcia z gry na gitarze.⁸¹

ŚWIELICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Nur funkcjonuje obecnie 15 świetlic wiejskich, tj.:⁸²

- Żebry-Laskowiec 57;
- Ślepowrony 21A;
- Ołtarze-Gołacze 27;
- Strękowo Nieczykowskie 1A;
- Godlewo-Milewek 10A;
- Obryte 11;
- Zasków 48;
- Godlewo Wielkie 45;
- Murawskie Nadbużne 36;
- Godlewo-Warsze 10A;
- Kramkowo-Lipskie 47A;
- Ołowskie 1C;
- Zuzela 28;
- Nur, ul. Drohiczyńska 2A;
- Kossaki.

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

Ponadto gmina Nur otrzymała w 2025 r. dofinansowania z budżetu województwa mazowieckiego w zakresie modernizacji świetlic wiejskich. W ramach programu wsparcia „Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych 2025” jest to dofinansowanie w wysokości 200 00,00 zł na modernizację i zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w miejscowości Nur. W ramach „Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw Mazowsze 2025” są to dofinansowania w wysokości 15 000,00 zł każde na modernizację świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Kossaki oraz dofinansowanie na zagospodarowanie przestrzeni zewnętrznej i wyposażenie kuchni w świetlicy wiejskiej w miejscowości Godlewo-Milewek.⁸³

⁸¹ Materiał źródłowy: <https://nur.naszabiblioteka.com>.

⁸² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁸³ Materiał źródłowy: <https://www.facebook.com/p/Gmina-Nur-100068992786511>.

6.3. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

KULTURA LUDOWA KURPIÓW⁸⁴

Kultura niematerialna powiatu ostrowskiego, w tym gminy Nur nie była jak dotąd szczegółowo zbadana w ramach kompleksowych analiz naukowych.

Region ten położony jest na obszarze ziemi nurskiej i często bywa utożsamiany z terenami Kurpiów. Społeczność ta, dzięki swojej bogatej kulturze i obyczajowości, wywarła znaczący wpływ na rozwój lokalnej tradycji. Miejskowa ludność przejmowała ich wzorce kulturowe, adaptując je do własnych potrzeb, co skutkowało powstaniem odrębnych wariantów kultury ludowej w porównaniu z sąsiednią Puszczą Zieloną.

W domach ww. społeczności przechowuje się wielkanocne palmy, wianki z ziół święcone podczas oktawy Bożego Ciała, czy bukiety zbóż i kwiatów święcone 15 sierpnia. Wielkanocne palmy są zazwyczaj wykonane z gałęzi wierzb i porzeczek, które kilka dni przed Niedzielą Palmową wkłada się do wody. Gdy wypuszczą liście, dekoruje się je kwiatami i święci w kościele. Podobnie, podczas oktawy Bożego Ciała, zgodnie z tradycją, święci się wianki wykonane z ziół. Dawniej przygotowywano dziewięć małych wianków, każdy z innej rośliny, takich jak macierzanka, mięta, lipa czy rozchodnik. Wykorzystywano je do ochrony domów, okadzano nimi pomieszczenia, a podczas burzy stawiano w oknach obok gromnicy i obrazów.

W kulturze regionu istotne miejsce zajmują również pielgrzymki do lokalnych sanktuariów, takich jak Osuchowa, Prostynia czy Wąsewo. Uczestnictwo w odpustach, organizowanych ku czci patronów parafii, to nie tylko przeżycie religijne, ale także okazja do tradycyjnych zakupów przy straganach oferujących zabawki oraz smakołyki charakterystyczne dla takich wydarzeń, jak np. „kozy” – figurki zwierząt lepiące z ciasta.

Budownictwo drewniane, z charakterystycznym zdobnictwem, stanowi jeden z najciekawszych elementów ludowej architektury Puszczy Białej. Typowe domy, nawiązujące do stylu kurpiowskiego, charakteryzują się detalami, takimi jak ozdobne ganki, nadokienniki czy ażurowe listwy. W krajobrazie wciąż spotkać można tradycyjne brogi na siano, drewniane krzyże oraz murowane kapliczki przydrożne.

Sztuka ludowa regionu, w tym wycinanki, odzwierciedla bogatą tradycję. Wycinanki przyjmowały formę ażurowych kół, stylizowanych roślin i zwierząt, a także misternie strzyżonych papierowych firanek, które ozdabiały domowe wnętrza. Z papierowych kwiatów tworzone dekoracje na domowe ołtarzyki oraz korony na obrazy.

⁸⁴ Materiał źródłowy: Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Ostrowskiego na lata 2024-2027, 2023.

Ryc. 33 Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Kard. Wyszyńskiego, dawniej budynek szkolny, Zuzela

Materiał źródłowy: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/zuzela-szkola>

Ryc. 34 Domy drewniane w Kramkowie Lipskim

Materiał źródłowy: Gmina Nur w starej fotografii. 580-lecie potwierdzenia nadania Nurowi przywilejów miejskich. Biblioteka Publiczna Gminy Nur, 2014.

W kulturze regionu widoczne są również ślady drobnoszlacheckich zaścianków. Potomkowie średniowiecznego rycerstwa, zamieszkujący te tereny od XV wieku, pielęgnują tradycje rodowe i głęboko zakorzoną religijność. Dla tej grupy istotnym wyróżnikiem jest przywiązanie do ziemi, przynależność do konkretnego rodu oraz silna świadomość historyczna.

WYDARZENIA KULTURALNE

Na przestrzeni ostatnich lat na terenie gminy Nur organizowanych jest szereg wydarzeń społeczno-kulturalnych, których jednym z celów jest integracja wśród mieszkańców. W gminie zorganizowano m.in.: Dożynki Powiatowe, które cieszą się największym zainteresowaniem wśród mieszkańców powiatu. W trakcie wydarzenia odbywają się liczne przemówienia i spotkania oraz występy artystyczne oraz atrakcje dla dzieci. Ponadto, gmina corocznie organizuje m.in. Pikniki Rodzinne oraz Rajdy Nadbużańskie.

W gminie odbywają się również lokalne festyny, kiermasze i odpusty, które integrują społeczność oraz promują lokalną kulturę i tradycję. Ponadto działające na terenie gminy Koła Gospodyń Wiejskich uczestniczą w realizacji zadań związanych z pielęgnacją lokalnej kultury i tradycji, a także w podtrzymaniu tożsamości narodowej. Samorząd organizuje także wydarzenia o charakterze patriotycznym, które mają na celu uczczenie ważnych rocznic i pamięci narodowej.⁸⁵

⁸⁵ Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl>.

6.4. WNIOSKI

Obecność obiektów zabytkowych (m.in. obiekty wpisane do rejestru zabytków i ewidencji zabytków).

Widoczny wpływ kultury kurpiowskiej na lokalne dziedzictwo niematerialne.

Miejscowość Nur wyróżniająca się historycznie ukształtowaną zabudową oraz wartościowym układem przestrzennym.

Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.

Obecność instytucji kultury na terenie gminy.

Organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Nur zalicza się⁸⁶:

- hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Nurze;
- orlik przy Szkole Podstawowej w Nurze;
- plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Nurze.

Na terenie gminy Nur nie funkcjonuje jak dotąd żaden klub sportowy. W zakresie planów rozwojowych infrastruktury sportowo-rekreacyjnej gminy planowana jest termomodernizacja hali sportowej w Nurze.⁸⁷

W ramach Programu „Aktywna Szkoła” w zakresie zadania: Aktywny AS: Prowadzenie działań aktywizacyjnych na terenie obiektów sportowych, ogłoszonego przez Ministerstwo Sportu i Turystyki, gmina Nur przeszła pozytywnie proces rekrutacji i została zakwalifikowana do dofinansowania. Za pośrednictwem podpisanego porozumienia z realizatorem krajowym – Fundacją Orły Sportu będą odbywały się bezpłatne sportowe zajęcia na terenie przyszkolnych obiektów sportowych w gminie. Głównym celem Programu jest aktywizacja sportowa dzieci i młodzieży.⁸⁸

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Nur wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
 - rzeka Bug, wykazująca potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowe w obrębie jej doliny, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku);
- urozmaicona rzeźba terenu Doliny Dolnego Bugu (obecność licznych starorzeczy, stromych skarp, krętych meandrów oraz piaszczystych łąk);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo - leśny charakter obszaru gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej i kwalifikowanej (krajownawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne o zróżnicowanym drzewostanie (w tym lasy iglaste, zwłaszcza bory świeże Puszczy Białej, sprzyjające pobytowi ludzi), osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, tereny zalewowe rzeki Bug, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);

⁸⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁸⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

⁸⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl/aktualnosci/gmina-nur-realizuje-program-aktywna-szkola.html>.

- zwarte zbiorowiska leśne Puszczy Białej i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Gmina Nur charakteryzuje się licznymi walorami antropogenicznymi, zwłaszcza wynikającymi z historii, dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury stworzonej przez człowieka.

Do walorów antropogenicznych zalicza się stosunkowo liczne zabytki architektury, miejsca pamięci oraz elementy kultury ludowej. Występują tutaj również dość liczne obiekty sakralne, w tym zabytkowe kościoły.

Ryc. 35 Plebania w Nurze (od lewej) – lata 50-te oraz wnętrze kościoła pw. św. Jana Apostoła w Nurze – lata 70-te

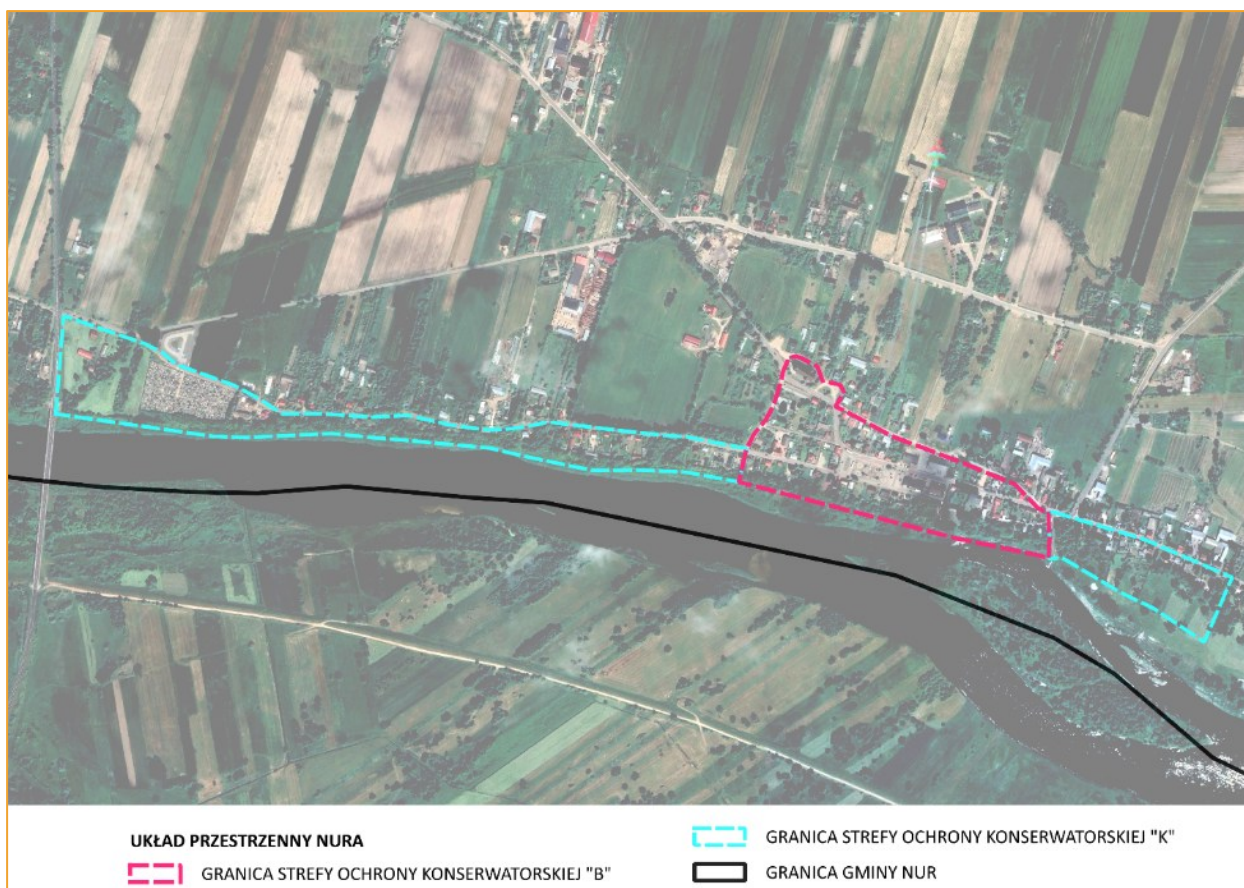
Materiał źródłowy: Gmina Nur w starej fotografii. 580-lecie potwierdzenia nadania Nurowi przywilejów miejskich. Biblioteka Publiczna Gminy Nur, 2014.

Warto nadmienić, iż w granicach gminy znajduje się miejscowość Nur z historycznie ukształtowaną zabudową i wartościowym układem przestrzennym. To właśnie tutaj powstał pierwszy ośrodek władzy książęcej na tym terenie. Miejscowość ta w XVI wieku posiadała status miasta królewskiego oraz pełniła stolicę powiatu nurskiego, będącego częścią ziemi nurskiej. W tym okresie miejscowość była ważnym ośrodkiem administracyjnym i politycznym - w Nurze miały miejsce zebrania sejmiku ziemi nurskiej. Co pewien czas do miejscowości zjeżdżała szlachta, aby obradować nad polityką kraju, wybierać posłów i deputatów.

Ponadto w XVI i XVII wieku miasto rozwijało się dzięki handlowi zbożem oraz licznej społeczności, której działalność obejmowała rzemiosło, handel i spław zboża do Gdańska. W związku z powyższym Nur należał do grona ludnych i zamożnych miast mazowieckich. Prawa miejskie zostały mu odebrane w 1869 roku.

Pomimo utraty statusu miasta, układ Nura do dziś zachował typowe cechy miejskie - nadane mu w czasie lokacji na początku XV wieku prawdopodobnie w wyniku regulacji przedlokacyjnej wsi targowej w sąsiedztwie strażnicy strzegącej przeprawy przez Bug. Centrum stanowi prostokątny i wydłużony rynek. Historyczny trakt biegnący wzdłuż skarpy dzieli się na dwie odnogi, obejmujące rynek i zbiegające się we wschodniej części w charakterystyczne wrzeciono – pozostałość owalnicowego targowiska. Zmianie uległ układ ulic na zachód od rynku, m.in. z powodu przeniesienia kościoła parafialnego ze skarpy (do poł. XVII w.) oraz wytyczenia nowej drogi do Brańska w I poł. XIX wieku.⁸⁹

⁸⁹ Materiał źródłowy: <http://archiwum.gminanur.pl/zabytki.html> oraz <https://www.gminanur.pl/historia.html>.

Ryc. 36 Układ przestrzenny Nura wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie: <http://archiwum.gminanur.pl/zabytki.html>

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie gminy wyróżnia się zabytki architektury i budownictwa, m.in.:⁹⁰

- Drewnianą plebanię przy kościele p.w. św. Jana Apostoła w Nurze;
- Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny w Nurze;
- Zespół Sakralny kościoła parafialnego p.w. Przemienienia Pańskiego w Zuzeli;
- Dawną Szkołę Powszechną w Zuzeli;
- Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny w Zuzeli;
- Cmentarz wojenny w Kramkowie Lipskim;
- Drewniane budynki mieszkalne;
- Kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

Za gminną atrakcję turystyczną można uznać szlak pieszy przebiegający przez teren gminy:

- Pieszy Szlak Turystyczny PTTK (PL-261-z) relacji Ciechanowiec – Gąsiorowo. Prowadzi on przez wsie Kossaki, Kamianka, Nur, Ołtarze-Gołacze i Zuzela. Szlak służy zwiedzaniu atrakcji, takich jak zabytkowy kościół i plebanię w Nurze, cmentarz i muzeum pamiątek po Prymasie Tysiąclecia Stefanie Wyszyńskim w Zuzeli;

Ponadto przez obszar gminy Nur przebiegają kajakowe szlaki wodne przez rzekę Bug i Nurzec. W przypadku rzeki Bug jest to odcinek relacji Niemrów – Serock, który obejmuje cały szlak Bugu – od granicy państwa po Zalew Zegrzyński.⁹¹

⁹⁰ Materiał źródłowy: <http://archiwum.gminanur.pl/zabytki.html>.

⁹¹ Materiał źródłowy: <https://portnadbugiem.pl/packages/trasa-kajakowa/>.

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. Należy nadmienić, iż baza noclegowa w gminie nie jest szczególnie rozwinięta. Nowe miejsca dla turystów pojawiają się w niektórych wsiach, zwłaszcza tych położonych nad Bugiem i Nurcem – na południu i wschodzie gminy. Na przestrzeni ostatnich lat powstały tam gospodarstwa turystyczne oraz zagrody turystyczne, wykorzystujące często opuszczone zagrody rolnicze oraz nowe gospodarstwa letniskowe.⁹²

W Nurze znajduje się ośrodek „W Łęgu Natury”, pełniący funkcję pensjonatu, restauracji oraz stajni. Obiekt świadczy usługi noclegowe, organizuje imprezy firmowe, jazdy konne oraz spływy kajakowe.⁹³ Ważnym obiektem hotelowym jest również gospodarstwo ekoagroturystyczne „Stary Młyn” i hodowla ryb w Ołtarzach Gołaczach, którego lokalizacja oferuje leśne otoczenie, wycieczki piesze i rowerowe, grzybobranie, wędkowanie, grillowanie, biesiady przy ognisku oraz możliwość pobytu ze zwierzętami.⁹⁴ Ponadto w Ołtarzach-Gołaczach oraz Zaszku znajdują się gospodarstwa agroturystyczne, oferujące m.in. możliwość uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, grill, wypożyczalnię rowerów.⁹⁵ Na terenie gminy funkcjonują również pojedyncze zabudowania indywidualne, tzw. domki letniskowe.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe. Na terenie gminy Nur infrastruktura gastronomiczna nie jest szczególnie rozwinięta.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Nur w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym droga krajowa nr 63, droga wojewódzka nr 694, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji (m.in. miejsca do wędkowania wzdłuż rzeki Narew) i rowerowymi (ścieżki i drogi rowerowe). Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnia, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

⁹² Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl/agroturystyka.html>.

⁹³ Materiał źródłowy: <https://wlegunatury.pl>.

⁹⁴ Materiał źródłowy: https://powiatostrowmaz.pl/cms/3800/gmina_nur.

⁹⁵ Materiał źródłowy: <https://www.gminanur.pl/agroturystyka.html>.

7.3. WNIOSKI

W dalszym ciągu stosunkowo niewielka liczba obiektów i obszarów sportowo-rekreacyjnych.

Brak funkcjonujących na terenie gminy klubów sportowych.

Niewystarczająca zasobność w obiekty bazy turystycznej.

W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa na terenie gminy.

Wysokie walory antropogeniczne.

Sprzyjające walory przyrodnicze (szczególnie położenie nad rzeką Bug), wykazujące potencjał do rozwoju funkcji turystycznej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej.

Brak wydatków z budżetu gminy na rozwój turystyki.

8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju).

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nur, przyjęte na mocy uchwały nr XXXVI/173/10 Rady Gminy Nur z dnia 6 października 2010 r., a następnie zmienione uchwałą nr XXXIII/202/14 Rady Gminy Nur z dnia 9 października 2014 r. oraz uchwałą nr XXXVIII/261/23 Rady Gminy Nur z dnia 14 lipca 2023 r. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:

- celów rozwoju społeczno-gospodarczych gminy;
- priorytetów rozwojowych gminy;
- funkcji gminy;
- hierarchii sieci osadniczej;
- struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ochrony środowiska, w tym w aspekcie uwarunkowań prawnych i Przyrodniczego Systemu Gminy;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego Przyrodniczego Systemu Gminy (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego);
- kierunków działań w strefach funkcjonalnych;
- kierunków i zasad ochrony dóbr kultury (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania)
- stref ochrony konserwatorskiej;
- ochrony krajobrazu kulturowego;
- kierunków działań w zakresie dóbr kultury;
- kierunków i zadań rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb;
- kierunków rozwoju komunikacji;
- kierunków działań w dziedzinie gospodarki odpadami;
- kierunków rozwoju elektroenergetyki, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji;
- obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej;
- kierunków działań i zadań władz samorządowych w celu realizacji polityki.

W obowiązującym Studium dokonano podziału obszaru gminy na trzy główne strefy rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej w zależności od lokalnych i ponadlokalnych uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych:

- strefa dolin rzek Bugu i Nurca – położona w południowo-zachodniej i południowo-wschodniej części gminy. Strefa ta obejmuje wyjątkowo cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym tereny, objęte różnymi formami ochrony przyrody. Występuje tu zagrożenie powodziowe a także zagrożenie uruchomienia się procesów osuwiskowych. Strefa ta jest zasadniczo wyłączona z możliwości zabudowy. Wyjątek stanowią tereny już zabudowane oraz tereny dopuszczone w obowiązującym planie do zabudowy i zainwestowania;
- strefa zabudowy wiejskiej wzdłuż skarpy Bugu i Nurca - obejmująca ciąg kilkunastu wsi zlokalizowanych wzdłuż dolin rzek Bug i Nurzec, gdzie na malowniczej skarpie rozmieszczone są wsie o najcenniejszych walorach historycznych, w tym dawne miasto Nur. Tereny te objęte są w przeważającej części formami ochrony przyrody. Występują tu też zagrożenia związane z powodzią oraz osuwaniem mas ziemnych. Jest to z jednej strony strefa najbardziej atrakcyjna dla rozwoju turystyki i rekreacji, a z drugiej strefa wyjątkowo wrażliwa ze względu na istniejące walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze;
- strefa rolnicza - obejmująca zdecydowaną większość gminy, gdzie na obszarach o funkcji rolniczej występują wsie o różnorodnym układzie (ulicowym, wielodrożnicowym) oraz rozproszone zagrody. Przebiegają tu drogi o znaczeniu ponadlokalnym: krajowa nr 63 oraz wojewódzka nr 694. Obiekty zabytkowe występują w mniejszym zagęszczeniu niż w rejonie skarpy Bugu i Nurca. Teren ten charakteryzuje się niską lesistością. Jest to strefa o predyspozycjach dla rozwoju gospodarki rolnej i leśnej oraz w mniejszym zakresie zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej i na cele usługowo-produkcyjne.

Na podstawie istniejących uwarunkowań środowiskowych, przestrzennych i gospodarczych wskazano w obowiązującym Studium (2023) główne kierunki zmian zagospodarowania przestrzennego gminy dla dwóch zasadniczych grup terenów:

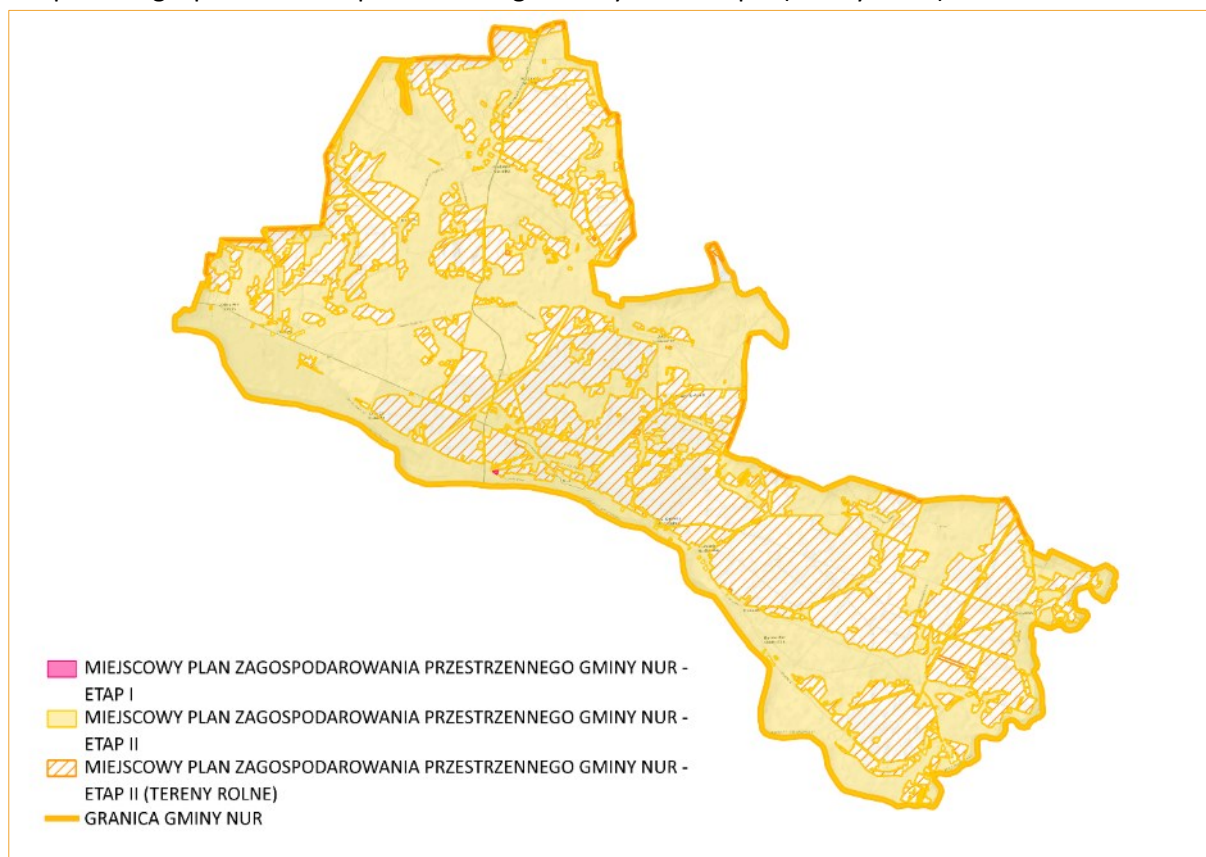
- obszary zainwestowane i dopuszczone do zainwestowania – przewiduje się dalszy rozwój terenów zabudowanych i zainwestowanych lub też dopuszczenie inwestycji na nowych, dotychczas niezabudowanych terenach. Są to tereny poszczególnych wsi, w tym w pierwszej kolejności o zwartej zabudowie, oraz obszary sąsiadujące z nimi, zwłaszcza wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych. Obszary te obejmują tereny przeznaczone zwłaszcza do zabudowy: zagrodowej, zagrodowo-usługowej, mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej, rekreacji indywidualnej, usług, produkcji i usług oraz różnego typu zieleni urządzonej, infrastruktury technicznej i komunikacji;
- obszary otwarte – to obszary naturalne, dotychczas niezabudowane i niezainwestowane. Służą przede wszystkim gospodarce rolnej, leśnej i wodnej, a także zachowaniu ponadlokalnych wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Terenami otwartymi w gminie Nur są istniejące tereny rolne, leśne i wód powierzchniowych oraz tereny rolne z możliwością wprowadzenia zalesień.

Nowo formułowana Strategia Rozwoju stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie dotychczas podejmowanych inicjatyw i aktywności na rzecz dalszego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy Nur. Ponadto, uchwałą Nr IX/53/25 Rady Gminy Nur z dnia 24 stycznia 2025 r. gmina Nur przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Gmina Nur w całości pokryta jest dokumentem regulującym zasady zagospodarowania przestrzennego za sprawą przyjętej uchwały nr XII/64/03 Rady Gminy Nur z dnia 30 grudnia 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Nur, zmienianej kolejno:

- uchwałą nr XXIII/157/17 Rady Gminy Nur z dnia 2 marca 2017 r. sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur - Etap I;
- uchwałą nr IX/65/19 Rady Gminy Nur z dnia 16 września 2019 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur - Etap II;
- uchwałą nr XV/100/20 Rady Gminy Nur z dnia 14 maja 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Nur - Etap II (tereny rolne).

Ryc. 37 Zasięg obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Nur

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie: <https://nur.e-mapa.net>

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Obszar gminy Nur w całości pokryty jest miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (patrz rozdz. powyżej). W związku z powyższym nie realizuje się tutaj decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Jest to zgodne z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. 2024 poz. 1130 z ze zm.).

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i jednym z najbardziej zaludnionych ośrodków funkcjonalnych jest miejscowość Nur. W obrębie Nura skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze, religijne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy. Warto nadmienić, iż Nur stanowi miejscowość z historycznie ukształtowaną zabudową i wartościowym układem przestrzennym, nawiązującym do jego dawnego statusu miasta królewskiego z nadanymi w XV wieku prawami miejskimi.

Za „ośrodki wspomagające” uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem oraz miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne” na tle religijnym, kulturowym,

edukacyjnym, medycznym i ochrony zdrowia, czy handlowo-gospodarczym, tj.: Żebry-Laskowiec, Zuzela, Zaszków oraz Ołtarze-Gołacze. Miejscowości te odznaczają się stosunkowo zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i często rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Nur aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁹⁶:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Nur położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

⁹⁶ Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Nur planowane są następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- inwestycje celu publicznego w zakresie infrastruktury transportowej:
 - budowa obwodnicy Nura w ciągu drogi wojewódzkiej nr 694;
- inwestycje celu publicznego w zakresie żeglugi śródlądowej:
 - budowa drogi wodnej E40 Morze Bałtyckie – Morze Czarne obejmującej na terenie województwa rzekę Wisłę, rzekę Narew oraz rzekę Bug;
- inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej:
 - zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Pukawka w km 0+000-6+480.

Ponadto zgodnie z zapisami obowiązującego Studium stwierdza się, że w granicach gminy Nur planowane są następujące inwestycje:

- budowa linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV relacji Ciechanowiec-Sokołów Podlaski;

8.6. WNIOSKI

Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.

Pokrycie całości gminy miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Zwarta struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości, w tym siedziby administracyjnej gminy.

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowany latem 2021 r., a następnie pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę od 24 lutego 2022 r. stanowią argumenty, wobec których poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, w tym społeczności lokalne powinny być zaangażowane w proces nauki i przygotowania się na sytuacje kryzysowe. W obliczu rosnącej niestabilności geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie istotne jest zagadnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ochrony ludności oraz obrony cywilnej.⁹⁷

W kontekście samorządów gminnych ważne jest wdrażanie mechanizmów związanych z:

- przygotowaniem ludności do właściwego zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększenie świadomości zagrożeń i społecznej odporności;
- działaniami związanymi z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- działaniami związanymi z wystąpieniem zagrożenia.

Istotnym elementem ochrony życia i zdrowia ludzi jest opracowanie skutecznego planu ewakuacji w przypadku wystąpienia zagrożenia. W tym kontekście ważne jest, aby w planie zawarta została liczba osób przewidzianych działaniami ewakuacyjnymi oraz jej efektywna organizacja. Niezbędne jest określenie sposobu powiadamiania ludności o potrzebie ewakuacji, jak również wskazanie środków transportowych i miejsc zakwaterowania. Szczególnie ważna jest również skuteczna i przejrzysta komunikacja, w tym ostrzeganie i alarmowanie lokalnej społeczności o możliwych zagrożeniach na obszarze gminy. Realizacja zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną wymaga dobrze funkcjonującej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, która w szczególności powinna zapewnić m.in.: schronienie, zaopatrzenie w wodę, żywność, produkty lecznicze, paliwo, energię elektryczną, usługi telekomunikacyjne, transport, realizacja działań ratowniczych czy pierwszej pomocy. Nie mniej istotne są również działania edukacyjne podnoszące świadomość społeczną o ryzyku wystąpienia zagrożeń oraz konieczny jest stały dialog z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku gminy Nur za zadania związane z realizacją ochrony ludności i obrony cywilnej odpowiada Wójt (zadania szczegółowo definiuje art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r.).

9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy,

⁹⁷ Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej:

Art. 2. ust. 1. *Ochrona ludności to system składający się z organów administracji publicznej wykonujących zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia, w tym zwierząt, infrastruktury niezbędnej do zaspokojenia potrzeb bytowych, dóbr kultury i środowiska w sytuacji zagrożenia, zwanych dalej „organami ochrony ludności”, podmiotów wykonujących te zadania, zwanych dalej „podmiotami ochrony ludności”, oraz zasobów ochrony ludności.*

ust. 2. *Obrona cywilna to realizacja zadań określonych w art. 61 lit. a Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzonego w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. poz. 175 oraz z 2015 r. poz. 1056), zwanego dalej „Pierwszym Protokołem dodatkowym do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.”, mająca na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw.*

ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Nur to Wójt Gminy, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. W miejscowości Nur, przy ul. Drohiczyńskiej 2 znajduje się posterunek policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Ostrowi Mazowieckiej.⁹⁸

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy Nur sprawuje dzielnicowy gminy Nur.

Na terenie gminy Nur, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizuje jedenaście jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej tj.:⁹⁹ OSP KSRG Nur, OSP Kramkowo Lipskie, OSP Ślepowrony, OSP Murawskie Nadbużne, OSP Zaszków, OSP Godlewo Wielkie, OSP Obryte, OSP Ołtarze-Gołacze, OSP Zuzela, OSP Strękowo, OSP Żebry-Laskowiec.

Wszystkie jednostki OSP posiadają podstawowy sprzęt gaśniczy, wyposażenie, umundurowanie oraz wyszkolenie. Pięć straży typu S wyposażone są w samochody bojowe, natomiast pozostałe to OSP typu M – wyposażone w motopompy. OSP Nur jest jednostką należącą do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego, posiadającą specjalistyczny sprzęt i biorącą udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych, jako główna jednostka gminy. Jednostki OSP wyposażone są łącznie w 8 samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego.¹⁰⁰

Ponadto gmina w ramach zadania „OSP” – edycja 2025 otrzymała dofinansowanie z budżetu województwa mazowieckiego w wysokości 17 500 zł na zakup wyposażenia dla jednostki OSP Nur.¹⁰¹

9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Nur obserwuje się utrzymujący się poziom przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym, przeciwko mieniu oraz gospodarcze.

Tab. 20 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Nur w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA PRZESTĘPSTW	54	42	46	40	40	42	61	40	54	37

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

Warto zaznaczyć, że w 2020 roku nastąpił skokowy wzrost stwierdzonych przestępstw w gminie. Z pewnym prawdopodobieństwem mogło być to spowodowane pandemią COVID-19, a tym samym wzrostem aktywności przestępczej lub większą liczbą przeprowadzonych działań policyjnych.

W roku 2023 r. stwierdzono 37 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 14,82 przestępstw. Wskaźnik ten jest znacznie niższy niż średnia dla kraju (21,01) oraz województwa mazowieckiego (22,13).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie wynosi w przybliżeniu 68,6%, co jest wartością wyższą w stosunku do średniej dla województwa mazowieckiego (ok. 62,6%) oraz nieznacznie niższą od średniej dla kraju (ok. 71,5%).¹⁰²

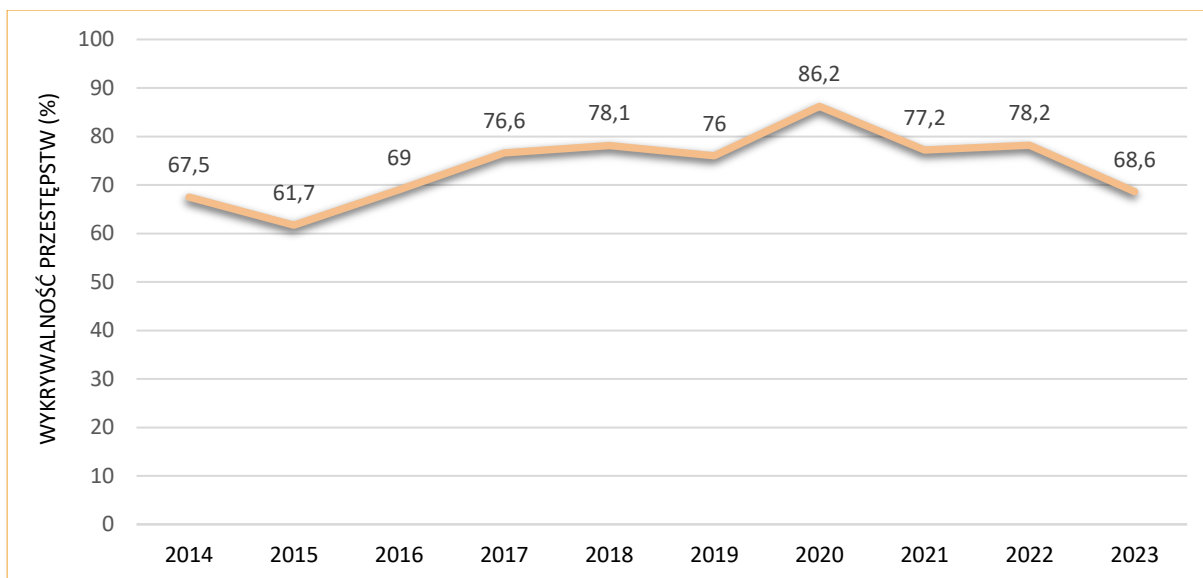
⁹⁸ Materiał źródłowy: <https://mazowiecka.policja.gov.pl/wor/kontakt/posterunek-policji-w-nurze/102256,Posterunek-Policji-w-Nurze.html>.

⁹⁹ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Nur za 2023 rok.

¹⁰⁰ Materiał źródłowy: <http://archiwum.gminanur.pl/osp.html>

¹⁰¹ Materiał źródłowy: <https://www.facebook.com/p/Gmina-Nur-100068992786511/>.

¹⁰² Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl> (Główny Urząd Statystyczny udostępnia statystyki przestępstw jedynie dla powiatów, dlatego prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na liczby mieszkańców powiatu oraz mieszkańców gminy).

Ryc. 38 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie Nur w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: <https://www.polskawiliczbach.pl/>

Powyższe dane świadczą o stosunkowo wysokim poziomie bezpieczeństwa na terenie gminy.

9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia dotyczyć mogą zjawisk klimatyczno-środowiskowych wywołanych zarówno wskutek działalności człowieka, jak i zdarzeń spowodowanych oddziaływaniem sił przyrody.

9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Nur jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Nur najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. droga krajowa nr 63 oraz droga wojewódzka nr 694. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

Stosunkowo niewielkie jest zagrożenie tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany), a na terenie gminy Nur nie występują zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

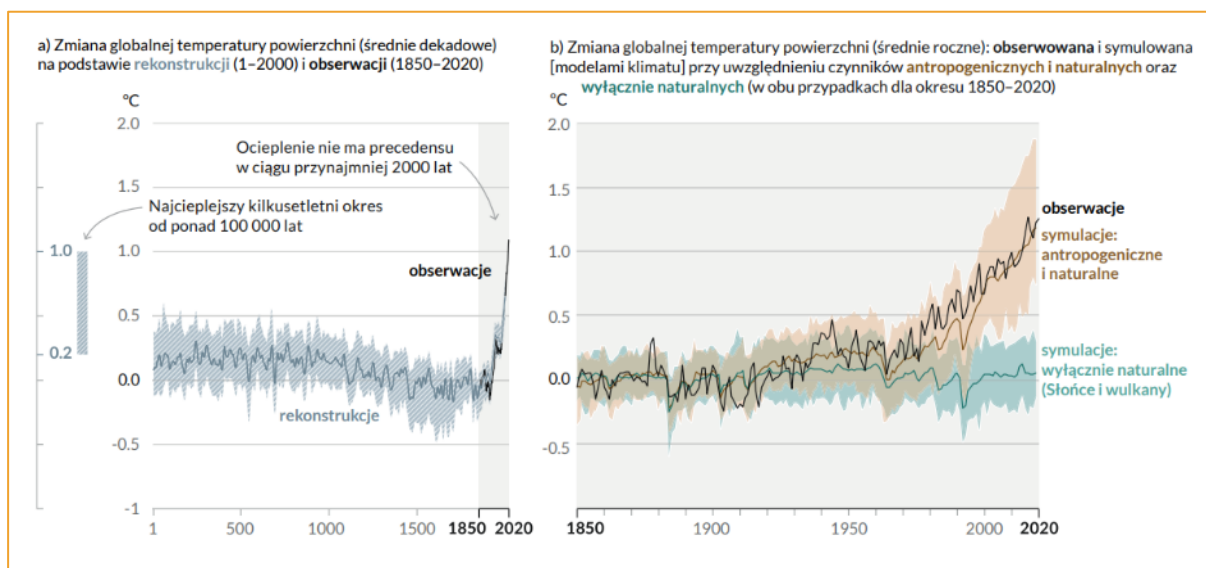
ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST GLOBALNY

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

IPCC jest aktualnie w trakcie opracowywania szóstego raportu podsumowującego naukową wiedzę na temat zmian klimatycznych. Raport składa się z trzech tomów, sporządzanych przez wykwalifikowane grupy robocze:

- Climate Change 2021: *The Physical Science Basis*;
- Climate Change 2022: *Impacts, Adaptation and Vulnerability*;
- Climate Change 2022: *Mitigation of Climate Change*.

Temperatura powierzchni Ziemi sukcesywnie rośnie, natomiast każda z czterech ostatnich dekad była cieplejsza od poprzedniej oraz od wszystkich wcześniejszych od rozpoczęcia pomiarów w 1850 roku. Zgodnie z pierwszym tomem najnowszego raportu IPCC – *Climate Change 2021: The Physical Science Basis* globalny wzrost średniej temperatury powietrza na przestrzeni lat 1850–2019 mieścił się w przedziale 0,8°C do 1,3°C, z najbardziej prawdopodobną wartością 1,07°C. Według raportu średnia temperatura na lądzie w latach 2011–2020 była o 1,59°C wyższa niż w latach 1850–1900, natomiast w przypadku mórz i oceanów wzrost ten był wyraźnie niższy, gdyż wyniósł ok. 0,88°C.

Ryc. 39 Zmiany temperatury powierzchni Ziemi względem okresu 1850–1900

Materiał źródłowy: IPCC - Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

Prognozuje się, że średnia temperatura powietrza na Ziemi będzie wzrastać. Według różnych scenariuszy w poszczególnych regionach świata, w stosunku do okresu 1850–1900, przewiduje się:

- według scenariusza optymistycznego (SSP1 1.9) w połowie XXI w. (lata 2046–2060) wzrost temp. o ok. +1,2°C – +2,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081–2100) wzrost temp. o ok. +1,0° – +1,8°C,
- według scenariusza pesymistycznego (SSP5 8.5) w połowie XXI w. (lata 2046–2060) wzrost temp. o ok. +1,9°C – +3,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081–2100) wzrost temp. o ok. +3,3°C – +5,7°C.

Należy nadmienić, iż jedną z konsekwencji zmian klimatycznych jest m.in. wzrost średniego poziomu mórz i oceanów. Na przestrzeni okresu 1901 – 2018 poziom ten wzrósł o ok. 20 cm, nie mniej proces ten wyraźnie przyspieszył w ostatnich dziesięcioleciach.

Ponadto do najważniejszych faktów, ustalonych w szóstym Raporcie IPCC – *Climate Change Impacts, Adaptation and Vulnerability* należą m.in.:

- Wzrost zachorowań oraz przedwczesnych zgonów spowodowanych ekstremalnymi warunkami pogodowymi oraz wzrost ryzyka rozprzestrzeniania się chorób, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym (poczucie lęku, stresu, depresja).
- Ryzyko wyginięcia rzadko występujących gatunków będzie co najmniej dziesięciokrotnie wyższe, w przypadku, gdy wzrost temperatury będzie postępował w kierunku zmiany o 3°C, w porównaniu z sytuacją, gdy będzie on ograniczony do 1,5°C. Szczególnie zagrożone wyginięciem są gatunki zamieszkujące Puszczę Amazońską oraz niektóre regiony górskie.
- Wzrost zagrożenia występowania ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, takich jak m.in. cyklony tropikalne, sztormy, tornada, gradobicia i nawałne deszcze oraz przedłużające się okresy suszy i niedoboru wody.
- Problemy z dostępem do czystej wody pitnej w przypadku dalszego wzrostu temperatury. Przewiduje się, iż mieszkańcy mniejszych wysp i regionów, których zasoby wodne uzależnione są od wód roztopowych lodowców mogą nie mieć wystarczającej ilości wody pitnej, w przypadku, gdy temperatura powietrza wzrośnie o 1,5°C.
- Wzrost temperatury powietrza oraz coraz dłuższe okresy suszy będą miały negatywny wpływ na produkcję żywności (plony zbóż, chów zwierząt), co przyczynić się może do wzrostu niedożywienia i śmiertelności zwłaszcza w regionach tropikalnych. Przy podniesieniu się temperatury powietrza o 1,5°C rośnie ryzyko strat w uprawie kukurydzy w głównych regionach produkujących żywność, natomiast dalszy wzrost wartości temperatur pogłębi problemy rolniczo-produkcyjne.
- Zagrożenie wystąpienia powodzi w regionach nadmorskich wzrośnie o 20% w przypadku podniesienia się poziomu mórz i oceanów o dodatkowe 15 cm, natomiast ryzyko to podwoi się przy wzroście poziomu morza o kolejne 75 cm.
- W przypadku wzrostu temperatury o 1,5°C niektóre ekosystemy zostaną całkowicie utracone, nawet jeśli temperatury zostaną w przyszłości obniżone. Dotyczy to przede wszystkim ekosystemów polarnych, górskich i przybrzeżnych. Istnieje również duże ryzyko utraty raf koralowych u wybrzeży Australii.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST KRAJOWY

W odniesieniu do obszaru Polski, biorąc pod uwagę historię obserwacji instrumentalnych, stwierdzono, że ostatnie 20-lecie XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku były najcieplejszymi w historii (co stanowi potwierdzenie tendencji obserwowanej na całym świecie)¹⁰³:

- we wszystkich porach roku obserwowany jest wzrost temperatur powietrza (zdecydowanie silniejszy w zimie, słabszy w lecie),
- roczne sumy opadów w kontekście całego kraju nie uległy istotnym zmianom, ale odznaczały się znaczną zmiennością w ciągu roku (mniej lub bardziej wilgotne okresy w krótkich odstępach czasu); obserwowana jest tendencja spadkowa sum opadów na obszarze Polski północno-wschodniej,
- w większości kraju obserwuje się spadek łącznej liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych w ciągu roku, jednocześnie obserwuje się niewielką tendencję wzrostową długości trwania okresów mroźnych,
- od lat 90-tych XX wieku coraz częściej pojawiają się w Polsce ciągi upałów i dni upalne z temperaturą powietrza $\geq 30^{\circ}\text{C}$,

¹⁰³ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

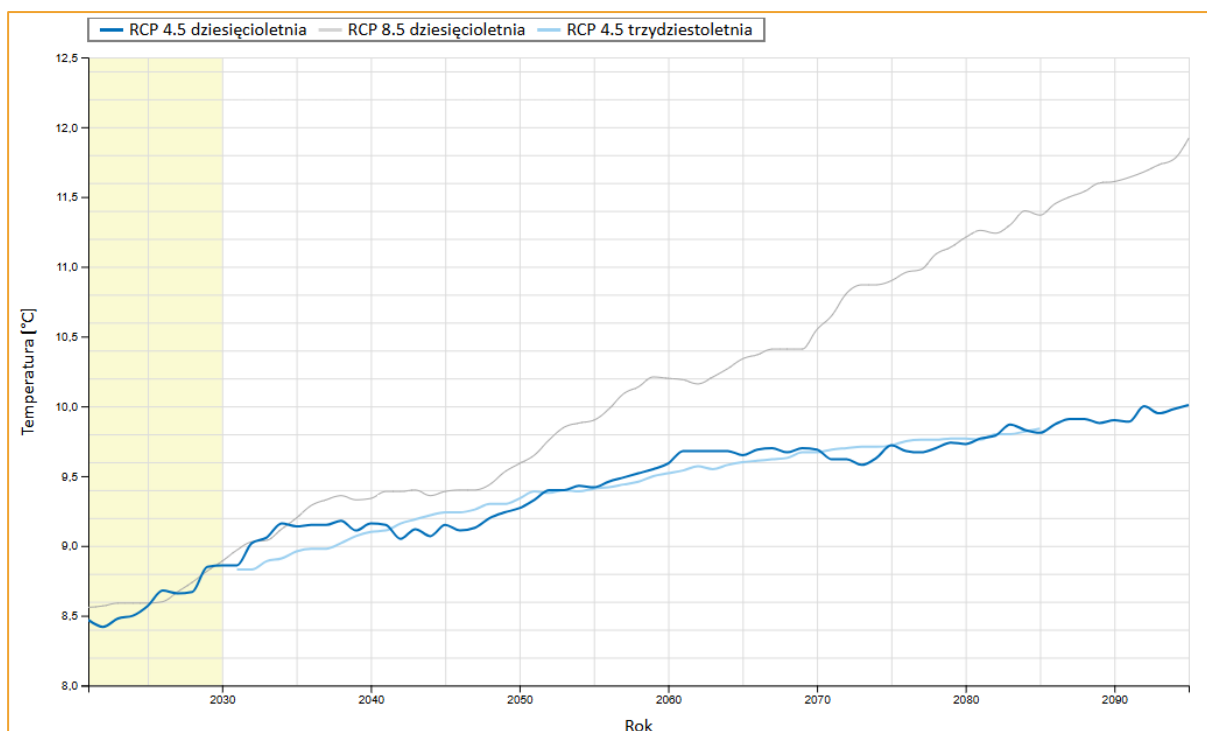
- w większości kraju obserwuje się zmiany w strukturze opadów, polegające na wzroście liczby dni z opadem o dużym natężeniu,
- we wschodniej części kraju, na wschód od Wisły wydłużają się okresy bezdeszczowe oraz okresy suszy,
- w chłodnej porze roku obserwuje się wzmożony udział prędkości wiatru w porywach ≥ 17 m/s, a w okresie letnim pojawiają się coraz częściej huraganowe prędkości wiatrów.

Prognozuje się, że zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne¹⁰⁴:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.: wydłużenie okresu wegetacyjnego, skrócenie okresu grzewczego, wydłużenie sezonu turystycznego;
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.: niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze), zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST LOKALNY

W odniesieniu do wszystkich powiatów w Polsce przeanalizowano możliwe scenariusze emisji gazów cieplarnianych i ich wpływu na poszczególne zmienne klimatyczne w perspektywie do 2100 roku.

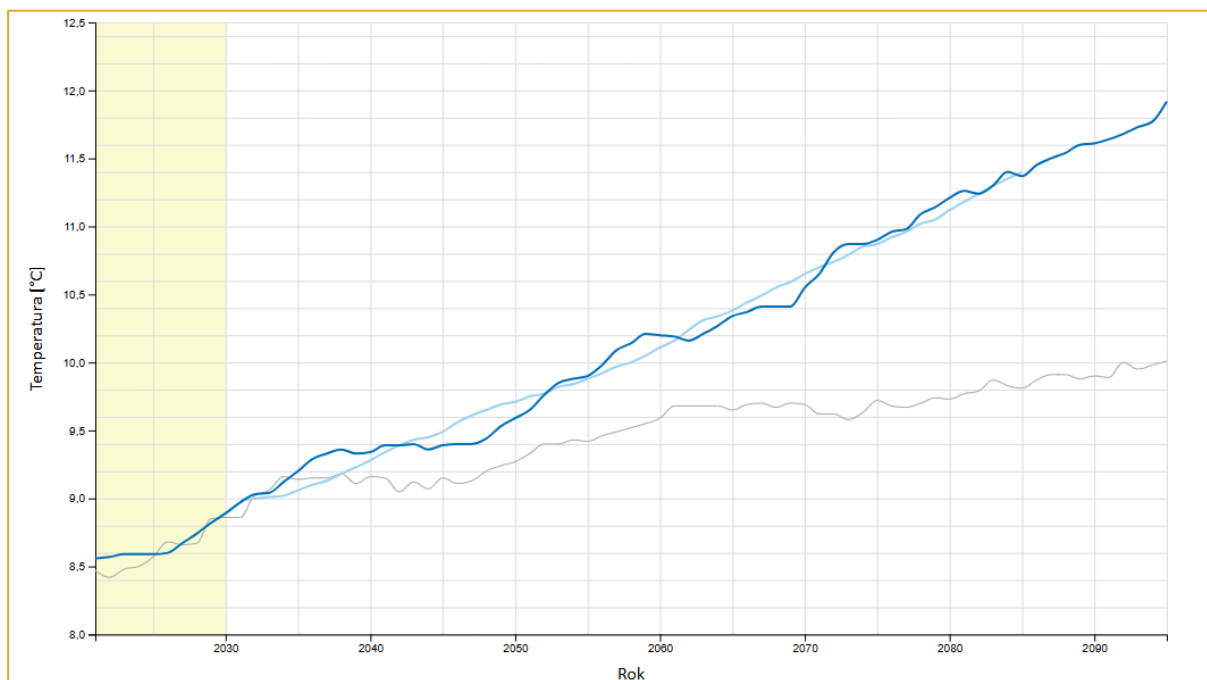

Ryc. 40 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie ostrowskim według scenariusza RCP 4.5 (wprowadzenie nowych technologii z redukcją emisji gazów cieplarnianych)

Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/>

¹⁰⁴ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

Zakładając większą niż obecnie redukcję emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii (scenariusz RCP 4.5) przewiduje się, iż do końca stulecia średnioroczna temperatura powietrza na obszarze powiatu ostrowskiego może wynosić ok. 10,0°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 1,5°C względem 2021 r.

Ryc. 41 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie ostrowskim według scenariusza RCP 8.5 (utrzymanie aktualnego tempa wzrostu emisji gazów cieplarnianych)

Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/>

W przypadku scenariusza pesymistycznego RCP 8.5, gdzie utrzymany pozostałby obecny trend emisji gazów cieplarnianych prognozuje się, iż średnioroczna temperatura powietrza na terenie powiatu ostrowskiego do 2100 roku może wzrosnąć do ok. 11,8°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 3,3°C względem 2021 r. Ponadto oprócz analizy temperatury uwzględniono inne wskaźniki klimatyczne takie jak: promieniowanie słoneczne, suma opadów atmosferycznych, prędkość wiatru, grubość pokrywy śnieżnej, wilgotność względna oraz wielkość zachmurzenia¹⁰⁵.

Poniżej dokonano podstawowej identyfikacji zaistniałych zmian klimatycznych. Porównano dane dla wybranych wskaźników meteorologicznych z okresów 30-to lecia i trzech przykładowych, ostatnich lat. Stwierdzono, że w rejonie gminy Nur:

- w 2011 r., w stosunku do wielolecia 1971-2000 wystąpił wzrost średniej temperatury powietrza o ok. 0,5° - 1,5 °C i rocznego usłonecznienia o ok. 300-350 h, nie odnotowano natomiast anomalii w sumie opadów atmosferycznych;
- w 2016 r., w stosunku do wielolecia 1971-2000 wystąpił wzrost średniej temperatury powietrza o ok. 1,0° - 1,5 °C, wzrost rocznej sumy opadów atmosferycznych o ok. 30 pkt % oraz wzrost rocznego usłonecznienia o ok. 100-200 h;
- w 2021 r., w stosunku do wielolecia 1991-2020 zaobserwowano wzrost rocznej sumy opadów atmosferycznych o ok. 10% natomiast nie zaobserwowano większych zmian w stosunku do średniej temperatury powietrza i usłonecznienia.

¹⁰⁵ Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/>.

PODSUMOWANIE

Zmiany klimatyczne zauważalne są w rejonie gminy Nur. Objawiają się one przede wszystkim:

- ociepleniem (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza);
- zwiększeniem rocznej ilości odpadów;
- zwiększeniem rocznego usłonecznienia;
- coraz częstszym występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci intensywnych burz i nawałnic, gradobić, huraganowych wiatrów oraz trąb powietrznych.

9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,*
- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,*
- *obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne,*
- *pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.*

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.¹⁰⁶

Na terenie gminy Nur wyznaczony został obszar szczególnego zagrożenia powodzią. Występuje on w dolinie Bugu. Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat)¹⁰⁷.

Aby przeciwdziałać zagrożeniu bezpieczeństwa ludności i jej mienia w obszarze szczególnie zagrożonym powodzią nie powinno lokalizować się nowej zabudowy stale związanej z gruntem, a ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w terenach istniejącej zabudowy lub dla obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

¹⁰⁶ Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie i Białymstoku.

¹⁰⁷ Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379).

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) w dolinie Bugu. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym, w granicach gminy Nur może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zalewowe rzeki Narew, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.¹⁰⁸

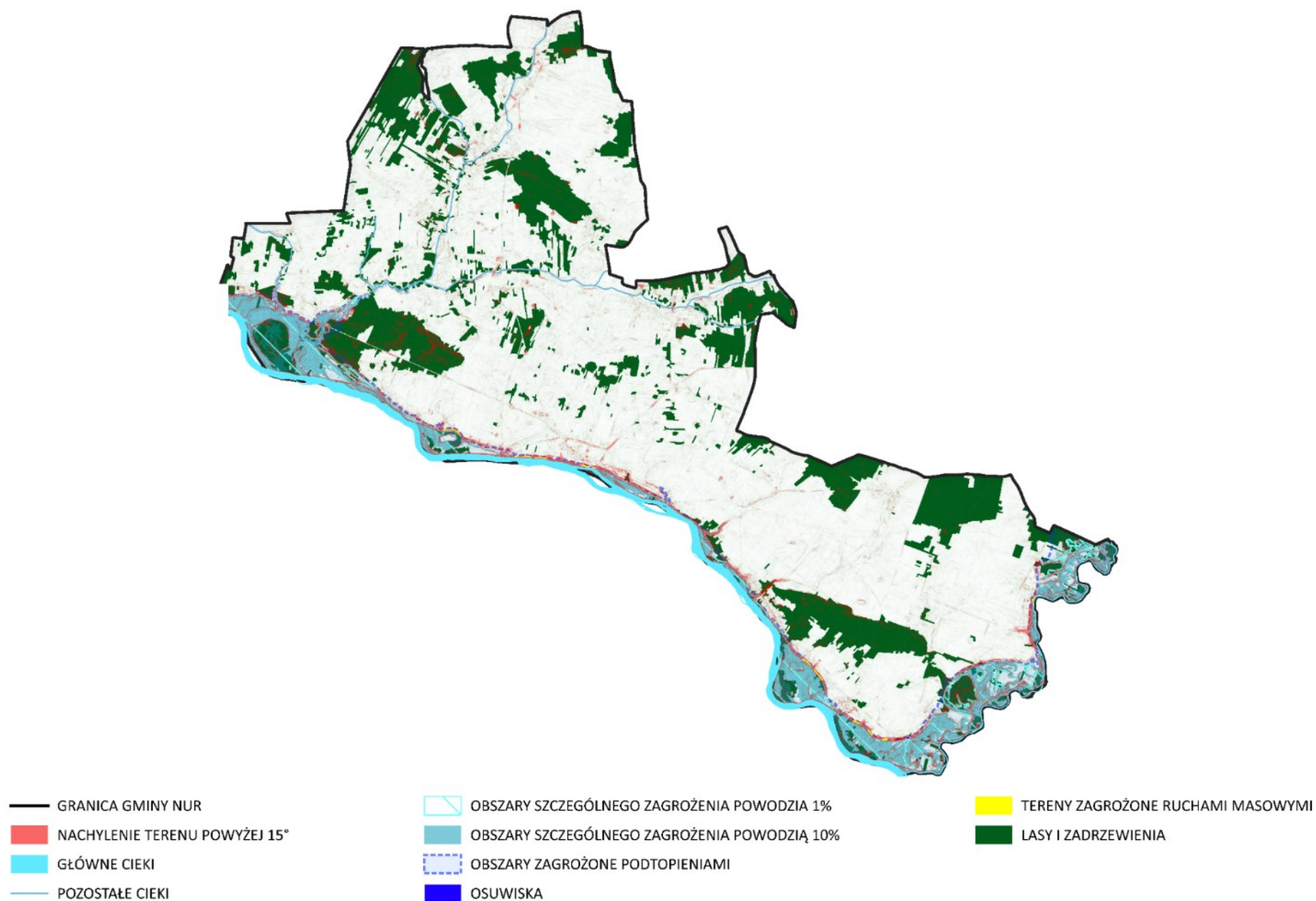
¹⁰⁸ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

Z uwagi na charakter rzeźby terenu, w tym stosunkowo duże zróżnicowanie form geomorfologicznych w granicach gminy Nur występują różne klasy spadków terenowych (rozdz. 5.1.1.).

Występują zarówno powierzchnie płaskie lub lekko faliste (wierzchowiny wysoczyzn morenowych oraz równiny sandrowe), jak i powierzchnie urozmaicone, o spadach przekraczających 15° (strome brzegi rzeki Bug, strefy marginalne wysoczyzn morenowych). Nie mniej należy zaznaczyć, iż na terenie gminy dominują obszary, na których nachylenie stoków nie przekracza 5° .

Jednocześnie, na obszarze gminy Nur zidentyfikowano osuwiska oraz tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi. Obejmują one najbardziej strome partie brzegów rzeki Bug. Podkreśla się przy tym, że rejonu te obejmują niewielką powierzchnię.

Ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych może wzrosnąć, gdy stoki te nie będą porośnięte roślinnością w wystarczającym stopniu. Korzenie drzew przytrzymują bowiem zwietrzeliny skalne, uniemożliwiając tym samym ich zsuniecie ze skarp. Istotny wpływ na ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych posiada również budowa geologiczna stoków. Nie mniej należy podkreślić, iż tereny o wyższych nachyleniach obejmują relatywnie niewielkie obszary, w związku z powyższym uwarunkowanie to nie będzie w sposób szczególnie znaczący oddziaływać na rozwój zagospodarowania przestrzennego.

Ryc. 42 Zagrożenia wynikające z położenia geograficznego na terenie gminy Nur

Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Susza oznacza dostępność wody poniżej średniej w określonych warunkach naturalnych i jest zjawiskiem ciągłym o zasięgu regionalnym. Suszą nazywa się nie tylko zjawiska ekstremalne, ale wszystkie, które występują w warunkach mniejszej dostępności wody dla danego regionu. W warunkach Polski susze obserwuje się przeważnie w okresie letnim. Jest to związane z wysokim ciśnieniem powietrza i wyższą od wartości normalnych temperaturą powietrza, co powoduje zwiększenie zarówno wartości ewapotranspiracji, jak i zapotrzebowania na wodę. W związku z tym podatność na tworzenie się suszy podlega regionalizacji, która głównie odpowiada panującym tam warunkom klimatycznym (opady i temperatura) oraz geomorfologicznym cechom danej zlewni. Suszę dzielimy na cztery typy genetyczne: suszę atmosferyczną, suszę rolniczą, suszę hydrologiczną oraz suszę hydrogeologiczną, które wyznaczają kolejne etapy jej rozwoju.¹⁰⁹

W Polsce zagadnieniem suszy, zajmuje się m.in. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB). Instytut na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi System Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR), na podstawie którego opracowano wartości klimatycznego bilansu wodnego oraz określono aktualny stan zagrożenia suszą rolniczą.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.¹¹⁰

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Nur:

- w stopniu „silnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy atmosferycznej;
- prawie w całości w stopniu „ekstremalnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej;
- w całości w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej;
- w stopniu „słabym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrogeologicznej;
- w przeważającej części w stopniu „silnym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy.

Gmina Nur w przeważającej części położona jest na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występują głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Najmniejsze ryzyko wystąpienia suszy występuje na terenie zwartych kompleksów leśnych. Należy nadmienić, iż są to jednocześnie rejony, w których istnieje realne niebezpieczeństwo wystąpienia pożaru. W przypadku niekorzystnych warunków wietrznych oraz upalnej i bezdeszczowej pogody może dojść do niekontrolowanego rozprzestrzeniania się ognia na większe pałacie lasów. Stosunkowo niewielkie zagrożenie suszą obejmują również rejony doliny rzecznej Bugu oraz zagłębień terenowych, w których stale lub okresowo może gromadzić się woda.¹¹¹

¹⁰⁹ Materiał źródłowy: <http://posucha.imgw.pl>.

¹¹⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).

¹¹¹ Materiał źródłowy: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Nur w ok. 21% pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapalaki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2023 roku na terenie gminy Nur odnotowano łącznie 10 pożarów, z czego wszystkie sklasyfikowano jako „małe”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 17 zdarzeń, z czego: 9 dotyczyło silnego wiatru, 3 zdarzeń medycznych, 2 zdarzeń związanych z opadem śniegu oraz 3 zdarzeń w komunikacji.¹¹²

¹¹² Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2023 r.

9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Nur nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA).¹¹³

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Na terenie gminy funkcjonują zakłady zajmujące się usługami budowlanymi obiektów stalowych, produkcją konstrukcji metalowych, montażem produkcji stalowych itp.

W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa. Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne).

Przebieg przez teren gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga krajowa nr 63 i droga wojewódzka nr 694) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększa możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

¹¹³ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

9.5. WNIOSKI

Funkcjonujące na terenie gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).

Niższy w stosunku do średniej dla województwa i kraju wskaźnik popełnianych przestępstw.

Relatywnie wysoka wykrywalność sprawców przestępstw na tle województwa i kraju.

Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).

Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.

Występowanie obszarów zagrożonych powodzią w dolinie rzeki Bug oraz możliwość wystąpienia podtopień od wód gruntowych.

Obecność sieci melioracyjnej, jako obiekty służące przeciwdziałaniu skutkom potencjalnej powodzi.

Zidentyfikowane osuwiska oraz tereny predysponowane do wystąpienia ruchów masowych.

Położenie gminy w obszarze o wysokim ryzyku wystąpienia suszy i pożarów.

Stosunkowo niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.

Postępujące, globalne zmiany klimatyczne, odczuwalne zwłaszcza w związku z występującymi coraz częściej ekstremalnymi stanami pogody lub anomaliami.

Wystąpienie na odcinku drogi krajowej oraz drogi wojewódzkiej zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

10. POLITYKA SPOŁECZNA

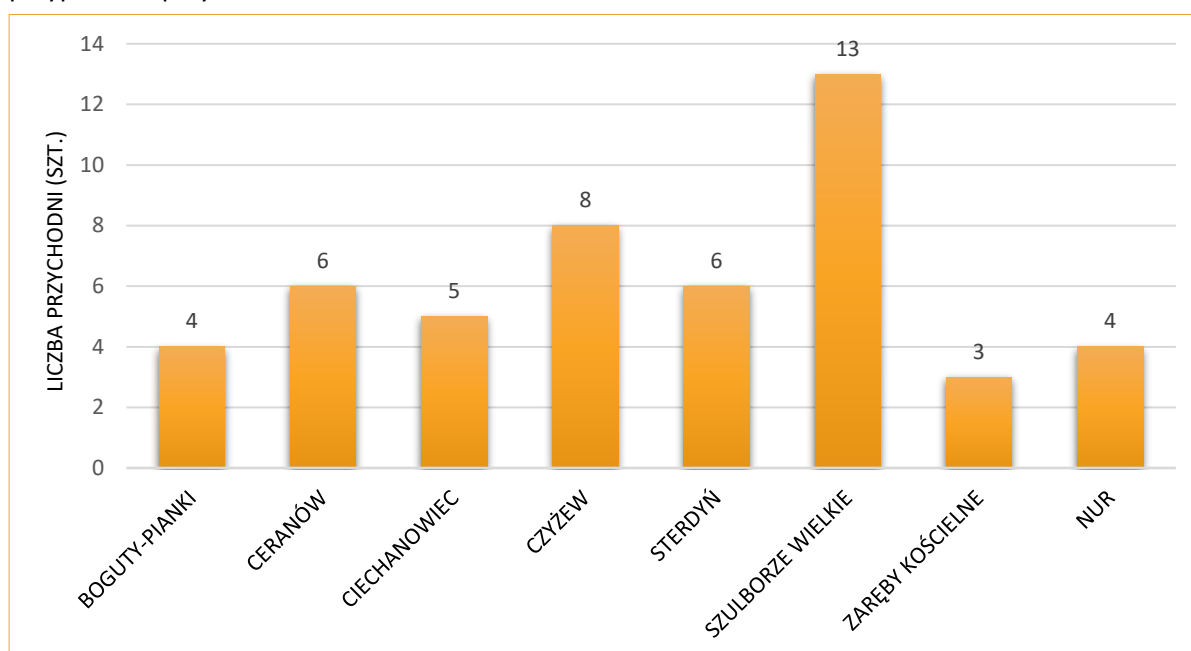
10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia¹¹⁴:

- Przychodnia Zdrowia w Nurze;
- 1 apteka ogólnodostępna.

Najbliższa stacja ratownictwa medycznego oraz szpitale świadczące specjalistyczne usługi zdrowotne znajdują się w Ostrowi Mazowieckiej lub pobliskich ośrodków wojewódzkich.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 4 obiekty na 10 tys. osób, co jest drugim najniższym wynikiem w porównaniu do gmin ościennych (zaraz po gm. Zaręby Kościelne). Najkorzystniejszą sytuację obserwuje się w gminie Szulborze Wielkie, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypada 13 przychodni.

Ryc. 43 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

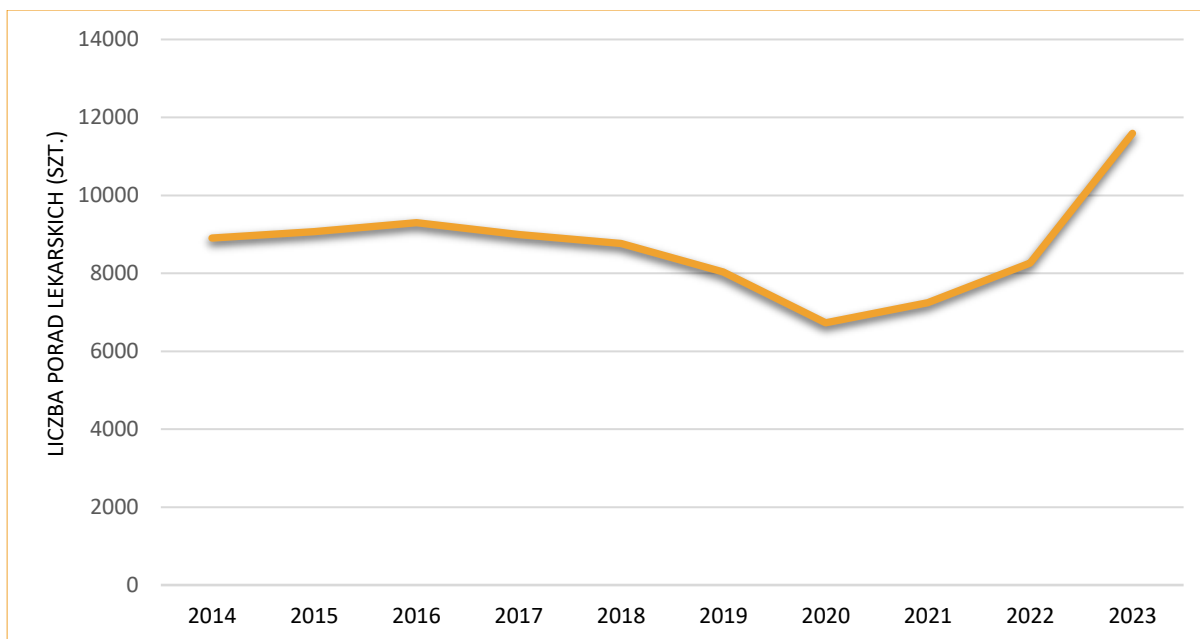
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 23.05.2025 r.)

Jednocześnie dla powiatu ostrowskiego wskaźnik ten wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, natomiast dla woj. mazowieckiego 6 obiektów na 10 tys. osób. W związku z powyższym sytuacja w gminie jest mniej korzystna w stosunku do średniej powiatowej i średniej wojewódzkiej.

Z uwagi na ww. uwarunkowania można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Nur jest przeciętny. Niedostateczna jest również dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rocznie od 7,2 tys. do ok. 11,6 tys. porad lekarskich, przy czym rok 2020 odznaczył się wyraźnym spadkiem udzielanych porad w stosunku do poprzedniego roku. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i mniejszą liczbą zgłoszeń do poradni.

¹¹⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur.

Ryc. 44 Liczba udzielanych porad lekarskich w gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 23.05.2025 r.)

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Nur na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025;
- Gminny Program Wspierania Rodziny w gminie Nur na lata 2025-2027;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2027;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 za 2024 rok;
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Nur na rok 2025.
- Program operacyjny Pomoc Żywnościowa 2021-2027 współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nurze. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie rozwiązać przy wykorzystaniu własnych możliwości, umiejętności i zasobów. Formy pomocy oferowane przez instytucję obejmują świadczenia niepieniężne tj. praca socjalna, pomoc w postaci schronienia, posiłku, odzieży, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz kierowanie do Domu Pomocy Społecznej. Do pozostałych form pomocy należą: zasiłek stały, zasiłek okresowy, specjalny zasiłek celowy.¹¹⁵

Na terenie gminy Nur w miejscowości Żebry Laskowiec znajduje się Dom Pomocy Społecznej.

¹¹⁵ Materiał źródłowy <https://gops.gminanur.pl/formy-pomocy-spolecznej.html>

Tab. 21 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA OSÓB (OS.)	309	271	233	216	183	151	131	136	130	154
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	10,6	9,5	8,3	7,8	6,7	5,7	5,0	5,3	5,1	6,2

Material źródłowy: Dane GUS., stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 23.05.2025 r.)

W gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2023 roku z pomocy społecznej skorzystało 154 osób, czyli o 155 osób mniej niż w 2014 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: bezrobocie, ubóstwo, potrzeba ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

W 2023 r. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obejmującej udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy rzeczowej i innego rodzaju wsparcia przedstawiało się następująco:

Tab. 22 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w gminie

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY [zł]	LICZBA ŚWIADCZEŃ/ŚWIADCZENIOBIORCÓW
Zasiłki stałe	51 735,50	91 świadczeń 10 os.
Zasiłki okresowe	93 024,62	185 świadczeń 64 os.
Zasiłki celowe	6 493,55	13 rodzin
Składki na ubezpieczenie zdrowotne	4 415,43	10 os.
Odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej	153 359,72	3 os.
Pomoc w formie posiłku oraz w formie zasiłków celowych w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”	43 685,75	83 os.
Pomoc w formie usług opiekuńczych	47 928,68	13 os.
Pomoc dla mieszkańców gminy Nur w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020	23 549,76	256 os.
Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów (Stypendia szkolne)	34 174,76	20 os.
Karta Dużej Rodziny	956,00	79 os.

Material źródłowy: Raport o stanie Gminy Nur za rok 2023, 2024.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie gminy znajduje się 1 208 budynków mieszkalnych, a sama liczba mieszkań wynosi 1 198. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 85,2 m², co jest wartością zbliżoną do średniej dla powiatu ostrowskiego (85,0 m²).¹¹⁶

¹¹⁶ Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Tab. 23 Gospodarka mieszkaniowa gminy w latach 2014-2023

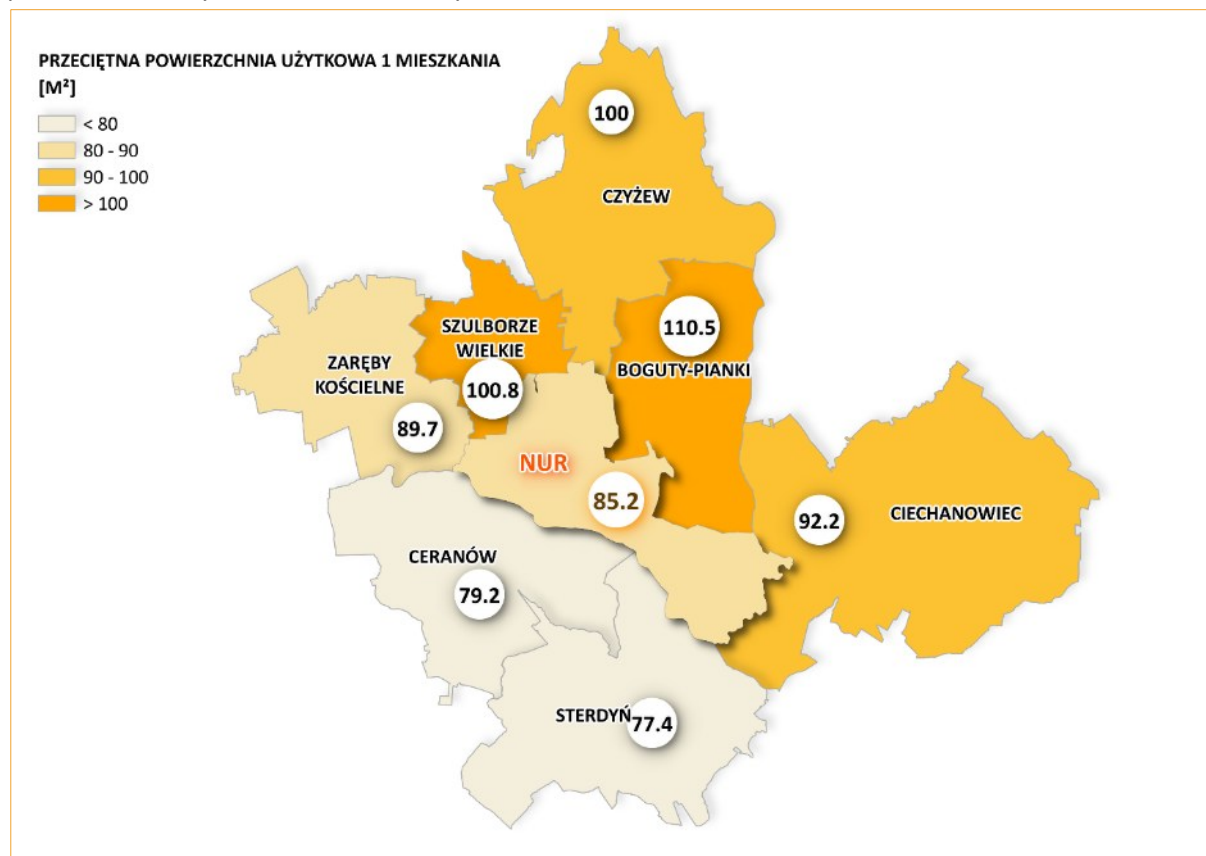
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH									
1 236	1 237	1 238	1 238	1 237	1 242	1 204	1 204	1 208	1 208
LICZBA MIESZKAŃ									
1 262	1 264	1 266	1 269	1 268	1 267	1 192	1 191	1 195	1 198
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W M ²									
85,3	85,2	85,2	85,3	85,3	85,3	84,5	84,8	85,1	85,2

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 23.05.2025 r.)

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Nur:

- spada liczba budynków mieszkalnych;
- spada liczba mieszkań;
- przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań utrzymują się na względnie stałym poziomie.

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Nur osiąga jedną z niższych wartości. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Sterdyń (77,4 m²). W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje gmina Boguty-Pianki, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 110,5 m².

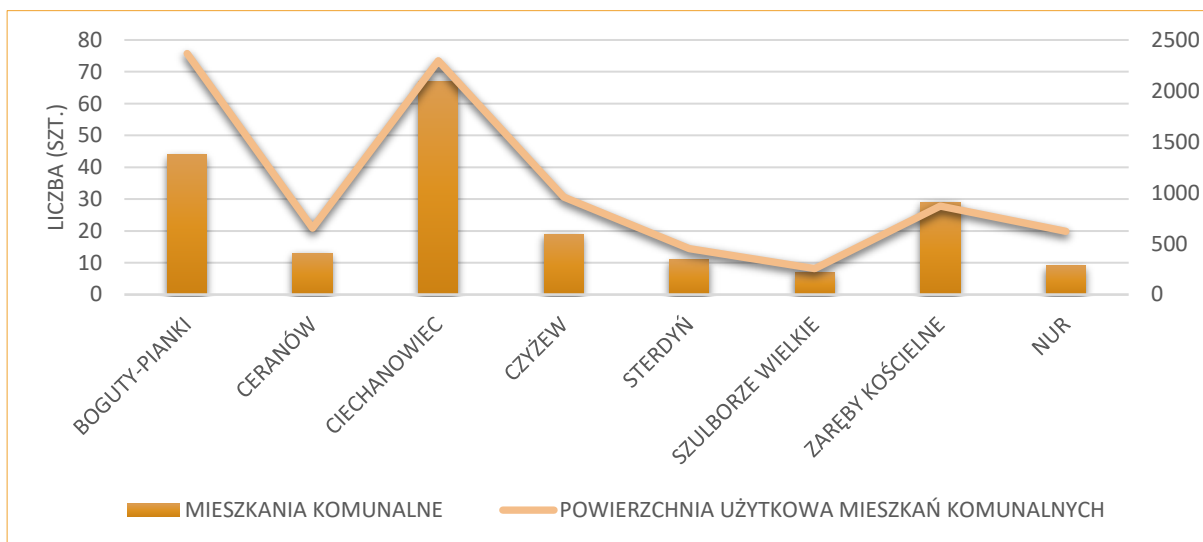
Ryc. 45 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Nur oraz gminach ościennych w 2023 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2023 r.

Gmina Nur posiada zasoby komunalne w liczbie 9 mieszkań, w tym 6 zamieszkałych planowanych do remontu (znajdujących się w Zuzeli oraz w Nurze na ul. Ogrodowej). Pozostałe mieszkania są w stanie surowym, nienadającym się do zamieszkania. Wszystkie mieszkania posiadają dostęp do sieci

wodociągowej, natomiast w dalszym ciągu niedostateczne jest wyposażenie w sieć kanalizacyjną oraz centralne ogrzewanie.¹¹⁷

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się zdecydowanie niekorzystnie, gdyż jedynie na terenie gminy Szulborze Wielkie znajduje się mniejsza liczba mieszkań komunalnych (7). Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuację kształtuje się w gm. miejsko-wiejskiej Ciechanowiec, gdzie znajduje się w sumie 67 mieszkań komunalnych, o całkowitej powierzchni wynoszącej 2 297 m². Jednocześnie zaznacza się, iż na obszarze miasta znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, przez co wynik ten nie jest w pełni reprezentatywny. W przypadku pozostałych gmin wiejskich, w tym zestawieniu przodują gminy Boguty-Pianki i Zaręby Kościelne, w których znajduje się kolejno 44 i 29 mieszkań, o łącznej powierzchni 2 367 m² i 869 m².¹¹⁸

Ryc. 46 Mieszkania komunalne w gminie Nur i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r. oraz dane Urzędu Gminy Nur.

Mieszkania treningowe lub wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Na terenie gminy Nur nie znajdują się żadne mieszkania treningowe i wspomagane.

¹¹⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Nur oraz dane GUS, stan na 2023 r.

¹¹⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

10.4. WNIOSKI

Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.

Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.

W dalszym ciągu ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Relatywnie niski wskaźnik przychodni na 10 tys. mieszkańców w stosunku do większości gmin ościennych.

Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.

Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).

Wyraźny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach.

Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii oraz wspierania rodziny.

Spadek liczby budynków mieszkalnych i mieszkań w gminie na przestrzeni ostatnich lat.

Niższy wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania w stosunku do większości gmin ościennych.

Niska liczba mieszkań komunalnych w stosunku do większości gmin ościennych.

Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Nur funkcjonują następujące placówki oświatowe¹¹⁹:

- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Nurze;
- Szkoła Podstawowa Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w miejscowości Zuzela;
- Punkt Dziennego Opiekuna „Małe Ludki”.

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Nur kształtowała się następująco:

Tab. 24 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Nur w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	43	38	44	40	40	50	56	76	76	68
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	165	154	144	159	171	156	143	139	126	136

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 20.05.2025 r.)

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Nur obserwowany jest od kilku lat nieznaczny spadek liczby uczniów szkół podstawowych. Jednocześnie zaznacza się, iż wzrost, który nastąpił w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz z początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne¹²⁰ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

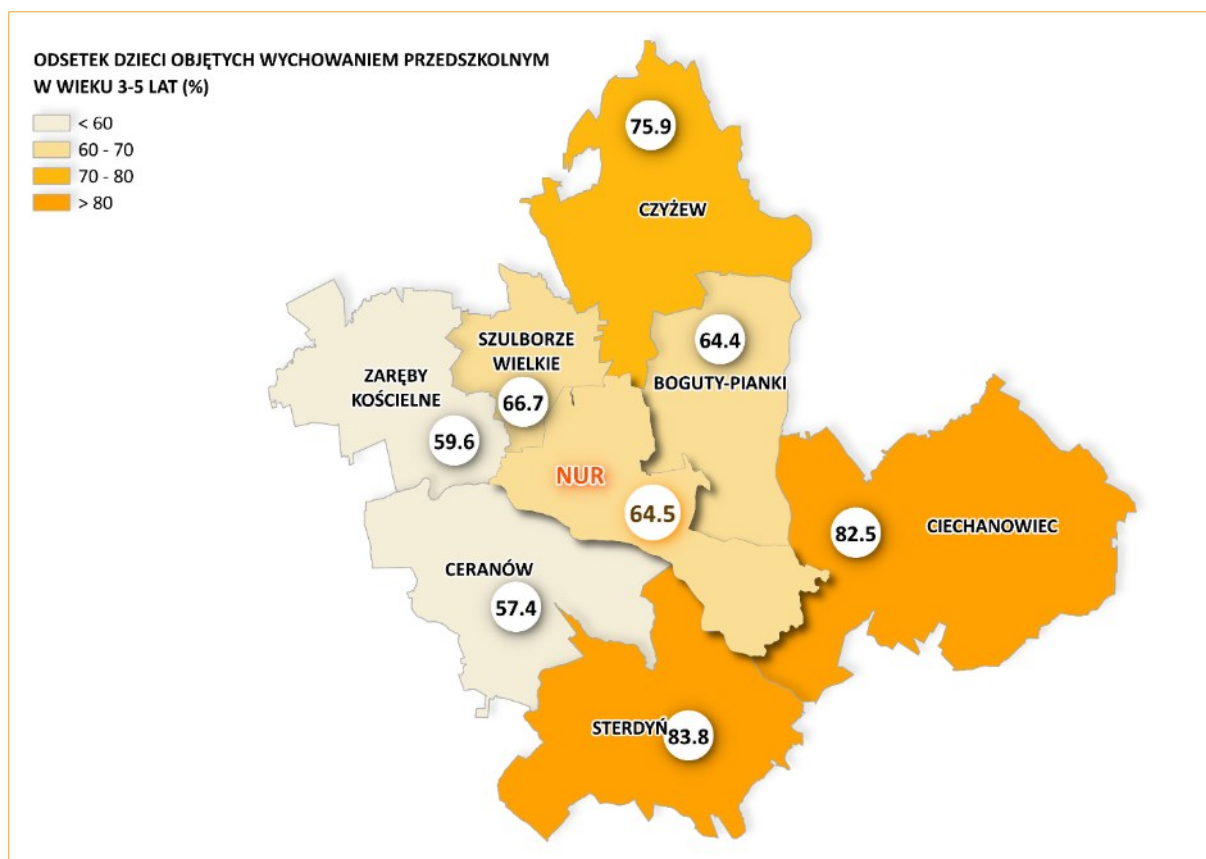
W przypadku wychowania przedszkolnego obserwuje się wzrost liczby dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na przestrzeni ostatnich lat. W 2014 r. liczba ta wynosiła 43 dzieci, natomiast w 2023 roku wzrosła do 68 dzieci. W gminie Nur odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat wynosi ok. 64,5%, co w zestawieniu do gmin ościennych jest relatywnie niskim wynikiem. Najwyższy odsetek przypada na gminę Sterdyń (83,8%), natomiast na ostatniej pozycji plasuje się gmina Cerań (57,4%).¹²¹

¹¹⁹ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Nur za rok 2023.

¹²⁰ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

¹²¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 20.05.2025 r.)

Ryc. 47 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat w gminie Nur na tle gmin ościennych w 2023 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 26.05.2025 r.)

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.¹²²

Zgodnie z danymi GUS za 2023 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Nur (82,9% brutto; 76,2% netto) są zauważalnie niższe w stosunku do całego powiatu ostrowskiego (92,0% brutto; 91,1% netto).

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Nur funkcjonuje obecnie 16 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych, co przekłada się na wskaźnik ok. 6,2 organizacji na 1000 mieszkańców.¹²³

Na terenie gminy Nur funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia:

- Fundacja Czarna Nadbużańska;
- Kółko Rolnicze w Murawskich;
- Kółko Rolnicze w Nurze;

¹²² Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

¹²³ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

- Kółko Rolnicze w Ołowskich;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Godlewie Wielkich;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kramkowie Lipskim;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Murawskich Nadbużnych;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Nurze;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Obrytem;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ołtarzach Gołaczach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Strękwowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ślepowronach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zaskowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zuzeli;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Żebrach Laskowcu;
- Stowarzyszenie Przyjaciół SOSW w Zuzeli „Jestem, pomagam, daję radość”.

Ponadto na terenie gminy Nur funkcjonują 4 Koła Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie „Towarzystwo Przyjaciół Nura” oraz stowarzyszenie „Zespół Śpiewaczy Nadbużanie”.¹²⁴ Gmina należy również do Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Zielone Sioło”.¹²⁵

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Nur w latach 2018-2025 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 25 Frekwencja wyborcza w gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2018-2025

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2018	Wybory Samorządowe	55,64	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	43,72	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	59,02	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	64,90	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	77,98	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	75,89	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	64,94	40,9
2024	Wybory Samorządowe	59,64	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	39,48	40,7
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	67,47	67,3
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	73,80	71,6

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

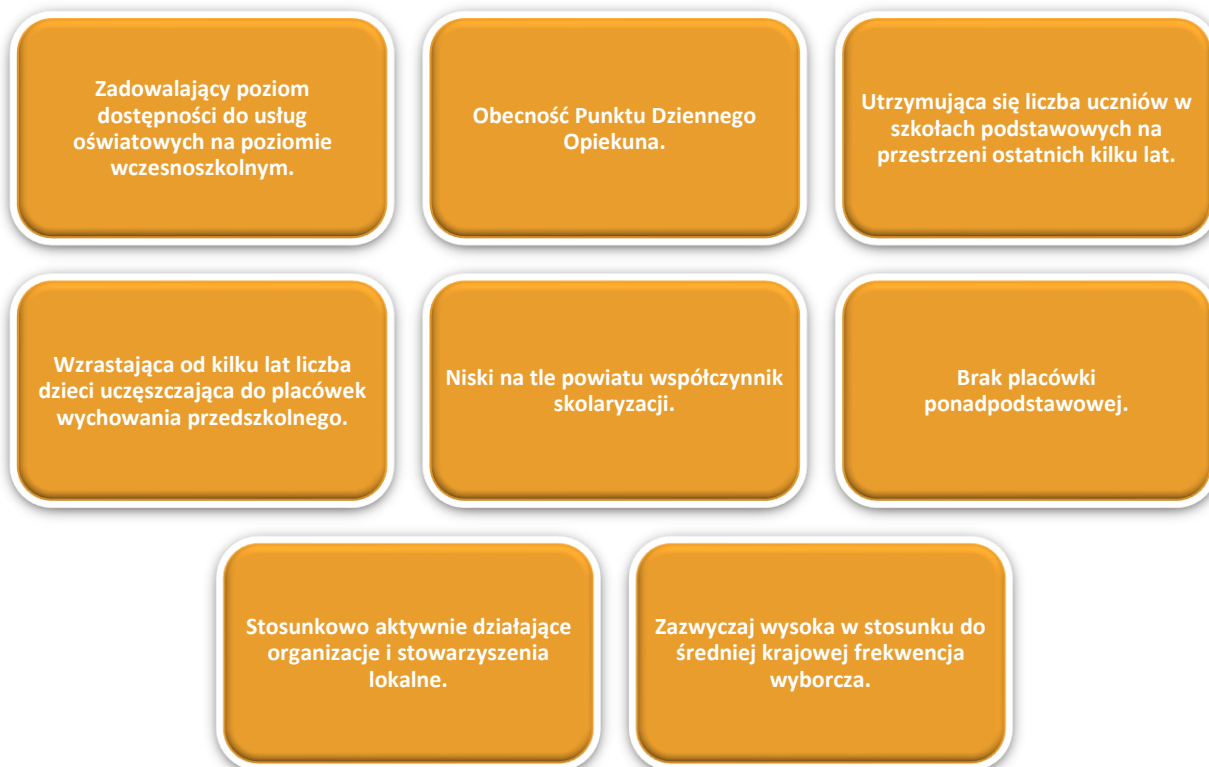
Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Nur w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2018-2025 jest zróżnicowana. Jednocześnie zaznacza się, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w gminie jest zazwyczaj wyższa niż średnia dla Polski. Wskaźnik ten był szczególnie dużo wyższy podczas wyborów samorządowych w 2018 i 2024 roku. Najwyższą frekwencję wyborczą w analizowanych latach w gminie odnotowano podczas II tury wyborów prezydenckich

¹²⁴ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Nur za 2023 rok.

¹²⁵ Materiał źródłowy: <https://www.zielonesioło.pl>.

w 2020 roku (77,98%), co znacząco przekraczało średnią krajową (68,2%). Najniższa frekwencja wyborcza miała miejsce w trakcie wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku (39,48%), która była nieznacznie niższa od średniej krajowej (40,7%).¹²⁶

11.4. WNIOSKI

¹²⁶ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

12. FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

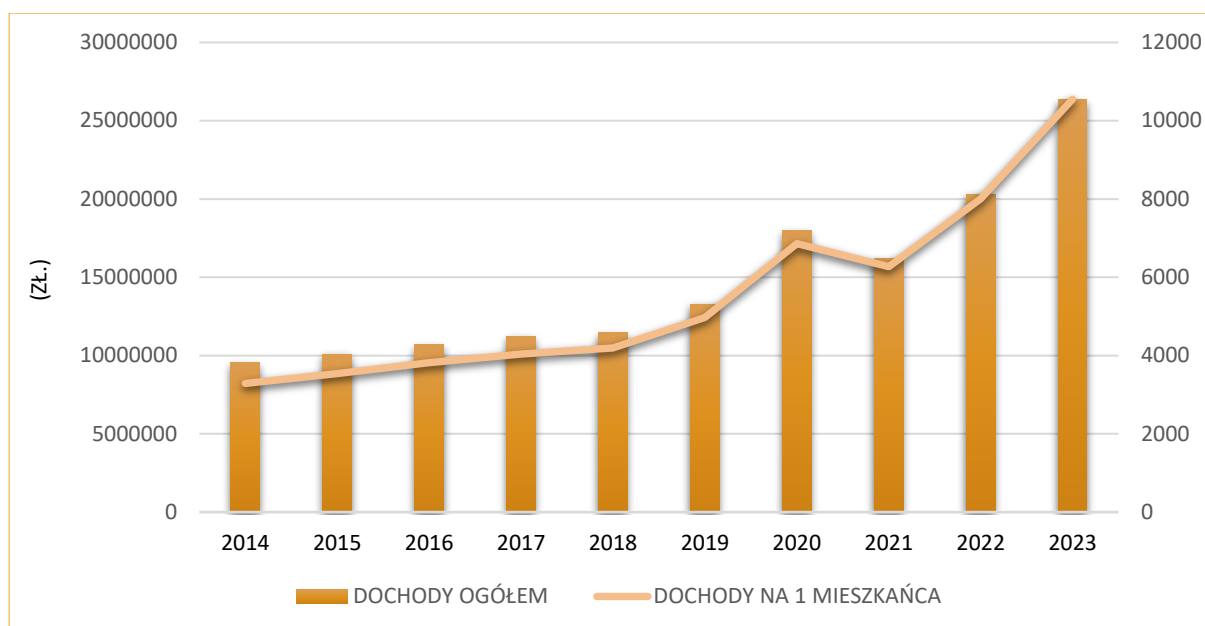
Dochody ogółem gminy Nur na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 9,5 mln zł w 2014 r. do ok. 26,3 mln zł w 2023 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 287 zł/os. w 2014 r. do ok. 10 549 zł/os. w 2023 r.).¹²⁷

Tab. 26 Dochody ogółem gminy w latach 2014-2023

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2014	9 553 711,06	3 287,58
2015	10 096 029,55	3 542,47
2016	10 692 460,28	3 820,10
2017	11 221 386,31	4 037,92
2018	11 450 735,02	4 192,87
2019	13 277 222,28	4 972,74
2020	17 981 616,58	6 863,21
2021	16 169 515,75	6 274,55
2022	20 313 313,44	8 006,82
2023	26 341 356,60	10 549,20

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

¹²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2023 r.

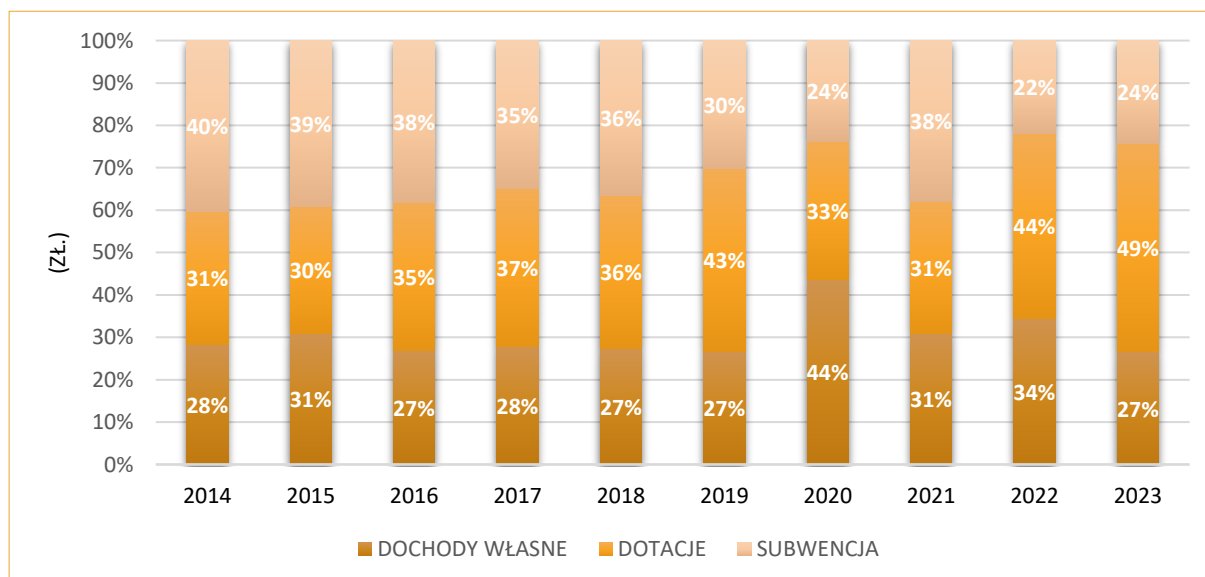

Ryc. 48 Dochody ogółem gminy w latach 2014-2023 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Nur tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2014-2023 r. całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad dwukrotnie (z ok. 2,7 mln zł w 2014 r. do ok. 6,9 mln zł w 2023 r.). Wzrost każdej ze składowych dochodu gminy w analizowanym okresie oscylował najczęściej w granicach 30-40%, a największym udziałem w jej dochodach w ostatnim roku analizy charakteryzowały się dotacje (49%).¹²⁸

Ryc. 49 Struktura dochodów w gminie w latach 2014-2023

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹²⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

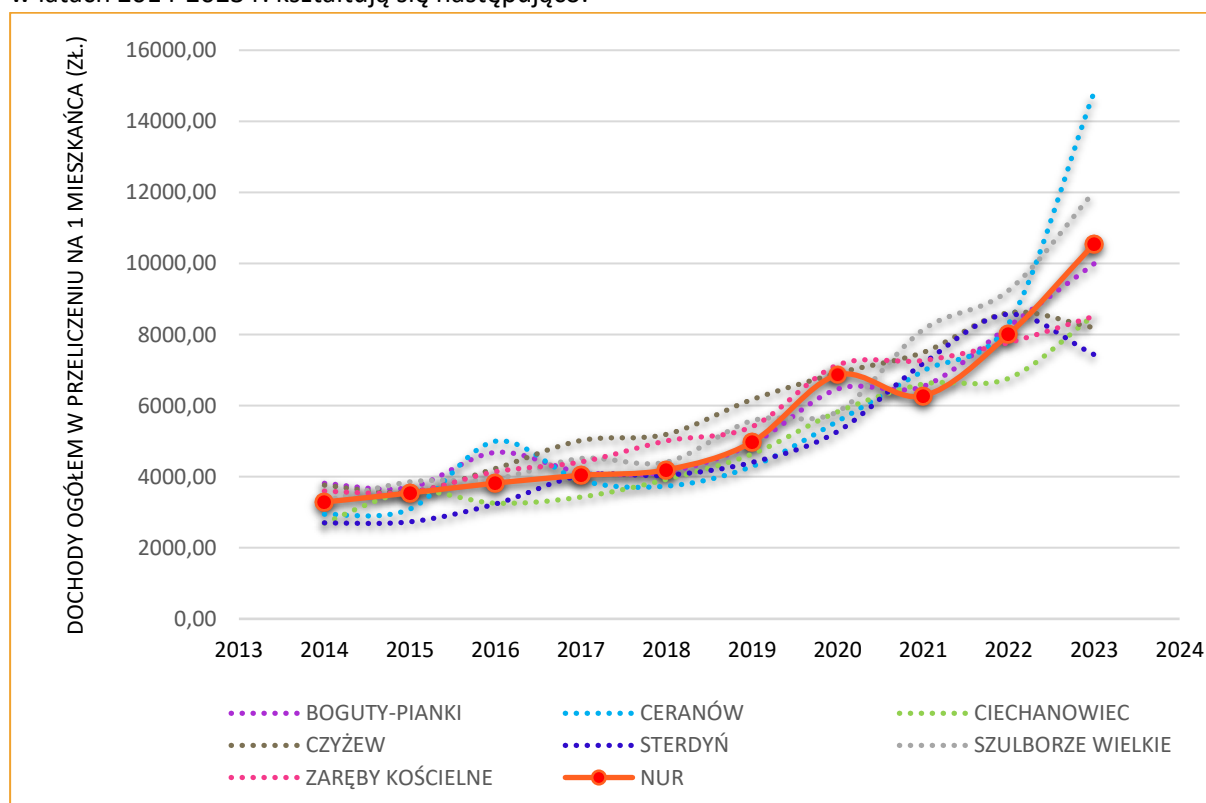
Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają m.in.:¹²⁹

- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu podatku od środków transportowych;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z tytułu wpływu z usług.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Nur w odniesieniu do gmin sąsiednich w latach 2014-2023 r. kształtują się następująco:

Ryc. 50 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Nur i w gminach sąsiednich w latach 2014-2023 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

W analizowanym okresie największy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowała gmina Ceranów, osiągając wzrost o niemal 12 tys. zł. W latach 2014-2023 poziom dochodów na mieszkańca w gminie Nur wzrósł o ok. 7,2 tys. zł i był to trzeci najwyższy wynik spośród gmin sąsiednich, ustępując gminie Szulborze Wielkie, gdzie dochód na 1 mieszkańca wzrósł o ok. 8,7 tys. zł. Zdecydowanie najniższy wynik zanotowano w gminie Czyżew, gdzie kwota ta wzrosła jedynie o ok. 4,4 tys. zł.

¹²⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS.

12.2. WYDATKI GMINY

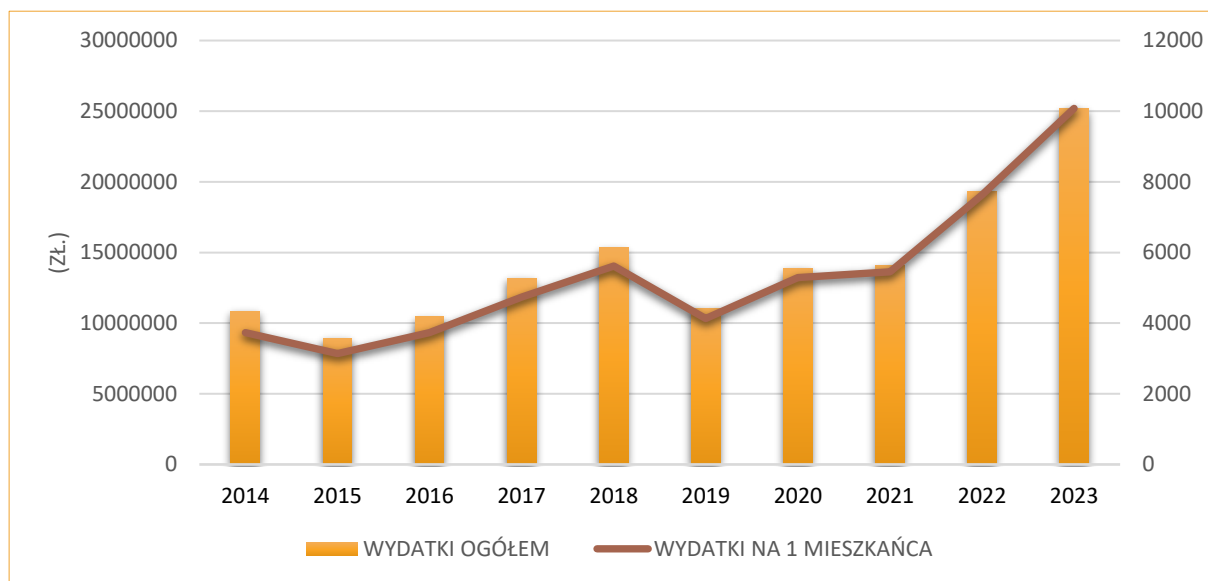
Konsekwencją wzrostu dochodów gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły ponad dwukrotnie, z poziomu ok. 10,8 mln zł w 2014 r. do ok. 25,2 mln zł w 2023 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 727 zł/os. w 2014 r. do ok. 10 079 zł/os. w 2023 r.).¹³⁰

Tab. 27 Wydatki ogółem gminy w latach 2014-2023

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2014	10 830 978,59	3 727,11
2015	8 945 730,30	3 138,85
2016	10 445 868,02	3 732,00
2017	13 169 951,71	4 739,10
2018	15 342 909,33	5 618,06
2019	11 034 683,71	4 132,84
2020	13 860 837,30	5 290,40
2021	14 050 152,17	5 452,14
2022	19 343 623,03	7 624,61
2023	25 167 574,36	10 079,12

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 51 Wydatki ogółem gminy w latach 2014-2023 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

Wydatki budżetów gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2023 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 47,5% (ok. 11,9 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 52,5% (ok. 13,2 mln zł).

¹³⁰ Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Realizacja wydatków budżetu gminy w 2023 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 28 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w gminie w 2023 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	4 550 318,19	18,08
Dział 400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	358 801,05	1,43
Dział 600	Transport i łączność	7 938 410,65	31,54
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	127 253,89	0,51
Dział 710	Działalność usługowa	4 920,00	0,02
Dział 720	Informatyka	73 562,25	0,29
Dział 750	Administracja publiczna	2 407 607,83	9,57
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	50 376,89	0,20
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	94 650,49	0,38
Dział 757	Obsługa długu publicznego	223 635,09	0,89
Dział 758	Różne rozliczenia	12 000,00	0,05
Dział 801	Oświata i wychowanie	3 722 701,71	14,79
Dział 851	Ochrona zdrowia	17 023,85	0,07
Dział 852	Pomoc społeczna	768 635,18	3,05
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	37 094,67	0,15
Dział 855	Rodzina	1 685 820,19	6,70
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 459 631,45	9,77
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	634 925,18	2,52
Ogółem		100%	

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

Największy udział wydatków gminy w 2023 r. przypadł na Dział 600 – Transport i łączność (ok. 31,54%). Relatywnie duży udział w wydatkach dotyczył również działu 010 – Rolnictwa i łowiectwa (18,08%) oraz działu 801 – Oświata i wychowanie (14,79%).

Najmniej środków przeznaczono natomiast kolejno na działalność usługową (ok. 4,9 tys. zł), różne rozliczenia (ok. 12 tys. zł), ochronę zdrowia (ok. 17 tys. zł), edukacyjną opiekę wychowawczą (ok. 37,1 tys. zł), urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa (ok. 50,4 tys. zł) oraz informatykę (ok. 73,6 tys. zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2014-2023 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Nur kształtował się następująco:

Tab. 29 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UDZIAŁ %	24,3	10,4	4,1	22,3	31,6	2,6	20,4	18,4	26,9	52,5

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne – dochody i wydatki budżetów JST - wskaźniki, stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 27.05.2025 r.)

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów gminy stanowiły źródła zewnętrzne – dotacje. Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych.

12.4. WNIOSKI

Sukcesywny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.

Relatywnie wysoki udział dochodów na 1 mieszkańca w stosunku do większości gmin ościennych.

Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych (dotacji unijnych i subwencji).

Sukcesywny wzrost wydatków ogółem.

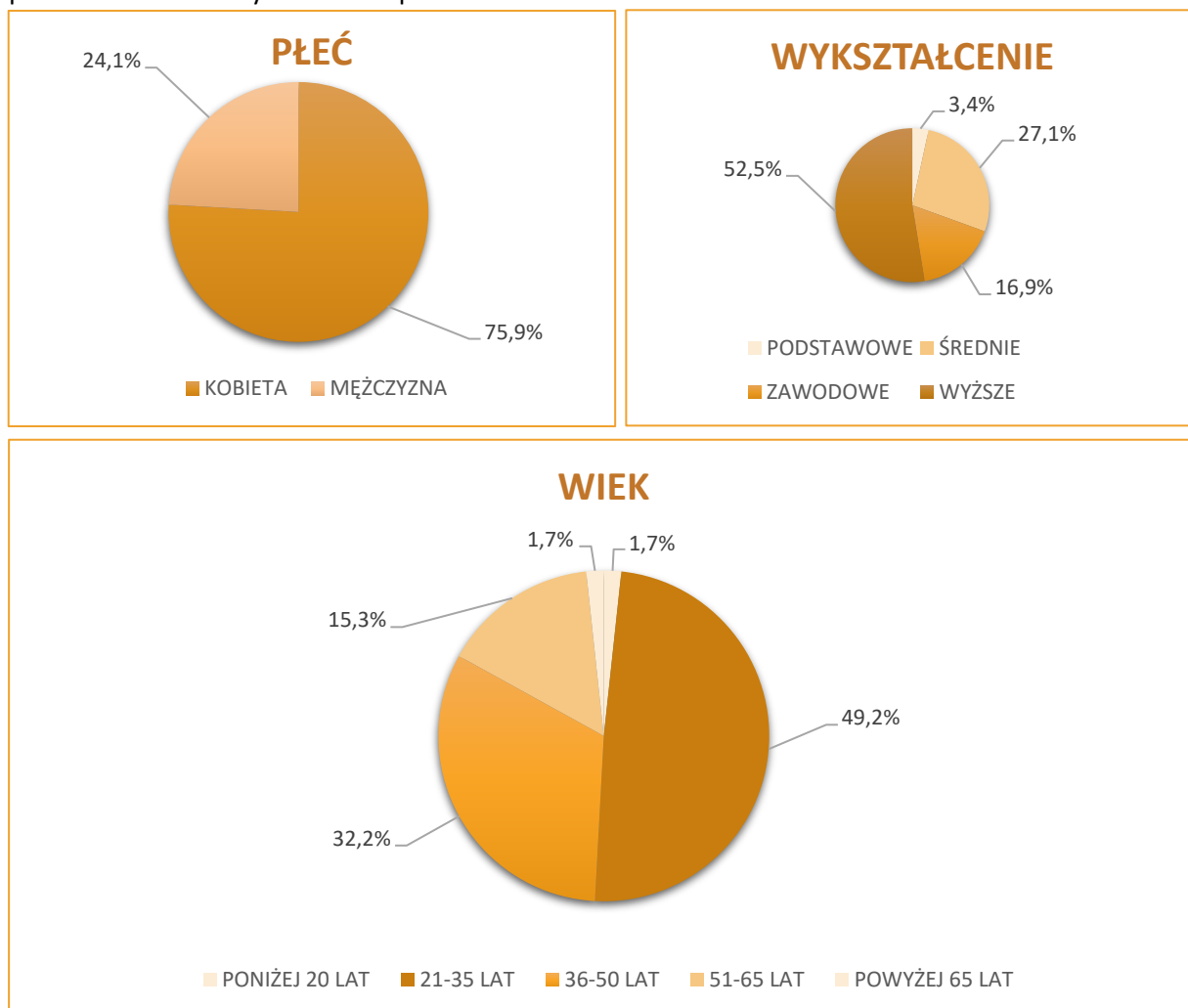
Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

Ponad dwukrotny wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na przestrzeni ostatnich lat.

13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego¹³¹, dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Nur. W badaniu 75,9% stanowiły kobiety, natomiast 24,1% to mężczyźni. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 21-35 lat (49,2%) oraz w dalszej kolejności 36-50 lat (32,2%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (52,5%) oraz w dalszej kolejności średnie (27,1%). Wśród uczestników badania 16,9% posiada wykształcenie zawodowe. Niewielki odsetek uczestników badania posiada natomiast wykształcenie podstawowe.

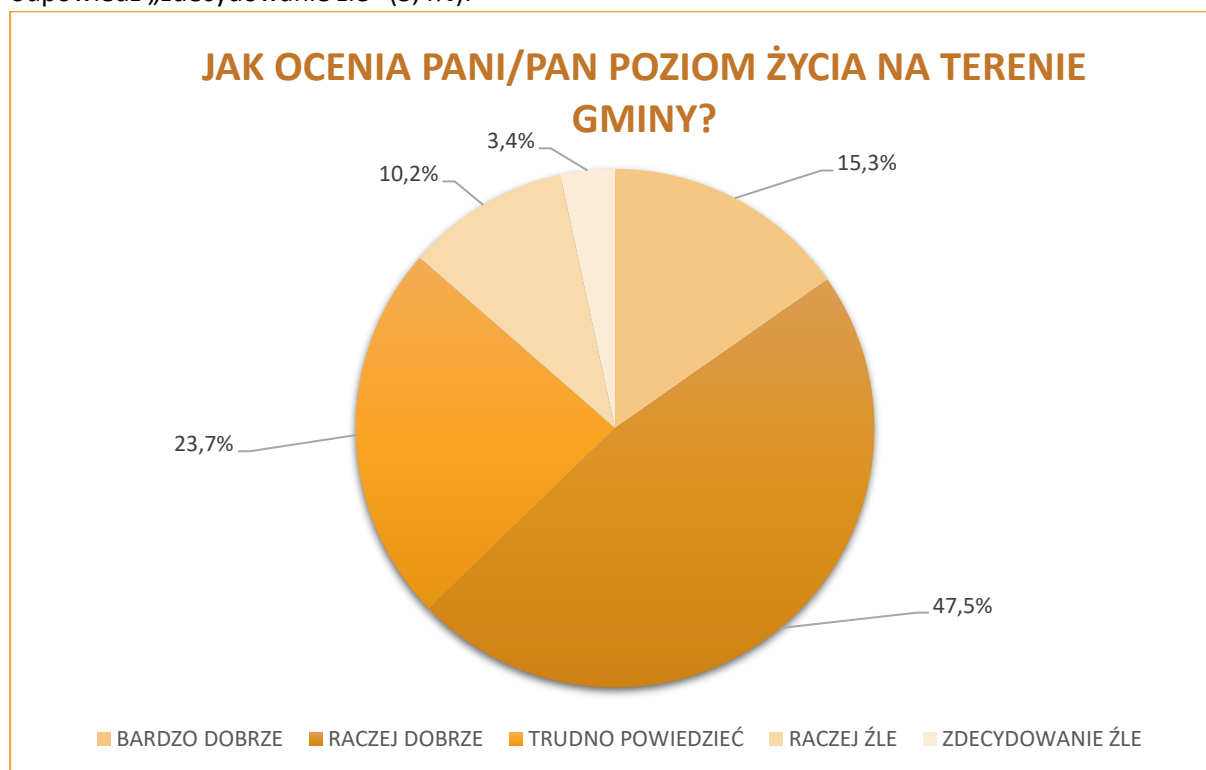

Ryc. 52 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

¹³¹ Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie gminy. Wyniki wskazują, iż większość uczestników badania ocenia standard życia „raczej dobrze” (47,5%). Statystycznie co czwarty mieszkaniec nie był w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć”, natomiast najrzadziej respondenci wskazywali na odpowiedź „zdecydowanie źle” (3,4%).

Ryc. 53 Ocena poziomu życia na terenie gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

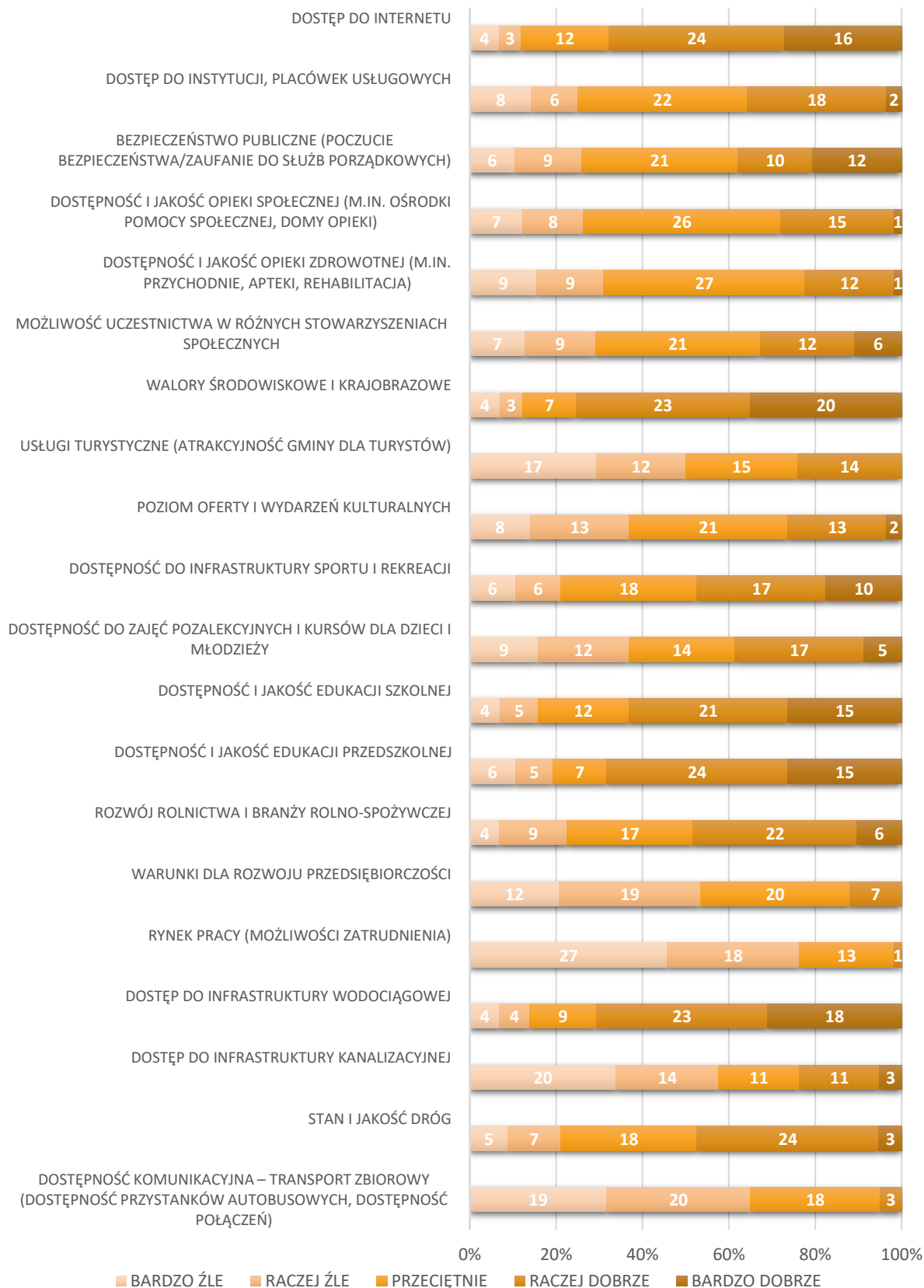
Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „przeciętnie” (ok. 29%) oraz w dalszej kolejności „raczej dobrze” (ok. 27%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo dobrze” (ok. 12%).

Najmniej korzystnie ankietowani oceniają rynek pracy (możliwości zatrudnienia), dostępność komunikacyjną oraz dostęp do infrastruktury kanalizacyjnej. Ponadto w opinii większości respondentów warunki dla rozwoju przedsiębiorczości oraz usługi turystyczne (atrakcyjność gminy dla turystów) są niewystarczające, co znalazło odzwierciedlenie zarówno w odpowiedziach na pytania zamknięte jak i otwarte.

Pozytywnie uczestnicy badania oceniają walory środowiskowe i krajobrazowe, dostęp do infrastruktury wodociągowej, dostęp do Internetu, dostępność i jakość edukacji przedszkolnej oraz szkolnej, gdzie zdecydowana większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze” lub „raczej dobrze”. Mieszkańcy wyrażają również stosunkowo pozytywną opinię na temat rozwoju rolnictwa i branży rolno-spożywczej, stanu i jakości dróg oraz dostępności do infrastruktury sportu i rekreacji.

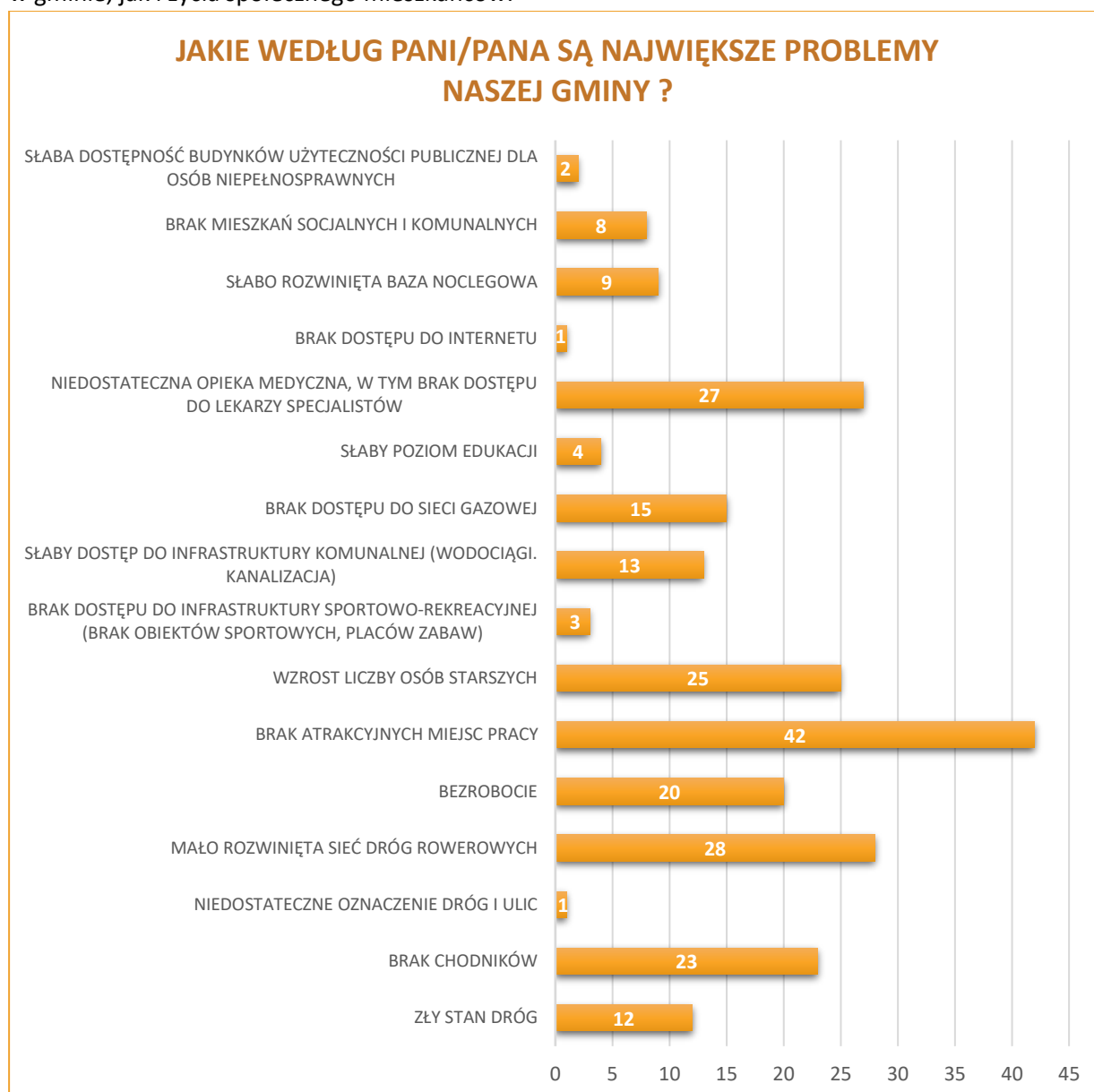
JAK PANI/PAN OCENIA WARUNKI ŻYCIA W GMINIE W WYMIENIONYCH ASPEKTACH ?

Ryc. 54 Ocena warunków życia w gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmagają się gmina Nur. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

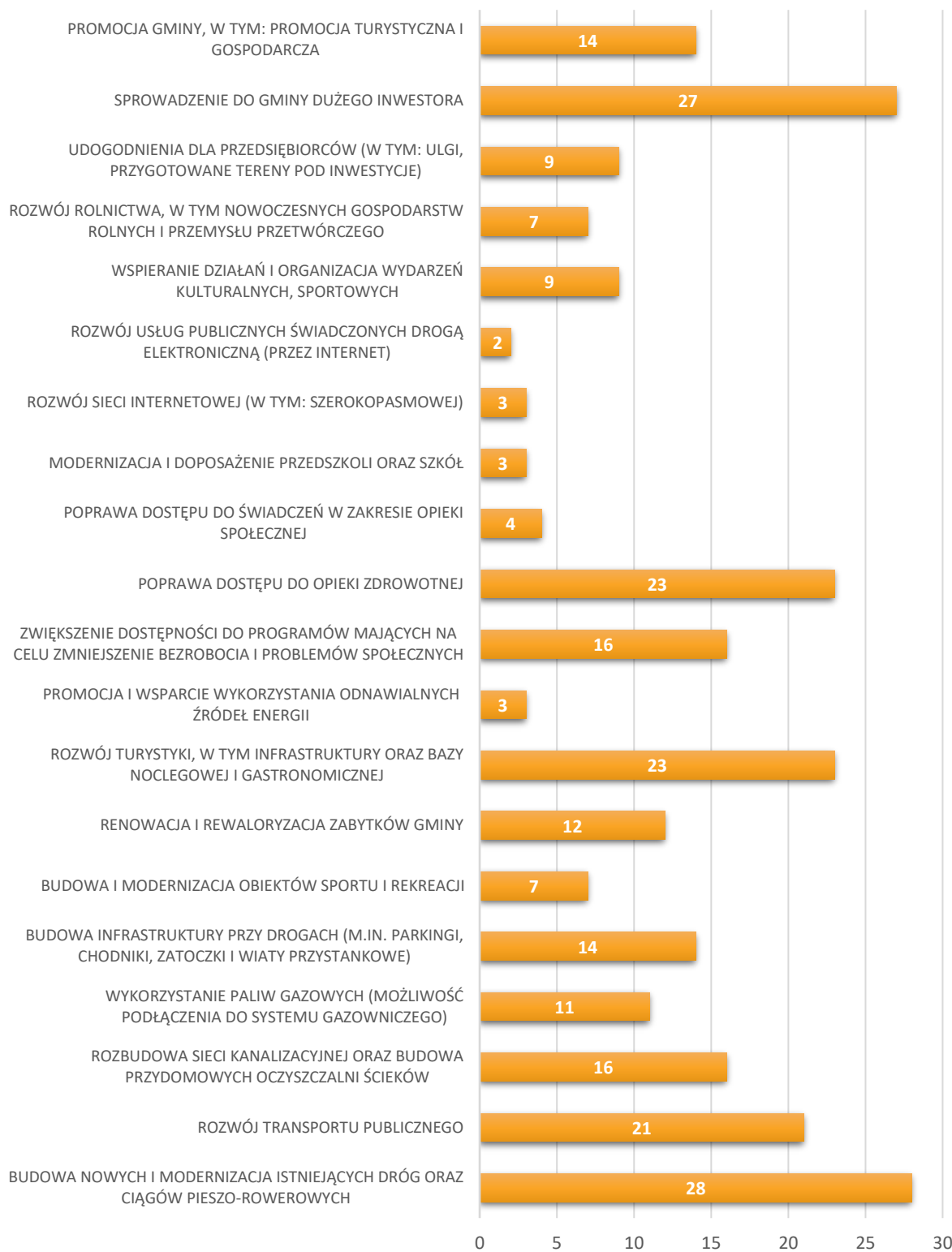
Ryc. 55 Określenie najważniejszych problemów w gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem gminy jest brak atrakcyjnych miejsc pracy. Ponadto znaczna część respondentów jako istotny problem wskazała mało rozwiniętą sieć dróg rowerowych, niedostateczną opiekę medyczną, w tym brak dostępu do lekarzy specjalistów, wzrost liczby osób starszych, brak chodników oraz bezrobocie. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w najbliższych latach:

PROSZĘ O WYBRANIE PRIORYTETÓW, KTÓRE MAJĄ LUB MOGŁYBY MIEĆ NAJWIĘKSZY WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY W NAJBLIŻSZYCH LATACH

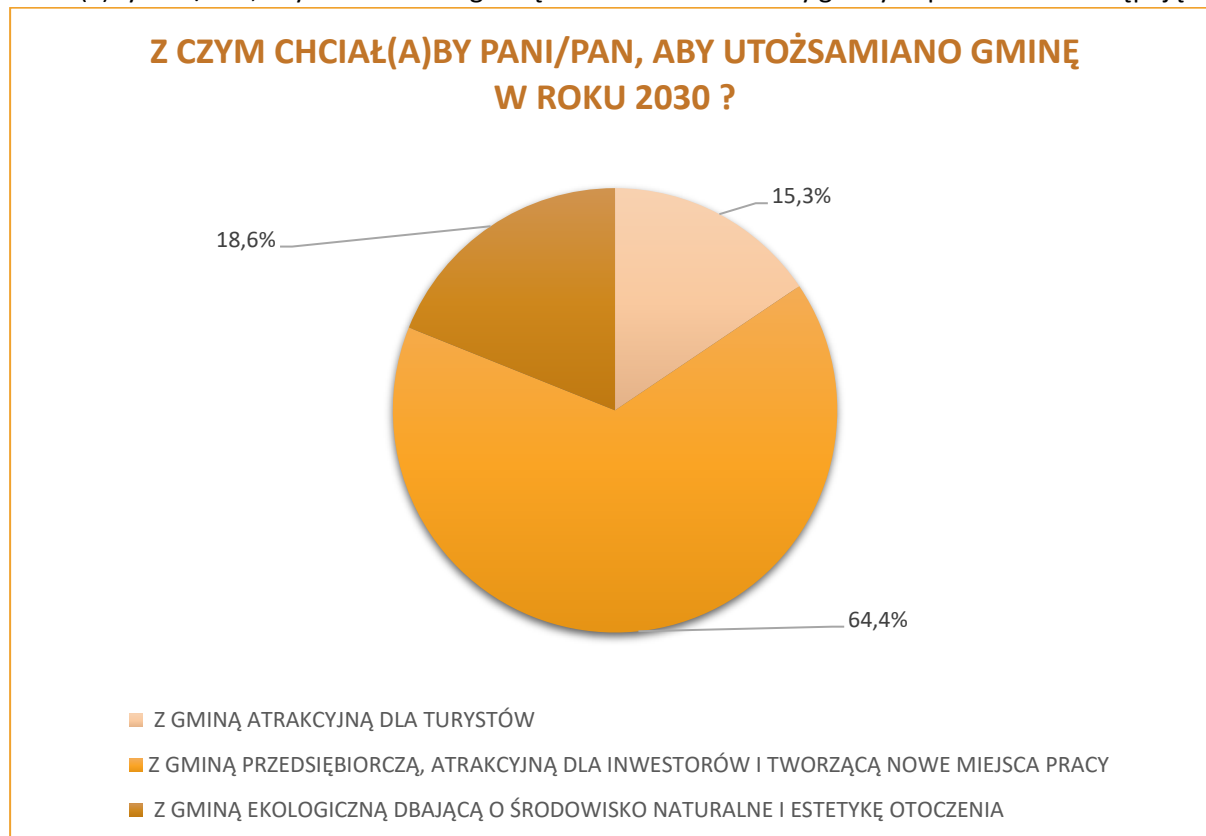

Ryc. 56 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Nur najczęściej wskazali budowę nowych i modernizację istniejących dróg i ciągów pieszo-rowerowych oraz sprowadzenie do gminy dużego inwestora. Relatywnie często wskazywano również na poprawę dostępu do opieki zdrowotnej, rozwój turystyki, w tym infrastruktury oraz bazy noclegowej i gastronomicznej oraz rozwój transportu publicznego.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano gminę za 10 lat?” Mieszkańcy gminy odpowiedzieli następująco:

Ryc. 57 Tożsamość gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Nur do 2035 roku.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia gminę za 10 lat z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy. Mieszkańcy, w ramach odpowiedzi swobodnych wskazali, że za 10 lat chcieliby utożsamiać gminę z miejscem dbającym o lokalną tożsamość za pomocą uwydatniania walorów historycznych, które mogą stać się istotnym elementem edukacji i przyciągania uwagi zarówno mieszkańców, jak i osób z zewnątrz.

14. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

SPIS RYCIN

RYC. 1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY	23
RYC. 2 STRUKTURA JEDNOSTEK PODZIAŁU TERYTORIALNEGO	24
RYC. 3 POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE GMINY	25
RYC. 4 UKŁAD KOMUNIKACYJNY NADRZĘDNY I PODSTAWOWY GMINY	28
RYC. 5 DŁUGOŚĆ DRÓG [KM] NA TERENIE GMINY W PODZIALE NA DROGI O NAWIERZCHNI UTWARDZONEJ I NIEUTWARDZONEJ	29
RYC. 6 ŚREDNI DOBOWY RUCH ROCZNY POJAZDÓW SILNIKOWYCH NA DROGACH KRAJOWYCH I WOJEWÓDZKICH	30
RYC. 7 LOKALIZACJA GMINY W STOSUNKU DO OŚRODKÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWY CZAS PODRÓŻY TRANSPORTEM INDYWIDUALNYM	32
RYC. 8 WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W ODNIESIENIU DO GMIN W POLSCE, STAN NA 2017 R.	33
RYC. 9 DOCELOWY PRZEBIEG SIECI DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD W POLSCE	34
RYC. 10 MAPA ZASIĘGU SIECI TELEFONII KOMÓRKOWEJ (NA PRZYKŁADZIE JEDNEGO Z OPERATORÓW) W MAJU 2025 R.	35
RYC. 11 GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA GMINY NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	38
RYC. 12 PIRAMIDA WIEKU I PŁCI W GMINIE NUR	38
RYC. 13 UDZIAŁ EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	39
RYC. 14 PRZYRÓST NATURALNY W GMINIE W LATACH 2014-2023	40
RYC. 15 SALDO MIGRACJI W GMINIE W LATACH 2014-2023	41
RYC. 16 RUCH RZECZYWISTY W GMINIE NUR I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2014-2023	42
RYC. 17 PROGNOZA TENDENCJI ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI DO 2060 R., W STOSUNKU DO 2023 R. (2023=100%) DLA POLSKI, WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO, POWIATU OSTROWSKIEGO I GMINY NUR	42
RYC. 18 UDZIAŁ GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	44
RYC. 19 PROCENTOWY WZROST LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARZYCH ZAREJESTROWANYCH W GMINIE I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2015-2024	46
RYC. 20 PODMIOTY GOSPODARCZE W PRZELICZENIU 10 TYS. OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU W LATACH 2014- 2023	47
RYC. 21 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARZYCH/ 10 TYS. OS. W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE NUR I W GM. SĄSIEDNICH W 2023 R.	47
RYC. 22 PODMIOTY GOSPODARCZE WG SEKCJI DZIAŁÓW PKD 2007 ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W 2024 ROKU	48
RYC. 23 STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARZYCH WG. SEKCJI PKD 2007 W 2024 R. W PODZIALE NA DANE DLA GMINY, POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	49
RYC. 24 MEDIANA WIEKU WŚRÓD OSÓB PRACUJĄCYCH W PODZIALE NA DANE DLA GMINY, GMIN OŚCIENNYCH, POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	51
RYC. 25 LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W GMINIE W LATACH 2015-2024	52
RYC. 26 POŁOŻENIE GMINY W STOSUNKU DO REGIONÓW KLIMATYCZNYCH POLSKI	53
RYC. 27 UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI TERENU GMINY NUR	56
RYC. 28 POSZCZEGÓLNE KLASY NACHYLENIA STOKÓW NA OBSZARZE GMINY NUR	57
RYC. 29 LESISTOŚĆ GMINY NUR NA TLE GMIN SĄSIEDNICH	59
RYC. 30 POKRYCIE TERENU GMINY NA PODSTAWIE CORINE LAND COVER (CLC2018)	61
RYC. 31 FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE GMINY NUR	62
RYC. 32 GMINA W ODNIESIENIU DO KONCEPCJI KORYTARZY EKOLOGICZNYCH GDOŚ	63
RYC. 33 MUZEUM LAT DZIECIĘCYCH PRYMASA TYSIĄCLECIA KARD. WYSZYŃSKIEGO, DAWNIEJ BUDYNEK SZKOLNY, ZUZELA	75
RYC. 34 DOMY DREWNIANE W KRAMKOWIE LIPSKIM	75
RYC. 35 PLEBANIA W NURZE (OD LEWEJ) – LATA 50-TE ORAZ WNETRZE KOŚCIOŁA PW. ŚW. JANA APOSTOŁA W NURZE – LATA 70-TE	78
RYC. 36 UKŁAD PRZESTRZENNY NURA WRAZ ZE STREFAMI OCHRONY KONSERWATORSKIEJ	79
RYC. 37 ZASIĘG OBOWIAZUJĄCYCH MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY NUR	84
RYC. 38 WYKRYWALNOŚĆ SPRAWCÓW POPEŁNIONYCH PRZESTĘPSTW W GMINIE NUR W LATACH 2014-2023	89
RYC. 39 ZMIANY TEMPERATURY POWIERZCHNI ZIEMI WZGLĘDEM OKRESU 1850-1900	90
RYC. 40 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE OSTROWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 4.5 (WPROWADZENIE NOWYCH TECHNOLOGII Z REDUKCJĄ EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH)	92
RYC. 41 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE OSTROWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 8.5 (UTRZYMANIE AKTUALNEGO TEMPA WZROSTU EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH)	93
RYC. 42 ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO NA TERENIE GMINY NUR	97
RYC. 43 LICZBA PRZYCHODNI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW NA TLE GMIN SĄSIEDNICH	102
RYC. 44 LICZBA UDZIELANYCH PORAD LEKARSKICH W GMINIE W LATACH 2014-2023	103
RYC. 45 PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W GMINIE NUR ORAZ GMINACH OŚCIENNYCH W 2023 ROKU	105
RYC. 46 MIESZKANIA KOMUNALNE W GMINIE NUR I GMINACH SĄSIEDNICH	106
RYC. 47 ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT W GMINIE NUR NA TLE GMIN OŚCIENNYCH W 2023 R.	109
RYC. 48 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2014-2023 WRAZ Z PRZELICZENIEM NA 1 MIESZKAŃCĄ	113
RYC. 49 STRUKTURA DOCHODÓW W GMINIE W LATACH 2014-2023	113
RYC. 50 WYSOKOŚĆ DOCHODÓW W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCĄ W GMINIE NUR I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2014-2023 R.	114
RYC. 51 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2014-2023 W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCĄ	115
RYC. 52 PROFIL UCZESTNIKA ANKIETY (TZN. PŁEĆ, WIEK, WYKSZTAŁCENIE)	118
RYC. 53 OCENA POZIOMU ŻYCIA NA TERENIE GMINY	119
RYC. 54 OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W GMINIE	120
RYC. 55 OKREŚLENIE NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW W GMINIE	121
RYC. 56 USTALENIE GŁÓWNYCH PRIORYTETÓW MAJĄCYCH WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY	122
RYC. 57 TOŻSAMOŚĆ GMINY W PERSPEKTYWIE NAJBLIŻSZYCH 10 LAT NA PODSTAWIE OPINII MIESZKAŃCÓW	123

SPIS TABEL

TAB. 1 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA NAJWAŻNIEJSZYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH SZCZEBŁA KRAJOWEGO	10
TAB. 2 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	17
TAB. 3 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA POZOSTAŁYCH DOKUMENTÓW SZCZEBŁA REGIONALNEGO	19
TAB. 4 NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU POWIATU OSTROWSKIEGO NA LATA 2023-2030 ORAZ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN DOLINY DOLNEGO BUGU NA LATA 2024-2030	21
TAB. 5 LICZBA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY W 2024 ROKU	37
TAB. 6 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI W GMINIE W LATACH 2014-2023	39
TAB. 7 MIGRACJE W GMINIE W LATACH 2014-2023	40
TAB. 8 WSKAŹNIK PRZYROSTU RZECZYWISTEGO W GMINIE NUR ORAZ GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2014-2023	41
TAB. 9 GOSPODARKA ROLNA NA TERENIE GMINY - PORÓWNIANIE 2020 R. Z 2010 R.	45
TAB. 10 PODMIOTY GOSPODARSTWA ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W LATACH 2015-2024	45
TAB. 11 STRUKTURA OSÓB PRACUJĄCYCH WG MIESIĘCY NA TERENIE GMINY W 2023 R.	50
TAB. 12 LICZBA BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY W LATACH 2015-2024	51
TAB. 13 PODSTAWOWE DANE METEOROLOGICZNE DLA REGIONU GMINY NUR	54
TAB. 14 CHARAKTERYSTYKA JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH NA TERENIE GMINY	59
TAB. 15 SIĘĆ WODOCIĄGOWA W GMINIE	64
TAB. 16 WYKAZ UJĘĆ WODY NA TERENIE GMINY	65
TAB. 17 ILOŚĆ ODEBRANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH Z TERENU GMINY W LATACH 2020-2023	67
TAB. 18 WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW	69
TAB. 19 WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO EWIDENCJI ZABYTKÓW (Z WYŁĄCZENIEM OBIEKTÓW I OBSZARÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW)	70
TAB. 20 LICZBA STwierdzonych przestępstw na terenie gminy Nur w latach 2014-2023	88
TAB. 21 KORZYSTAJĄCY ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE W LATACH 2014-2023	104
TAB. 22 ŚWIADCZENIA ORAZ FORMY POMOCY REALIZOWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE	104
TAB. 23 GOSPODARKA MIESZKANIOWA GMINY W LATACH 2014-2023	105
TAB. 24 OSOBY UCZĘSZCZAJĄCE DO PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W GMINIE NUR W LATACH 2014-2023	108
TAB. 25 FREKWENCJA WYBORCZA W GMINIE PODCZAS WYBORÓW POWSZECHNYCH W POLSCE W LATACH 2018-2025	110
TAB. 26 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2014-2023	112
TAB. 27 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2014-2023	115
TAB. 28 WYDATKI OGÓŁEM WG DZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W GMINIE W 2023 R.	116
TAB. 29 UDZIAŁ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH W WYDATKACH OGÓŁEM GMINY W LATACH 2014-2023	117

NAJWAŻNIEJSZE WYKORZYSTANE AKTY PRAWNE:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1130 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2024 poz. 609 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1112 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2024 poz. 324 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1087 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY I PUBLIKACJE:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Nur za 2023 rok.
- Rejestr Zabytków Mazowieckiego Konserwatora Zabytków.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Nur na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2025;
- Gminny Program Wspierania Rodziny w gminie Nur na lata 2025-2027;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 za 2024 rok;
- Program operacyjny Pomoc Żywnościowa 2021-2027 współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.
- Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023 – 2027, 2024, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zielone Sioło, Ostrów Mazowiecka.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.

- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nur, 2023.
- Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Ostrowskiego na lata 2024-2027, 2023.

NAJWAŻNIEJSZE WITRYNY INTERNETOWE:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://nur.bipgmina.pl>
- <https://www.gminanur.pl>
- <https://www.facebook.com/GminaNur>
- <https://nur.e-mapa.net>
- <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>
- <https://samorząd.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.pgi.gov.pl>
- <https://www.gov.pl./>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://zabytek.pl/>